

Laga kraft

Deldom, 2023-06-21

Avgörandet beträffande Länsstyrelsen i Norrbottens län (LST25) har vunnit laga kraft 2023-07-12.

Avgörandet beträffande Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har vunnit laga kraft 2023-07-12.

Avgörandet beträffande Naturvårdsverket (NV) har vunnit laga kraft 2023-07-12.

Avgörandet beträffande Talga AB (559155-0677) har vunnit laga kraft 2023-07-12.

PARTER

Sökande

Talga AB, 559155-0677
Södra Kungsgatan 5 B
972 35 Luleå

Ombud: Advokaten Joel Mårtensson och biträdande juristerna Albin Gustafsson,
Moa Oldmark och Sofie Pedersen
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Motparter

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå

2. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

3. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
651 81 Karlstad

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till etablering och drift av anläggning för tillverkning av batterianodmaterial från grafitkoncentrat inom fastigheterna Hertsön 11:1 och 11:1010 i Luleå kommun

Avrinningsområde:
Koordinater (SWEREF 99TM):

Mellan Altersundet och Luleälven 8/9
N: 7291069 E: 835727

DOMSLUT

Se sid. 2.

DOMSLUT

Miljöbedömning

Mark- och miljödomstolen godkänner den miljökonsekvensbeskrivning som getts in i målet och slutför den specifika miljöbedömningen.

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen ger Talga AB tillstånd enligt miljöbalken att inom fastigheterna Luleå Hertsön 11:1 och 11:1010 anlägga och driva en anläggning för förädling av grafitkoncentrat och tillverkning av batterianodmaterial från grafitkoncentrat, i enlighet med domsbilaga 1, innefattande rätt att tillverka

1. upp till 22 000 ton batterianodmaterial per år och
2. upp till 19 500 ton kvävgas per år.

Mark- och miljödomstolen ger vidare Talga AB tillstånd, i enlighet med vad som markerats i domsbilaga 1, till

1. den vattenverksamhet som behövs för att uppföra bolagets anläggningar inom vattenområden inom fastigheten Luleå Hertsön 11:1010, innefattande
 - a) uppförande av anläggning, grävning, fyllning och liknande åtgärder,
 - b) anläggande av diken,
 - c) bortledning av grundvatten under anläggningsskedet och utförande av anläggningar för detta,
2. nedläggande av ledningar och uppförande av övriga anläggningar för uttag respektive utsläpp av kyl- och processvatten inom fastigheten Luleå Hertsön 11:1,
3. att leda bort upp till 1 600 m³ ytvatten per timme från Inre Hertsöfjärden.

Villkor

Allmänt villkor

1. Anläggningarna ska utföras och verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet, om inte något annat framgår av denna dom.

Utsläpp till luft

2. Utsläpp från processer i verksamheten som innehåller partiklar ska ledas till reningsutrustning för avskiljning av partiklar. Utsläpp av stoft till luft efter stoftavskiljare får vid mätning som dygnsmedelvärde högst uppgå till 5 mg/m³ (ntg). Kontroll av utsläppshalten från varje enskild utsläppspunkt ska utföras minst en gång per år. Kontroll ska därutöver alltid utföras vid förändringar i verksamheten som kan medföra ökade utsläppshalter av stoft.

Buller

3. Bolaget ska under anläggningskedet tillämpa Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15). Bullrande verksamhet ska i huvudsak bedrivas helgfri vardag kl. 07.00–19.00. Tillsynsmyndigheten får medge undantag för bullrande arbeten vid andra tidpunkter och för tillfälliga överskridanden av de riktvärden som följer av de allmänna råden.
4. Buller från verksamheten under drift, inklusive transporter inom verksamhetsområdet, får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än:

50 dB(A)	helgfri måndag–fredag	kl. 06.00–18.00
40 dB(A)	nattetid	kl. 22.00–06.00
45 dB(A)	övrig tid	

De angivna ekvivalentvärdena ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar vid berörda bostäder. Kontroll ska ske så snart anläggningen har tagits i drift, eller så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer och när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad.

Störande toner ska åtgärdas snarast möjligt. Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dB(A) vid bostäder får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

Rennäring

5. Innan anläggningsarbetena påbörjas ska bolaget samråda med Gällivare sameby om tidplan för genomförandet av anläggningsarbetena och när särskilt störande arbetsmoment planeras att utföras.

Energihushållning

6. Bolaget ska fortlöpande mäta och kartlägga verksamhetens energianvändning, inklusive transporter, samt utvärdera möjliga energibesparings- och energi-effektiviseringsåtgärder.

Bolaget ska redovisa sitt arbete till tillsynsmyndigheten vart fjärde år, med början senast fyra år efter att verksamheten har satts igång, genom att upprätta och därefter revidera en energihushållningsplan. I planen ska redovisas vilka energihushållningsåtgärder som är tekniskt möjliga att genomföra, åtgärdernas effekter och kostnader, vilka åtgärder bolaget avser att vidta och motivering till varför övriga redovisade åtgärder inte är rimliga.

Bolaget ska årligen i samband med ingivande av miljörapporten till tillsynsmyndigheten redovisa det gångna årets arbete med energihushållning, hur planen följs och vilka eventuella justeringar av planen som bolaget avser att göra under det kommande året.

Risk, kemikalier och avfall

7. Lagring av kemikalier och farligt avfall får endast förekomma på invallad och tät yta försedd med nederbördsskydd. Invallningen ska rymma det största förvaringskärlets volym och 10 procent av den samlade volymen av övriga förvaringskärl. Lagringen ska vara skyddad mot påkörning. Spill och läckage ska omgående samlas upp och tas omhand.
8. Lastning och lossning av kemikalier ska ske på ett för produkten tätt underlag med möjlighet att samla upp hela den levererade volymen i händelse av olycka.

9. Spill och läckage av kemikalier eller flytande avfall ska omgående samlas upp och tas om hand. Saneringsutrustning ska finnas tillgänglig på lastnings- och lossningsplatser.
10. All hantering av fluorvätesyra ska ske inomhus i särskilt avsedda, invallade och brandtekniskt avskilda utrymmen med separat ventilation.
11. Bolaget ska senast i samband med detaljprojektering underrätta tillsynsmyndigheten om val av flockningsmedel i rening av utgående processvatten.

Nya kemiska produkter som ska användas i processen och som har egenskaper som i något väsentligt avseende skiljer sig från tidigare använda produkter får endast hanteras efter tillsynsmyndighetens godkännande.

12. En uppdaterad säkerhetsrapport ska ges in till länsstyrelsen senast tre månader innan verksamheten tas i drift.
13. Bolaget ska, från och med den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer, hålla eller bekosta en första insatsstyrka som ska kunna agera vid brand, läckage av gas eller kemikalie, explosion och andra allvarliga tillbud eller olyckor. Insatsstyrkan ska ha beredskap och förmåga att vidta åtgärder för att hindra eller begränsa allvarliga skador på människor och miljön. Beredskap ska finnas inom eller i nära anslutning till verksamhetsområdet. Bolaget ska samråda med tillsynsmyndigheten och kommunen för att säkerställa att verksamheten har en över tid relevant beredskap och förmåga att agera vid tillbud eller olyckor.

Råvaror

14. Bolaget ska senast fyra veckor i förväg skriftligen underrätta tillsynsmyndigheten innan bolaget påbörjar förädling av annan grafitråvara än grafitråvara från bolagets grafitgruvor i Vittangi. Underrättelsen ska inkludera en bedömning av

huruvida den nya råvaran medför förhöjd risk för att bolaget inte kan innehålla föreskrivna villkor.

Ekologisk kompensation

15. Bolaget ska utföra åtgärder för att kompensera för den förlust av naturvärden som uppkommer genom verksamheten. Kompensationsåtgärderna ska motsvara minst 115 procent av påverkansvärdet, beräknat enligt beräkningsmodellen CLImB eller liknande beräkningsmodell. Kompensationsområdet ska vara beläget inom Luleå kommun eller, i andra hand inom Norrbottens län. Kompensationsplanen ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och ges in till tillsynsmyndigheten senast ett år från det att tillståndet har fått laga kraft och tagits i anspråk eller senare om tillsynsmyndigheten så medger. Tillsynsmyndigheten får sedan besluta om kompensationsåtgärder.

Kontroll och avveckling

16. Bolaget ska, innan anläggningsarbetena påbörjas, till tillsynsmyndigheten redovisa en arbets- och tidsplan, en masshanteringsplan och ett kontrollprogram för anläggningsskedet. Planen ska kontinuerligt ses över och vid behov uppdateras.
17. Ett förslag till kontrollprogram för verksamheten under driftskedet ska ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan verksamheten tas i drift.
18. En preliminär avvecklingsplan ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre år efter det att verksamheten har tagits i drift.
19. Bolaget ska i god tid före en nedläggning av hela eller delar av verksamheten ge in en slutlig avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Åtgärder för avveckling och efterbehandling får inte påbörjas förrän planen har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Avvecklingsplanen ska innefatta frågor som avser omhändertagande av lagrade kemiska produkter och avfall, uppskattad kostnad för de åtgärder som behöver vidtas för att avveckla verksamheten och eventuellt anläggningen eller delar därav samt redovisa behov av utredningar för att fastställa eventuella föroreningar och eventuella åtgärder för att avhjälpa dessa.

Uppskjutna frågor

Mark- och miljödomstolen skjuter upp frågorna om vilka slutliga villkor som ska gälla för

1. utsläpp till vatten, och
2. ekonomisk säkerhet.

Utredningar

Talga AB ska utföra följande utredning och undersökningar.

U1. Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna för och effekterna av att begränsa verksamhetens samlade utsläpp av föroreningar till vatten, främst metaller men även andra relevanta föroreningar samt suspenderade ämnen.

Utredningen ska omfatta möjligheten att ytterligare rena processvatten, inklusive olika delflöden inom anläggningen, och ska inkludera provtagning för samtliga delflöden som ligger till grund för utredningen. Utredningen ska också omfatta möjligheter att vid behov begränsa uttag av kylvatten. Utredningen ska även omfatta provtagning i mätpunkterna YS1, L2 och L3, och/eller vid andra punkter som bolaget föreslår och tillsynsmyndigheten godtar, genom manuell provtagning minst en gång per månad med början när lagakraftvunnet tillstånd föreligger. Analys ska ske av individuella prover.

Utredningen ska i sin helhet genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Bolaget ska till mark- och miljödomstolen redovisa resultatet av utredningen och vilka skyddsåtgärder inklusive reningsmetoder och möjliga kombinationer

härav som kan vidtas i respektive delflöde och som bolaget är berett att vidta och när, samt i förekommande fall med motivering till varför någon åtgärd är orimlig. Redovisningen ska även inkludera förslag på slutliga villkor och visa på lämpligheten med att mäta föroreningar som filtrerade eller ofiltrerade prov samt lämplig provtagningsfrekvens. Redovisningen ska ges in senast tre år efter det att grafitreningsanläggningen har satts igång.

- U2. Bolaget ska utreda frågan om ekonomisk säkerhet kopplad till omhändertagande och bortskaffande av maximal mängd samtida lagrat farligt avfall i form av slam från renat processvatten. Utredningen tillsammans med ett förslag till villkor angående ekonomisk säkerhet ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast sex månader från det att tillståndet har fått laga kraft.

Provisoriska föreskrifter

Till dess att annat beslutas ska följande provisoriska föreskrifter gälla.

- P1. Processvatten från grafitreningsanläggningen som inte återförs till produktionen ska genomgå rening innan det släpps till recipient. Till dess annat bestäms får halterna i renat processavloppsvatten som släpps ut till recipient som månadsmedelvärde inte överskrida följande värden.

Ämne	Halt	Enhet
Zink	50	µg/l
Arsenik	30	µg/l
Bly	5	µg/l
Kadmium	0,5	µg/l
Kvicksilver	0,1	µg/l
Nickel	10	µg/l

Värdena avser löst halt i vatten efter filtrering (0,45 µm).

Den totala mängden zink (Zn) respektive kvicksilver (Hg) i utgående processvatten får inte överstiga 44 kg/år respektive 0,088 kg/år.

P2. Kontroll av efterlevnaden ska ske genom manuell provtagning på utgående processvatten minst två gånger per månad med början när grafitreningsanläggningen har satts igång. Analys ska ske av individuella prover.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor som kan behövas om

D1. Rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för energihushållningsplanen (villkor 6).

D2. Insatsstyrkans beredskap och förmåga att agera vid tillbud eller olyckor (villkor 13).

Igångsättningstid och arbetstid

Den miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång senast inom tio år från det att tillståndet har fått laga kraft, annars förfaller tillståndet i den delen. De arbeten som avser vattenverksamhet som omfattas av tillstånd i denna dom ska vara utförda senast inom tio år från det att tillståndet har fått laga kraft, annars förfaller tillståndet i den delen.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador som mark- och miljödomstolen inte förutsett får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska framställas till domstolen senast fem år räknat från utgången av den arbetstid som har bestämts ovan.

Verkställighetsförordnande

Tillståndet får tas i anspråk även om det inte har fått laga kraft.

Underrättelseskyldighet

Talga AB ska utan dröjsmål skriftligen meddela mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten dels när tillståndet tas i anspråk, dels när grafitreningsanläggningen satts igång.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte det som har bestämts om prövningsavgift i beslut den 5 juli 2022.

Övrigt

Mark- och miljödomstolen avslår Länsstyrelsen i Norrbottens läns yrkanden om att domstolen dels ska inhämta yttrande från vattenmyndigheten enligt 22 kap. 13 § miljöbalken, dels ska förelägga Havs- och vattenmyndigheten att yttra sig i målet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DOMSLUT	2
BAKGRUND OCH MÅLETS HANDLÄGGNING	13
YRKANDEN M.M.	14
Sökandens yrkanden.....	14
Sökandens slutliga förslag till villkor.....	15
Motparternas och remissinstansernas inställning och egna yrkanden.....	21
Sökandens inställning till motparternas yrkanden	25
ANSÖKAN OCH KOPMPLETTERINGAR	25
Bakgrund.....	25
Ansökans omfattning och avgränsning	26
Samråd	28
Orientering	29
Verksamhetsbeskrivning.....	30
Miljökonsekvenser	40
Tillåtlighetsfrågor.....	41
Särskilt om vattenverksamheten	48
Villkorss Diskussion.....	49
Verkställighetsförordnande.....	53
INKOMNA YTTRANDEN.....	53
Länsstyrelsen.....	53
Naturvårdsverket	63
MSB.....	64
SGI.....	64
Nämnden.....	66
Sjöfartsverket	67
BOLAGETS BEMÖTANDE	67
BOLAGETS ÅTAGANDEN	75
DOMSKÄL.....	76
Allmänt	76
Miljöbedömning	77
Tillåtlighet och tillstånd	77
Rådighet för vattenverksamhet.....	77
Planer	78
Miljökvalitetsnormer för vatten	78
Hänsynsreglerna	86

Riksidressen	90
Säkerhetsrapport.....	90
Avfall	90
Sammanfattande bedömning av tillåtligheten.....	91
Villkor och delegationer	91
Uppskjutna frågor.....	100
Tidsbegränsning av tillstånd	103
Igångsättningstid m.m.	103
Verkställighet	104
Underrättelseskyldighet	104
Prövningsavgift	105

BAKGRUND OCH MÅLETS HANDLÄGGNING

Talga AB (Talga eller bolaget) har ansökt om tillstånd enligt miljöbalken till etablering och drift av anläggning för tillverkning av batterianodmaterial från grafitkoncentrat inom fastigheterna Hertsön 11:1 och 11:1010 i Luleå kommun. Bolaget har även ansökt om tillstånd till vattenverksamhet för uppförande av bolagets anläggningar inom vattenområden samt för bortledning av ytvatten från Inre Hertsöfjärden.

Ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen kom in till domstolen den 23 juni 2022 och prövningsavgift har betalats. Målet har skickats på s.k. kompletteringsrunda. Länsstyrelsen i Norrbottens län (Länsstyrelsen) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har lämnat synpunkter på kompletteringsbehov. Dessa synpunkter redovisas inte särskilt i denna dom. Talga har kompletterat sin ansökan i november 2022.

Mark- och miljödomstolen har den 19 december 2022 kungjort ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen. Yttranden över ansökan har kommit in från länsstyrelsen, MSB, Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut (SGI), Sjöfartsverket, Försvarsmakten, Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun (nämnden) och LKAB. Havs- och vattenmyndigheten har meddelat att myndigheten avstår från att yttra sig. Yttranden som enbart innehåller upplysningar redovisas inte särskilt i denna dom. Talga har därefter dels kompletterat ansökan i vissa delar, dels bemött yttrandena skriftligen. Därefter har viss ytterligare skriftväxling skett.

Mark- och miljödomstolen har den 3–5 maj 2023 hållit huvudförhandling och syn. Talga och länsstyrelsen har deltagit. Vid huvudförhandlingen har bolaget dels gjort en mindre justering av sitt yrkande under punkten 2 avseende vattenverksamhet, dels justerat placeringen av utsläppspunkten för kyl- och processavloppsvatten (framgår av domsbilaga 1), dels frånfallit yrkandet om s.k. byggnadsdom. Vidare har bolaget justerat den föreslagna lydelsen av några villkor och lagt till ett mindre antal nya villkorsförslag.

YRKANDEN M.M.

Sökandens yrkanden

Tillstånd

Talga har yrkat att mark- och miljödomstolen lämnar bolaget tillstånd enligt miljöbalken till anläggande och drift av anläggning för förädling av grafitkoncentrat och tillverkning av batterianodmaterial från grafitkoncentrat inom fastigheterna Luleå Hertsön 11:1 och 11:1010 i Luleå kommun, innefattande

1. tillverkning av upp till 22 000 ton batterianodmaterial per år och
2. tillverkning av upp till 19 500 ton kvävgas per år.

Talga har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen, i enlighet med vad som markerats i domsbilaga 1, lämnar bolaget tillstånd till

1. den vattenverksamhet som behövs för uppförande av bolagets anläggningar inom vattenområden inom fastigheten Luleå Hertsön 11:1010, innefattande
 - a) uppförande av anläggning, grävning, fyllning och liknande åtgärder,
 - b) anläggande av diken,
 - c) bortledning av grundvatten under anläggningsskedet och utförande av anläggningar för detta,
2. nedläggande av ledningar och uppförande av övriga anläggningar för uttag respektive utsläpp av kyl- och processvatten inom fastigheten Luleå Hertsön 11:1,
3. bortledning av 1 600 m³ ytvatten per timme från Inre Hertsöfjärden.

Övrigt

Talga har även yrkat att mark- och miljödomstolen

1. godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen och slutför den specifika miljöbedömningen,
2. föreskriver villkor för den sökta verksamheten i enlighet med bolagets förslag,

3. bestämmer tiden enligt 22 kap. 25 § miljöbalken, då de genom denna dom tillståndsgivna anläggningarna ska ha tagits i drift, till 10 år från dagen då tillståndet fått laga kraft (igångsättningstid),
4. bestämmer tiden enligt 22 kap. 25 § miljöbalken, då arbeten hänförliga till vattenverksamheten ska vara utförda, till 10 år från dagen då domen fått laga kraft (arbetstid),
5. bestämmer tiden enligt 24 kap. 18 § miljöbalken, för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedda skador av vattenverksamheten, till fem år räknat från utgången av arbetstiden,
6. med stöd av 22 kap. 28 § miljöbalken förordnar att domen får tas i anspråk omedelbart (verkställighetsförordnande).

Sökandens slutliga förslag till villkor

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedan angivna villkor ska anläggningarna utföras och verksamheten bedrivs i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget i ansökningshandlingarna och i övrigt i målet angett eller åtagit sig.

Utsläpp till luft och damning

2. Utsläpp från processer i verksamheten som innehåller partiklar ska ledas till reningsutrustning för avskiljning av partiklar. Utsläpp av stoft till luft efter stoftavskiljare får vid mätning som dygnsmedelvärde högst uppgå till 5 mg/m³ (ntg). Kontroll av utsläppshalten från varje enskild utsläppspunkt ska utföras minst en gång per år. Kontroll ska därutöver alltid utföras vid förändringar i verksamheten som kan medföra ökade utsläppshalter av stoft.

Buller

3. Bolaget ska under anläggningsskedet tillämpa Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15). Bullrande verksamhet ska i huvudsak bedrivs helgfri vardag kl. 07.00–19.00. Tillsynsmyndigheten får medge undantag för bullrande arbeten vid andra tidpunkter och för tillfälliga överskridanden av de riktvärden som följer av de allmänna råden.

4. Buller från verksamheten under drift inklusive transporter inom verksamhetsområdet får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än:

50 dB(A)	Helgfri måndag–fredag	kl. 06.00–18.00
40 dB(A)	Nattetid	kl. 22.00–06.00
45 dB(A)	Övrig tid	

De angivna ekvivalentvärdena ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar vid berörda bostäder. Kontroll ska ske så snart anläggningen har tagits i drift, eller så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer och när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dBA vid bostäder får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

Rennäring

5. Innan anläggningsarbetena påbörjas ska bolaget genomföra samråd med Gällivare sameby om tidplan för genomförandet av anläggningsarbetena samt när särskilt störande arbetsmoment planeras att utföras.

Energihushållning

6. Bolaget ska fortlöpande mäta och kartlägga verksamhetens energianvändning, inklusive transporter, samt utvärdera möjliga energibesparings- och energieffektiviseringsåtgärder. Bolaget ska redovisa sitt arbete till tillsynsmyndigheten vart fjärde år, med början senast fyra år efter att verksamheten har satts igång, genom att upprätta och därefter revidera en energihushållningsplan. I planen ska redovisas vilka energihushållningsåtgärder som är tekniskt möjliga att genomföra, åtgärdernas effekter och kostnader, vilka åtgärder bolaget avser att vidta och motivering till varför övriga redovisade åtgärder inte är rimliga. Bolaget ska årligen i samband med ingivande av miljörapporten till tillsynsmyndigheten

redovisa det gångna årets arbete med energihushållning, hur planen följs och vilka eventuella justeringar av planen som bolaget avser att göra under det kommande året.

Risk, kemikalier och avfall

7. Lagring av kemikalier och farligt avfall får endast förekomma på invallad och tät yta försedd med nederbördsskydd. Invallningen ska rymma det största förvaringskärls volym samt 10 procent av den samlade volymen av övriga förvaringskärl. Lagringen ska vara skyddad mot påkörning. Spill och läckage ska omgående samlas upp och tas omhand.
8. Lastning och lossning av kemikalier ska ske på ett för produkten tätt underlag med möjlighet att samla upp hela den levererade volymen i händelse av olycka.
9. Spill och läckage av kemikalier eller flytande avfall ska omgående samlas upp och tas om hand. Saneringsutrustning ska finnas tillgänglig på lastnings- och lossningsplatser. I händelse av spill ska saneringsutrustning finnas tillgänglig under den tid som saneringsarbetet pågår. Uppsamlat spill och fasta rester ska tas om hand som avfall.
10. Nya kemiska produkter som ska användas i processen och som har egenskaper som i något väsentligt avseende skiljer sig från tidigare använda produkter, får endast hanteras efter samråd med tillsynsmyndigheten.
11. En uppdaterad säkerhetsrapport ska ges in till länsstyrelsen senast tre (3) månader innan verksamheten tas i drift.
12. Bolaget ska, från det att verksamheten har satts igång, hålla eller bekosta en första insatsstyrka i syfte att kunna agera initialt vid brand, läckage av gas, explosion och andra allvarliga tillbud. Insatsstyrkan ska för detta ändamål ha förmågan att vidta initiala åtgärder för att hindra eller begränsa allvarliga skador på människor och miljön. Bolaget ska samråda med tillsynsmyndigheten och

kommunen för att säkerställa att verksamheten har en över tid relevant beredskap och förmåga att agera initialt vid olyckor.

Råvaror

13. Bolaget ska senast fyra veckor i förväg skriftligen underrätta tillsynsmyndigheten innan bolaget påbörjar förädling av annan grafitråvara än grafitråvara från bolagets grafitgruvor i Vittangi. Underrättelsen ska inkludera en bedömning av huruvida den nya råvaran medför förhöjd risk för att bolaget inte kan innehålla föreskrivna villkor.

Ekologisk kompensation

14. Bolaget ska utföra åtgärder för att kompensera för den förlust av naturvärden som uppkommer genom verksamheten. Kompensationsåtgärderna ska motsvara minst 115 procent av påverkansvärdet, beräknat enligt beräkningsmodellen CLImB eller liknande beräkningsmodell. Kompensationsområdet ska vara beläget inom Luleå kommun eller, i andra hand inom Norrbottens län. Kompensationsplanen ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och ges in till tillsynsmyndigheten senast ett år från det att tillståndet har vunnit laga kraft och tagits i anspråk eller senare om tillsynsmyndigheten så medger. Tillsynsmyndigheten får sedan besluta om kompensationsåtgärder.

Kontroll och avveckling

15. Bolaget ska underrätta mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten om när tillståndet tas i anspråk.
16. Bolaget ska, innan anläggningsarbetena påbörjas, till tillsynsmyndigheten redovisa en arbets- och tidsplan, en masshanteringsplan och ett kontrollprogram för anläggningsskedet. Planen ska kontinuerligt ses över och vid behov uppdateras.
17. Ett förslag till kontrollprogram för verksamheten under driftskedet ska ges in till tillsynsmyndigheten senast tre (3) månader innan verksamheten tas i drift.

18. En preliminär avvecklingsplan ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre (3) år efter det att verksamheten har tagits i drift.
19. Bolaget ska i god tid före en nedläggning av hela eller delar av verksamheten ge in en slutlig avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Avvecklingsplanen ska innefatta frågor som avser omhändertagande av lagrade kemiska produkter och avfall, uppskattad kostnad för de åtgärder som behöver vidtas för att avveckla verksamheten och eventuellt anläggningen eller delar därav samt redovisa behov av utredningar för att fastställa eventuella föroreningar och eventuella åtgärder för att avhjälpa dessa.

Flockningsmedel

20. Bolaget ska senast i samband med detaljprojektering underrätta tillsynsmyndigheten om val av flockningsmedel i rening av utgående processvatten. Bolaget ska därefter senast fyra veckor i förväg skriftligen underrätta tillsynsmyndigheten innan bolaget påbörjar användning av en ny typ av flockningsmedel.

Uppskjuten fråga om utsläpp till vatten

Talga föreslår att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten skjuts upp under en prövotid under vilken bolaget ska utföra följande utredning:

- U1. Bolaget ska utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna för och effekterna av att begränsa verksamhetens samlade utsläpp av föroreningar till vatten.

Utredningen ska omfatta möjligheten att rena processvatten, inklusive olika delflöden inom anläggningen, och ska inkludera provtagning för samtliga delflöden som ligger till grund för utredningen. Utredningen ska också omfatta möjligheter att vid behov begränsa uttag av kylvatten. Utredningen ska även omfatta provtagning i mätpunkterna YS1, L2 och L3, eller vid andra punkter som bolaget föreslår och tillsynsmyndigheten godtar, genom manuell

provtagning minst en gång per månad med början när lagakraftvunnen dom föreligger. Analys ska ske av individuella prover.

Bolaget ska till mark- och miljödomstolen redovisa resultatet av utredningen och vilka skyddsåtgärder inklusive reningsmetoder och möjliga kombinationer härav som kan vidtas i respektive delflöde och som bolaget är berett att vidta och när, samt i förekommande fall med motivering till varför någon åtgärd är orimlig, jämte förslag till slutliga villkor. Redovisningen ska ges in senast tre år efter det att grafitreningen har satts igång.

Under prøvotiden föreslås följande provisoriska föreskrift gälla:

P1. Processvatten från grafitreningsanläggningen som inte återförs till produktionen ska genomgå rening innan det släpps till recipient. Till dess annat bestäms får halterna i renat processavloppsvatten som släpps ut till recipient som månadsmedelvärde inte överskrida följande värden.

Ämne	Halt	Enhet
Zink	50	µg/l
Arsenik	30	µg/l
Bly	5	µg/l
Kadmium	0,5	µg/l
Kvicksilver	0,1	µg/l
Nickel	10	µg/l

P2. Den totala mängden zink (Zn) respektive kvicksilver (Hg) i utgående processvatten får inte överstiga 44 kg/år respektive 0,088 kg/år.

Värdena avser för metaller löst halt i vatten efter filtrering (0,45 µm).

Kontroll av efterlevnaden av de provisoriska föreskrifterna P1 och P2 ska ske genom manuell provtagning på utgående processvatten minst en gång per

månad med början när grafitreningen har satts igång. Analys ska ske av individuella prover.

Delegationer

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken till tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor som kan behövas i följande hänseenden.

- D1. Ytterligare villkor om rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för energihushållningsplanen (villkor 6).
- D2. Kompensationsåtgärder (villkor 14).
- D3. Val av flockningsmedel med anledning av underrättelse från bolaget (villkor 20).

Motparternas och remissinstansernas inställning och egna yrkanden

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Länsstyrelsen har vid huvudförhandlingen slutligen angett sin inställning till följande.

Länsstyrelsen anser i första hand att tillåtligheten av den sökta verksamheten kan ifrågasättas utifrån 5 kap. 4 § miljöbalken, varför ansökan ska avslås. I andra hand anser länsstyrelsen att den sökta verksamheten kan bedömas vara tillåtlig under förutsättning att ett tillstånd förenas med de provisoriska villkor om utsläpp till vatten som bolaget slutligen föreslagit. I den utredningsföreskrift som bolaget föreslagit bör det läggas till dels att provtagningen ska omfatta mätpunkterna YS1, L2 och L3, *och/eller* andra punkter, dels att utredningen *i sin helhet ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.*

Länsstyrelsen yrkar dock att mark- och miljödomstolen, innan domstolen avgör målet, dels inhämtar ett yttrande från vattenmyndigheten enligt 22 kap. 13 §

miljöbalken och 4 kap. 13 § vattenförvaltningsförordningen, dels förelägger Havs- och vattenmyndigheten att yttra sig i målet.

Länsstyrelsen har ingen erinran mot yrkandet om verkställighetsförordnande.

Länsstyrelsen har under målets handläggning lämnat förslag till villkor och delegationer. En del av dem har bolaget godtagit i sina slutliga förslag, såsom de angetts vid huvudförhandlingen. Länsstyrelsen kvarstår emellertid vid följande förslag till villkor och delegationer.

Utsläpp till luft

2. Utsläpp från processer i verksamheten som innehåller partiklar ska ledas till reningsutrustning för avskiljning av partiklar. Utsläpp av stoft till luft efter stoftavskiljare får vid mätning som dygnsmedelvärde högst uppgå till 5 mg/m³ (ntg). Kontroll av utsläppshalten från varje enskild utsläppspunkt ska utföras minst en gång per år. Kontroll ska därutöver alltid utföras vid förändringar i verksamheten som kan medföra ökade utsläppshalter av stoft.

Kontinuerlig mätning av stoft bör ske med stoftpinnar för respektive mätpunkt enligt ovan

Buller

4. Buller från verksamheten under drift inklusive transporter inom verksamhetsområdet får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än:

50 dB(A) helgfri måndag–fredag (kl. 07.00–18.00)

40 dB(A) nattetid (kl. 22.00–07.00)

45 dB(A) övrig tid

Den momentana ljudnivån vid bostäder får nattetid (kl. 22–07) inte överstiga 55 dB(A).

De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar vid berörda bostäder. Kontroll ska ske så snart anläggningen har tagits i drift, eller så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer och när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad.

Rennäring

5. Innan anläggningsarbetena påbörjas ska bolaget genomföra samråd med Gällivare sameby och tillsynsmyndigheten om tidplan för genomförandet av anläggningsarbetena samt när särskilt störande arbetsmoment planeras att utföras.

Risk, kemikalier och avfall

Förslag i första hand.

12. Bolaget ska hålla eller bekosta en första insatsstyrka som ska kunna hantera brand, läckage av gas, explosion och andra allvarliga tillbud. Insatsstyrkan ska för detta ändamål ha förmågan att hindra eller begränsa allvarliga skador på människor och miljön. En del av insatsstyrkan ska för initial hantering av brand, läckage av gas, explosion och andra allvarliga tillbud vara placerad inom eller i direkt anslutning till verksamhetsområdet. Bolaget ska samråda med tillsynsmyndigheten och kommunen för att säkerställa att verksamheten har en över tid relevant beredskap och förmåga att hantera olyckor.

Förslag i andra hand.

12. Från och med den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer ska dygnet runt, alla dagar under veckan, finnas en beredskap med en räddningsstyrka för vilken bolaget håller eller bekostar. Räddningsstyrkan ska vara bemannad, utrustad, utbildad och övad i syfte att ha en förmåga att kunna hindra eller begränsa allvarliga skador på människor och miljön till följd av olycksrisk som kan ge upphov till allvarlig kemikalieolycka.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken till tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare villkor som kan behövas i följande hänseenden.

1. Erforderliga åtgärder och försiktighetsmått för att minska damning (villkor 2).
2. Erforderliga åtgärder och försiktighetsmått för att minimera eventuell störning på rennäringen utifrån det samråd som genomförs (villkor 5).
3. Bemanning, utbildning m.m. beträffande den angivna insatsstyrkan/räddningsstyrkan (villkor 12).

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen kan ligga till grund för prövning.

Naturvårdsverket har tidigare under målets handläggning föreslagit villkor angående dels utsläpp till luft, dels energihushållning med tillhörande delegation. Dessa synpunkter har bolaget godtagit i sina slutliga villkorsförslag.

MSB

MSB har inga invändningar mot den sökta verksamhetens tillåtlighet.

MSB stödjer länsstyrelsens villkorsförslag avseende intern insatsstyrka och tillhörande delegation.

Nämnden

Nämnden har inte något att erinra mot att tillstånd för verksamheten meddelas och har inga synpunkter på föreslagna villkor.

SGI

SGI har lämnat synpunkter som anknyter till verksamhetens tillåtlighet men har inte angett någon principiell inställning till ansökan.

Övriga

Sjöfartsverket, Försvarsmakten och LKAB har inga synpunkter på ansökan.

Sökandens inställning till motparternas yrkanden

Talga motsätter sig länsstyrelsens villkorsförslag angående

- utsläpp till luft, som innebär mätning med stoftpinnar, och tillhörande delegation,
- buller under drift,
- rennäring och tillhörande delegation, och
- insatsstyrka, både förslaget i första och andra hand, och tillhörande delegation.

ANSÖKAN OCH KOPMPLETTERINGAR

Bakgrund

Talga är ett innovationsmaterialföretag som utvecklar och tillverkar gröna batterianodsprodukter, teknologi och innovationsmaterial. Talga AB är ett svenskt företag som ingår i Talgakoncernen. Koncernens moderbolag är det australiensiska bolaget Talga Group Ltd, vilket är noterat på Australian Securities Exchange.

Sverige har som målsättning att vara fossilfritt år 2045. För att uppfylla målsättningen krävs att användandet av fossila bränslen fasas ut till förmån för fossilfria alternativ, inte minst inom fordonsindustrin. Elektrifieringen av fordon, såväl personbilar som transport- och industrifordon, utgör ett viktigt verktyg för att möjliggöra denna övergång. Elektrifieringen innebär samtidigt ett ökat elbehov, vilket ställer höga krav på effektiva energilagringssystem, dvs. batterier.

Syftet med den sökta verksamheten är att påskynda den gröna omställningen, genom att i Sverige etablera och driva en anläggning för storskalig tillverkning av anodmaterial för litiumjonbatterier till elbilssektorn. Anoden är den negativa polen i litiumjonbatteriet och består huvudsakligen av grafit.

Grafiten som används i dagens batteritillverkning är oftast syntetisk och tillverkas ur koks eller råolja i en energikrävande process. En av anledningarna till detta är att den syntetiska grafiten ofta kan uppnå en större renhet jämfört med den naturliga grafiten. Tillverkning av syntetisk grafit och anodmaterial sker till största delen i Kina, Japan och Sydkorea, och den energikälla som används är ofta till stor del baserad på kolkraft. Användningen av koks och olja som råvara och kol som energikälla i anodtillverkningen är en betydande orsak till varför elfordon sägs ha en stor "klimatskuld" när de har tillverkats, vilken jämfört med fossildrivna fordon hämtas ikapp först efter ett antal tusen mils körning.

Talga avser att istället tillverka världens grönaste batterianoder, med de lägsta koldioxidutsläppen. Genom att i egen planerad gruva utanför Kiruna bryta naturlig grafit med mycket hög grafithalt och renhet, anrika den på plats och sedan skicka till den planerade och nu sökta anläggningen i Luleå, och genom att använda förnyelsebart producerad el, kommer Talga att i en integrerad och i flera delar unik produktionsprocess kunna tillverka anodmaterial med väsentligt lägre koldioxidutsläpp än konventionellt tillverkat anodmaterial. Resultaten från genomförda livscykelanalyser visar att koldioxidutsläppen vid Talgas ansökta tillverkningsmetod är väsentligt lägre än vid traditionell tillverkning, vilket innebär en mycket stor potentiell utsläppsminskning per producerad elbil. Härigenom kommer Talga att kunna bidra till minskade växthusgasutsläpp ur ett globalt perspektiv.

Ansökans omfattning och avgränsning

Ansökan omfattar tillstånd enligt miljöbalken för uppförande och drift av en anläggning för förädling av grafitkoncentrat och tillverkning av batterianodmaterial från det förädlade grafitkoncentratet. Den sökta verksamheten utgör en ny verksamhet, som ska etableras inom ett nytt industriområde. Det innebär att den slutliga utformningen av verksamheten och dess anläggningar kan komma att justeras vid detaljprojektering jämfört med vad som beskrivits i ansökan med bilagor. Det sökta tillståndet förutses omfatta sådana förändringar som inte har någon påtaglig betydelse ur störningssynpunkt.

Den mängd grafitkoncentrat som kommer att förädlas i anläggningen uppgår till som högst 25 000 ton per år, och den planerade produktionen av batterianodmaterial uppgår till som högst 22 000 ton per år. Den planerade tekniken för tillverkning av batterianodmaterialet kräver bland annat hantering och användning av kvävgas, vilken bolaget avser att tillverka inom anläggningen. Med anledning härav omfattar ansökan också tillstånd enligt miljöbalken för tillverkning av upp till 19 500 ton kvävgas per år för användande inom verksamheten.

Delar av det planerade verksamhetsområdet kan anses utgöra vattenområden, dvs. områden som står under vatten vid högsta förutsebara vattenstånd. Ansökan omfattar tillstånd till den vattenverksamhet som krävs för att uppföra den sökta verksamheten inom det planerade verksamhetsområdet. Det innefattar bl.a. schakt av jordmassor och återfyllnad med bergmassor och/eller hyttsten samt uppförande av de byggnader och övrig infrastruktur som krävs för verksamheten. I bolagets yrkanden avser begreppet ”anläggning” de byggnader, vägar och avloppsrör m.m. som kommer att uppföras eller nedläggas inom de delar av verksamhetsområdet som kan anses utgöra vattenområden. Med begreppet ”fyllning” avses den återfyllnad med bergmassor och/eller hyttsten som planeras ske i vattenområdena efter det att jordmassorna har schaktats bort.

Användandet av hyttsten ingår i den sökta verksamheten, men är enligt Talga inte tillståndspliktigt i sig. Hyttsten kan inte anses utgöra avfall eftersom det antingen är att betrakta som en produkt eller i vart fall en biprodukt. Hyttsten är en väl karakteriserad produkt med avseende på både kemiskt innehåll och tekniska egenskaper. Produkten är sedan november 2010 registrerad som ett icke-farligt ämne i REACH. Bland de registrerade användningsområdena finns bland annat ballast till

vägbyggnad eller anläggningar. Hyttsten som material uppvisar jämn homogenitet över tid, eftersom masugnprocessen som ger slagg till hyttstenen är noga styrd med avseende på ingående råvaror. Beståndsdelarna innefattar ett antal mineral som förekommer i den kristallina masugnsslaggen, men inga organiska ämnen. Detta innebär att den planerade användningen av hyttsten varken är tillståndspliktig eller anmälningspliktig.

Vidare har Naturvårdsverket i sin vägledning för återvinning av avfall i anläggningsarbeten (Handbok 2010:1) angett vilka totalhalter respektive utlakningshalter som bör underskridas för att ett avfall ska anses utgöra mindre än ringa risk (MRR). Hyttsten har ett mycket lågt innehåll av bly, kadmium och kvicksilver (oftast under detektionsgränsen för analysen). Även nivåerna av de mindre farliga tungmetallerna, krom, zink, nickel och koppar är mycket låga. Totalhalterna av samtliga ämnen i de olika fraktionerna av hyttsten (med undantag för ett marginellt överskridande för en fraktion gällande krom) ligger långt under Naturvårdsverkets gränsvärden.

Med anledning av att metallhalterna i hyttsten är väldigt låga är även utlakningen av metaller begränsad. Detta framgår inte minst av resultaten från genomfört skaktest. Skaktestet visar inte bara att utlakningen av metaller från hyttsten är låg, utan också att utlakningen av flera metaller är mycket mindre från hyttsten än från bergkross. Sammantaget är de utlakade halterna av samtliga ämnen från hyttstenen mycket begränsade och de utlakade halterna ligger långt under gränserna för vad som utgör MRR enligt Naturvårdsverkets handbok.

Detta innebär att, för det fall mark- och miljödomstolen skulle finna att hyttsten, i motsats till bolagets bedömning, utgör avfall, kommer användandet av hyttsten varken att vara tillståndspliktigt eller anmälningspliktigt.

Inom verksamhetsområdet finns två befintliga diken som avvattnar området mot Gräsörvägen i sydöst. De delar av diken som ligger inom verksamhetsområdet kommer att fyllas ut i samband med schakt- och grundläggningsarbetena. Därtill kommer uppsamlade och avskärade diken att anläggas för avledning av dagvatten till de diken som Luleå kommun avser anlägga runt verksamhetsområdet. När ovan beskrivna schakt- och grundläggningsarbeten är färdigställda kommer sedan byggnader, infrastruktur och andra anläggningar att uppföras. Ansökan omfattar också tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för den vattenverksamhet som krävs för ovan nämnda åtgärder.

Etableringen av anläggningen kommer att medföra en begränsad, men permanent, avsänkning av grundvattennivåerna i området. Grundvattenavsänkningen sker framför allt till följd av de diken som kommer att anläggas för att avleda dagvatten från verksamhetsområdet. Under anläggningsskedet kommer grundvattennivåerna dessutom behöva sänkas tillfälligt, och lokalt, genom bortledning eller pumpning av grundvatten. Ansökan omfattar den grundvattenbortledning som krävs för etableringen av anläggningen, samt att utföra de anläggningar som behövs för sådant bortledande.

Verksamheten innefattar vidare vattenverksamhet i form av bortledning av ytvatten från Inre Hertsöfjärden för användande som kyl- och processvatten. Utsläpp av kylvatten och behandlat processavloppsvatten kommer att ske till Sörbrändöfjärden. Verksamheten innefattar nedläggande av rörledningar och uppförande av annan utrustning för att möjliggöra uttag respektive utsläpp av vatten, vilket inkluderar begränsat arbete i respektive vattenförekomst. Utsläppsledningen kommer att anläggas längs ett område som omfattas av strandskydd. Åtgärden är av sådan karaktär att den inte kan utföras utanför ett vattenområde. Bolaget bedömer att förutsättningarna för strandskyddsdispens enligt miljöbalken är uppfyllda.

Verksamheten kommer att hantera kemikalier i sådana mängder att verksamheten omfattas av den högre kravnivån enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa konsekvenserna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen). Det är endast fluorvätesyra och gasol som har sådana egenskaper, och som kommer att hanteras i sådana mängder, att de omfattas av kraven i Sevesolagstiftningen.

Den planerade tillverkningen av batterianodmaterialet, med den teknik som föreslås användas, bedöms omfattas av verksamhetskod 13.40 och 24.45 (4 kap. 14 § respektive 24 kap. 25 § miljöprövningsförordningen). Den sökta verksamheten utgör inte en industriutsläppsverksamhet och därmed inte omfattas av bestämmelserna i industriutsläpfsförordningen (2013:250).

Verksamheten kommer inte att medföra någon betydande påverkan på miljön i något Natura 2000-område och det föreligger därmed ingen tillståndsplikt enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Den ansökta verksamheten föranleder inte heller någon annan prövning enligt 7 kap. miljöbalken såsom dispens från biotopskydd, naturreservatsföreskrifter eller annat områdesskydd.

Utifrån tillgänglig information, bedömer Talga att den sökta verksamheten, med beaktande av föreslagna skyddsåtgärder, inte kommer att medföra någon otillåten påverkan på någon fridlyst art eller deras relevanta livsmiljöer. För det fall denna bedömning ändras avser bolaget att komplettera sina yrkanden med en ansökan om artskyddsdispens.

Samråd

Arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen har föregåtts av ett samrådsförfarande enligt 6 kap. miljöbalken. De synpunkter som framkommit genom samrådet har beaktats när verksamheten utformats samt vid framtagande av ansökan med bilagor.

Med anledning av att den ansökta verksamheten omfattas av Sevesolagen ska samrådet även avse hur allvarliga kemikalieolyckor till följd av verksamheten ska kunna förebyggas och begränsas. Detta innefattar bland annat förekomsten av omgivningsfaktorer. Dessa frågor har uppmärksammats i samrådet.

En närmare redovisning av genomfört samråd samt inkomna yttranden finns i samrådsredogörelsen och miljökonsekvensbeskrivningen.

Orientering

Omgivningsbeskrivning

Verksamhetsområdet

Det planerade verksamhetsområdet (i det följande enbart ”verksamhetsområdet”) är beläget på fastigheten Luleå Hertsön 11:1010 inom Hertsöfältet, Luleå Industripark, i Luleå kommun. Fastigheten är ungefär 10 hektar stor och ligger cirka sju kilometer öster om Luleå centrum. Rörledningar och annan utrustning för uttag respektive utsläpp av vatten kommer delvis att anläggas inom fastigheten Luleå Hertsön 11:1.

Hertsöfältet avgränsas i sydväst av Inre Hertsöfjärden, i sydost av Sörbrändöfjärden samt av Hertsövägen i nordost. Söder om Hertsöfältet ligger det befintliga industriområdet Svartön, där bland annat SSAB, Linde Gas AB, St1 Sverige AB och LKAB bedriver verksamhet. Samtliga av dessa verksamheter utgör Seveso-verksamheter enligt Sevesolagstiftningen. Hertsöfältet och Svartöns industriområde är sammanbundna genom en bro som är försedd med en säkerhetsgrind.

Verksamhetsområdet beskrivs närmare i miljökonsekvensbeskrivningen och den tekniska beskrivningen.

Planförhållanden

Verksamhetsområdet är beläget inom ett område som genom gällande översikts- och detaljplan är utpekad för industriverksamhet. Området omfattas dels av översiktsplan för Luleå kommun antagen i maj 2013, dels av detaljplan för del av Hertsön 11:1 m.fl., Hertsöfältet (PL 480). En ny översiktsplan för Luleå kommun är under framtagande. I den föreslagna planen anses området fortsatt vara lämpligt för störande, industriella, aktiviteter. Detaljplanen har vunnit laga kraft.

Översikts- respektive detaljplanen ger förutsättningar för Talga att bedriva den sökta verksamheten inom verksamhetsområdet. Planförhållandena beskrivs vidare i miljökonsekvensbeskrivningen.

Riksintressen m.m.

Verksamhetsområdet ligger inom ett område som dels är utpekad som riksintresse för rörligt friluftsliv (Norrbottens kust och skärgård) (4 kap. 2 § miljöbalken), dels är utpekad som riksintresse för totalförsvaret (3 kap. 9 § miljöbalken).

I närhet till verksamhetsområdet finns ett område utpekad som riksintresse för friluftsliv (Norrbottens skärgård), och ett annat område utpekad som riksintresse för naturvård (Övärlden utanför Luleälvens mynning) (3 kap. 6 § miljöbalken). Därtill finns ett antal riksintressen för kommunikationer (3 kap. 8 § miljöbalken) i närhet till verksamhetsområdet, bland annat Luleå flygplats och Luleå hamn.

Verksamhetsområdet ligger inom Gällivare samebys vinterbetesmarker. Det närmaste området utpekad som riksintresse för rennäringen (3 kap. 5 § miljöbalken) ligger cirka 3,6 kilometer från Luleå Industripark som delas av Sirges, Tuorpon,

Udtja och Jåhkågasska samebyar. Närmaste riksintresse för rennäring inom Gällivare samebys renskötselområde utgörs av en flyttled som börjar cirka 12 kilometer från verksamhetsområdet. I naturreservatet Ormberget-Hertsölandet (NVR-ID 2021406), beläget cirka 620 meter norr om verksamhetsområdet, finns även en uppsamlingsplats som nyttjas av Gällivare sameby.

Riksintressen beskrivs vidare i miljökonsekvensbeskrivningen.

Nollalternativet

Nollalternativet är att den sökta verksamheten inte kommer till stånd. Det skulle innebära att miljökonsekvenserna av den sökta verksamheten, vilka beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen, uteblir. Den sökta verksamheten planeras att etableras inom ett område som är detaljplanelagt för industriell verksamhet, och verksamhetsområdet kommer att förberedas för industriell verksamhet oberoende av om den sökta verksamheten kommer till stånd. Förberedandet innefattar anläggande av vägar och diken samt nedläggande av kablar och rörledningar m.m. Vidare förväntas i nollalternativet området för den sökta verksamheten att beredas, fyllas ut och hårdgöras för annan industriell verksamhet. Nollalternativet innebär vidare att de stora miljömässiga fördelarna med att tillverka anodmaterial i norra Sverige, innefattande ett mycket mindre utsläpp av koldioxid jämfört med konventionella tillverkningsmetoder, och de arbetstillfällen som den sökta verksamheten bedöms medföra, uteblir.

Miljökonsekvenserna av den sökta verksamheten har bedömts i jämförelse med nollalternativet. Eftersom nollalternativet i sig innebär en betydande förändring jämfört med nuvarande läge med naturmark, har en bedömning även gjorts i jämförelse med nuläget.

Verksamhetsbeskrivning

Översikt

Nedanstående beskrivning utgör en kortfattad sammanfattning av planerad verksamhet. För en mer utförlig beskrivning av den planerade verksamheten och anläggningarnas utformning hänvisas till den tekniska beskrivningen. En områdeslayout, processcheman för de olika processtegen och en karta över planerade vattenledningar återfinns bifogats till ansökan.

Förberedande arbeten

För etableringen av verksamheten kommer jordmassor inom verksamhetsområdet att schaktas bort och ersättas med bergmassor och hyttsten, i syfte att nå tillräcklig stabilitet för anläggningen. Där byggnader planeras uppföras kommer ytliga, siltiga och leriga massor att tas bort ned till fast morän. Därefter kommer områdena att fyllas ut med bergmassor och hyttsten. De jordmassor som grävs upp kommer i så stor utsträckning som möjligt att återanvändas för anläggnings- och byggnadsändamål inom eller i nära anslutning till verksamhetsområdet. De jordmassor som av olika skäl inte kan återanvändas lokalt kommer att transporteras för extern avsättning eller externt omhändertagande. En mindre andel av jordmassorna bedöms utgöras av sulfidjordar, vilka kommer att transporteras till deponi med

erforderliga tillstånd och möjlighet att motta sådana jordar. I samband med schakt- och grundläggningsarbetena kommer två befintliga diken inom verksamhetsområdet att fyllas ut.

Efter färdigställandet av schakt- och grundläggningsarbetena kommer byggnader, vägar och andra anläggningar att uppföras inom verksamhetsområdet. Den yta av fastigheten som kommer att förses med byggnader och annan infrastruktur uppgår till cirka 57 500 m².

Etableringen av anläggningen kommer att medföra en begränsad, men permanent, avsänkning av grundvattennivåerna i området. Grundvattenavsänkningen sker framför allt på grund av de diken som anläggs inom verksamhetsområdet för avledande av dagvatten, men även till följd av hårdgörande av ytor. Grundvattenavsänkningen bedöms uppgå till mellan 0,1 till 0,4 meter, och uppkommer framför allt inom Talgas verksamhetsområde. Grundvattenavsänkningen är begränsad i jämförelse med den grundvattenavsänkning som sker i området till följd av Luleå kommuns exploatering i form av anläggande av diken och infrastruktur.

Utöver den permanenta grundvattenavsänkningen kommer grundvattennivåerna behöva sänkas tillfälligt, och lokalt, under anläggningsskedet genom bortledning eller pumpning av grundvatten. Grundvattnet kommer att ledas till diken och tillåtas att infiltrera i närområdet.

Under anläggningsskedet kommer en mindre mängd grundvatten att behöva bortledas tillfälligt vid länshållning av schakt. Tillfälliga dräneringsdiken kommer anläggas inom verksamhetsområdet, från vilka inläckande grundvatten kommer att pumpas till Luleå kommuns redan etablerade diken. Efter det att anläggningsarbetena är färdigställda kommer dräneringsdikena att fyllas igen.

Utrustning för att hantera utsläpp till mark och vatten kommer att finnas tillgänglig under hela anläggningsskedet. Vid behov kan sedimentationsanläggningar anläggas för att förhindra att jordmaterial sprids i samband med schakt och den tillfälliga bortledningen av grundvattnet.

Produktionsprocesser

Den huvudsakliga verksamheten består av en grafitreningsprocess och en process för tillverkning av batterianodmaterial. De båda processerna kommer att utföras i två separata byggnader inom verksamhetsområdet. Därtill kommer kvävgas att tillverkas och lagras i två från renings- och tillverkningsprocessen separata byggnader.

Grafitreningsprocessen

Det första processteget i den planerade verksamheten är grafitreningsprocessen. I processen renas grafitkoncentrat i en alkalisk rostnings- och lakningsprocess, vars syfte är att avlägsna föroreningar såsom silikater och sulfider. Råvaran i grafitreningsprocessen utgörs av grafitkoncentrat i form av filterkakor som anländer till anläggningen via lastbil från Talgas planerade grafitgruvor i Vittangi. Grafitkoncentratet torkas och rostas innan det genomgår flera lakningssteg med vatten och

syror. Processen är med undantag för filtreringsstegen kontinuerlig. Slutprodukten i grafitreningsprocessen utgörs av en torkad grafitprodukt, Talphite-C, vilken fungerar som råvara för den efterföljande anodtillverkningsprocessen.

Den sökta verksamheten kommer alltså inte att innefatta grafitisering, dvs. tillverkning av grafit från andra kolbaserade material. I grafitreningsprocessen är det istället den naturliga grafiten i malmen som genomgår ett antal bearbetnings- och förädlingssteg. I grafitreningsprocessen värms grafitkoncentratet inledningsvis i en torkugn för att vattnet i koncentratet ska avdunsta. Därefter värms grafitkoncentratet, tillsammans med natriumhydroxid, upp till cirka 200 °C i den alkaliska rostningsprocessen. Efter rostningssteget behandlas grafitkoncentratet i ett flertal lakningssteg med såväl vatten som syror.

I grafitreningsprocessen sker således en viss uppvärmning av koncentratet, till förhållandevis låga temperaturer. I processen sker emellertid varken någon oxidering eller förbränning. Med anledning härav bedöms inget utsläpp av kväveoxider uppkomma från grafitreningsprocessen.

Grafitreningsprocessen kräver bland annat hantering och användning av fluorvätesyra. Koncentrerad fluorvätesyra kommer att hanteras i en separat del av verksamheten, i en lokal försedd med separat ventilations- och utsugningssystem kopplat till en skrubber. Lokalen kommer även att förses med separat invallning för uppsamling och avledning av eventuellt spill.

Den sökta verksamheten kommer därmed att utformas så att inget utsläpp av fluorvätesyra eller svavelsyra till luft sker vid normal drift. Anläggningen kommer att utrustas med två skrubbrar, en för hantering av fluorvätesyra och en för hantering av svavelsyra, vilka optimeras för att helt avlägsna allt utsläpp av respektive syra till luft vid normal drift.

Vid lossning av fluorvätesyra tillämpas system för återföring av ångor till tankbilens transporttank och tankandningen från lagertank och lossningsutrymmet leds genom skrubbersystemet. Luft från lossningsutrymmet för svavelsyra leds till den för svavelsyra dedikerade skrubbern. Syrorna förvaras i slutna tankar, i separata utrymmen, försedda med ventilations- och utsugssystem kopplade till respektive skrubber. Från lagringsutrymmena leds syrorna via fasta rör till lakningsstegen. I lakningsstegen späds syrorna med vatten, varför endast låga koncentrationer av respektive syra hanteras i processen. Med anledning härav bedöms inget utsläpp av syrorna till luft förekomma i processen. Av försiktighetsskäl leds emellertid ventilationsluften från den yta där fluorvätesyran hanteras till skrubbersystemet för fluorvätesyra.

Vid en eventuell incident med utsläpp av syra i lagrings- eller lossningsutrymmena kommer avångningen från utsläppet också att ledas genom skrubbrarna. Vid dessa tillfällen riskerar lägre halter av fluorvätesyra och/eller svavelsyra förekomma i utgående luft, men skrubbersystemen kommer att dimensioneras på så sätt att halterna vid dessa tillfällen inte överstiger 1 mg/m³. De låga halterna i utgående luft

säkerställs också genom att ventilation kommer att kunna stängas vid ett eventuellt spill.

En mindre andel av grafitkoncentratet lämnar torknings- och rostningsstegen som partiklar i ventilationsgasen, vilken avleds till atmosfären via cyklon och/eller partikelfilter. Majoriteten av partiklarna bedöms fångas i filtret och återförs till processen. Filtratet från lakningsstegen med syror leds till verksamhetens vattenreningsanläggningar.

Anodtillverkningsprocessen

Det andra processteget i den planerade verksamheten är anodtillverkningsprocessen, i vilken grafit (Talphite-C) från grafitreningsprocessen behandlas för att producera anodmaterial. Tillverkningsprocessen, som är en helt ny process utvecklad av Talga, består av ett beläggningssteg, där grafiten behandlas med beck, och ett pyrolyssteg, där grafiten värms upp i elektriskt uppvärmda pyrolysuagnar. I pyrolysuagnarna karboniseras beck i en kväveinerterad atmosfär för att förhindra att materialet oxideras. Efter pyrolysen kyls grafiten i en för ändamålet dedikerad inert del av ugnarna. Produkten som genereras efter bearbetningen i pyrolysuagnarna kallas Talnode-C, vilken klassificeras och sorteras efter storlek och i olika fraktioner beroende på kundkrav.

Tillverkningsprocessen är helt sluten. Varje beläggningstrumma är försedd med ett luftfilter som fångar det mesta av dammet som uppkommer i beläggningssteget. De partiklar som inte fångas i luftfiltret avleds via ett partikelfilter och återförs till processen. Avgaserna från pyrolysstegets består huvudsakligen av kvävgas och kolväten. Kolväten kommer att avlägsnas i en efterförbränningskammare till vilken gasol används som bränsle. Avgaserna från efterbränningen avleds till luft.

Kväveoxider bildas generellt vid förbränning vid höga temperaturer, över 1 000 grader Celsius, i närvaro av syre. Kväveoxidutsläppen från den sökta verksamheten kommer uteslutande att ske från förbränningen av gasol i efterbränningskammaren inom anodproduktionsprocessen, vilket sker för att rena utgående luft från pyrolysstegets.

Talga har sedan april 2022 bedrivit den planerade anodproduktionsprocessen i pilotskala vid den s.k. EVA-anläggningen, både i syfte att kvalitetssäkra processen och produkterna men också för att närmare utvärdera processens miljöpåverkan. I utvärderingsprocessen ingår bl.a. att mäta utsläppen till luft. Av genomförda luftanalyser från testanläggningen framgår att kväveoxidhalten i utgående luft uppgår till mellan 12 och 18 mg/Nm³, vilket är en högre halt än den som redovisats i ansökningsunderlaget för den sökta verksamheten (0,2 mg/Nm³). För den sökta verksamheten innebär detta att det totala utsläppet av kväveoxid från anodproduktionsprocessen, som tidigare bedömts uppgå till cirka 80 kg per år, istället bedöms uppgå till cirka 7 ton per år. Utsläppen av kväveoxid från verksamhetens processer sker uteslutande från efterbränningskammaren i anodproduktionsprocessen, där VOC förbränns med gasol för att reducera utsläppen av VOC till atmosfär.

Anledningen till skillnaden mellan å ena sidan vad som redovisats i ansökningsunderlaget och å andra sidan vad som påvisats genom analys av luftutsläppen från testanläggningen bedöms vara att beräkningarna för den sökta verksamheten utgått ifrån den kväveoxid som bildas vid förbränning av de ingående kolvätena (VOC), men inte tagit hänsyn till s.k. termisk kväveoxid, dvs. den kväveoxid som bildas i förbränningsprocessen i efterbränningskammaren av luftens syre- och kväveinnehåll. Eftersom de ingående kolvätena innehåller ytterst lite kväve innebär inkluderingen av termisk kväveoxid en förhållandevis stor ökning av såväl halterna som det totala utsläppet av kväveoxid från efterbränningskammaren.

Även om utsläppen av kväveoxid från den sökta verksamheten således bedöms komma att bli större än vad som redovisats i ansökningsunderlaget är utsläppen fortfarande mycket begränsade för en industriverksamhet. Detta tydliggörs inte minst genom en jämförelse med det samlade utsläppet av kväveoxid från verksamheterna och trafiken på Svartöns industriområde, vilket uppgår till cirka 778 ton per år. Jämförelse kan även göras med närliggande, men ej direkt tillämpbara, BAT-slutsatser, vilka anger ett intervall för utsläpp av kväveoxid på mellan 10-60 mg/Nm³ som årsmedelvärde vid förbränning av naturgas i en ny förbränningsanläggning.

För att säkerställa att det ökade utsläppet av kväveoxider från verksamheten inte kommer att påverka möjligheten att innehålla gällande miljö kvalitetsnormer och miljö kvalitetsmål eller i övrigt medföra en otillåten påverkan på människors hälsa eller miljön har Talga uppdragit åt WSP Akustik och Luftkvalitet att genomföra spridningsberäkningar för utsläppen av kväveoxider, men även av partiklar, från verksamhetens processer. Partiklar inkluderades i beräkningarna då de vid sidan av kväveoxider utgör ett av de främsta luftutsläppen från verksamhetens processer.

Spridningsberäkningarna visar sammantaget att utsläppen av kväveoxider och partiklar från verksamhetens processer kommer att medföra ett mycket litet haltbidrag redan i direkt anslutning till utsläppspunkterna. Vid närmaste bostäder är haltbidragen försumbara och som högst 0,40 µg/m³ (PM10, 90,4-percentil dygnsmedelvärde), att jämföra med relevant miljö kvalitetsnorm motsvarande 50 µg/m³. Haltbidragen bedöms inte innebära att gällande miljö kvalitetsnormer överskrids eller att miljö kvalitetsmålet inte kan uppnås.

Tillverkning av kvävgas

På grund av det stora behovet av kvävgas inom verksamheten, motsvarande cirka 19 500 ton per år, och för att eliminera risker förenade med transport av förvätskad kvävgas, kommer kvävgas att tillverkas vid anläggningen.

Kvävgastillverkningen kommer att ske inom ramen för anodtillverkningsprocessen, där kvävgas kommer att användas för att skapa en syrefri miljö. För tillverkningen kommer en kvävgasgenerator med adsorptionsteknologi att användas. I generatoren tas luft in från omgivningen. Syre, koldioxid och vatten avlägsnas ur luften genom att fångas upp av en adsorbentmassa. På så sätt genereras rent kväve, vilket sedan komprimeras och lagras. Det vatten, koldioxid och vatten som avskiljs ventileras åter ut till atmosfären. Kvävgasen kommer att lagras i två tankar om 36 m³ vardera,

i en från tillverkningen separat byggnad. Adsorptionsmassan i kvävgasgeneratoren kommer att behöva bytas med jämna mellanrum, uppskattningsvis mellan en gång om året till en gång vart tredje år.

Vattenhantering

Kyl- och processvatten

Talga planerar att ta ut kyl- och processvatten från Inre Hertsöfjärden och släppa ut kylvatten och behandlat processavloppsvatten till Sörbrändöfjärden. Det totala uttaget av kyl- och processvatten bedöms uppgå till maximalt 1 600 m³ per timme, varav uttaget av kylvatten bedöms uppgå till cirka 1 500 m³ och uttaget av processvatten till cirka 100 m³ per timme. Per år bedöms det totala vattenuttaget uppgå till cirka 14 miljoner m³. Utsläppet av kylvatten och renat processavloppsvatten bedöms uppgå till maximalt 1 600 m³ per timme.

Kylvattenkemikalier kommer att tillföras kylvattnet i syfte att förhindra att marina organismer får fäste i kylvattenledningarna. Efter inlämnandet av ansökan har Talga genomfört ytterligare utredningar av kylvattenbehovet och kylvattnets kvalitativa egenskaper. Genom dessa undersökningar har Talga kunnat konstatera att det, med hänsyn till att kylvattenledningen kommer att utformas med bland annat galler och mekanisk rening med exempelvis sandfilter, inte föreligger någon risk för att marina organismer hamnar i kylvattenkretsen. Kylvattnet bedöms inte heller innehålla sådana organismer som kan medföra problem i kylvattenledningen. Med anledning härav kommer det inte att ske någon kontinuerlig tillförsel av kylvattenkemikalier till kylvattnet.

En viss påväxt av biofilm bedöms kunna ske i kylvattensystemet, framfört allt i värmväxlaren. Rening av värmväxlaren kommer att kunna ske mekaniskt, alternativt med hjälp av kemiska rengöringsmedel. Vid behov av rening kommer det att vara möjligt att samla upp vattnet och eventuella rengöringskemikalier, för det fall det bedöms nödvändigt

Inom grafitreningsanläggningen kommer två vattenreningsanläggningar finnas, ETP1 och ETP2. I reningsanläggningarna kommer filtrat från grafitreningsprocessen att behandlas.

Genomförda utredningar visar att bolagets planerade utsläpp av renat processvatten och kylvatten kommer att kunna ske utan otillåten påverkan på vattenförekomsten Sörbrändöfjärden. Utsläppen kommer varken att medföra en statusförsämring av relevanta kvalitetsfaktorer eller äventyra möjligheterna att uppfylla gällande miljökvalitetsnormer.

Parametern kvicksilver har i VISS bedömts till uppnår ej god status i Sörbrändöfjärden. Bedömningen baseras på en nationell klassificering av kvicksilver i vattenförekomster, och alltså inte på faktiska mätdata i recipienten. I sammanhanget bör noteras att parametern kvicksilver klassificeras till uppnår ej god status i så gott som samtliga vattenförekomster i Sverige.

Talga har under 2022 låtit utföra provtagningar av bl.a. kvicksilver i Sörbrändöfjärden. Analysdata från Talgas provtagningar, och data från den samordnande recipientkontrollen (SRK) i Norrbotten, visar att gränsvärdet för god status för kvicksilver enligt HVMFS 2019:25 har underskridits i Sörbrändöfjärden under senare år. Statusen för kvicksilver i Sörbrändöfjärden, med avseende på uppmätt halt i vattenfas, är därmed att betrakta som god.

Halten kvicksilver i utgående vatten från den sökta verksamheten kommer, före utspädning, i värsta fall att vara något högre än gränsvärdet för god status. Med hänsyn till den omfattande utspädning som sker i utsläppspunktens direkta närområde, kommer gränsvärdet emellertid endast överskridas i en mycket begränsad, och närmast obetydlig, del av vattenförekomsten.

Parametern zink har i VISS bedömts uppgå till god status i Sörbrändöfjärden. Halten zink i utgående vatten från verksamheten bedöms överstiga gränsvärdet för god status. Med beaktande av den stora utspädning som sker i vattenförekomsten, bedöms utsläppet inte medföra någon statusförsämring i vattenförekomsten som helhet.

Den beräknade halten av fosfor i utgående vatten är mycket begränsad, och kommer att vara lägre än uppmätt medelhalt i Sörbrändöfjärden. Med anledning härav bedöms utsläppen av fosfor inte komma att medföra en statusförsämring. Sedan ansökan lämnades in till mark- och miljödomstolen har preliminära halter av totalkväve i utgående vatten från verksamheten tagits fram som ett led i Talgas utvecklingsarbete. Beräkningarna visar att Talgas verksamhet årligen kommer att släppa ut i storleksordningen fyra ton totalkväve. Jämfört med den totala belastningen från Inre Hertsöfjärden medför Talgas utsläpp en ökad belastning om cirka 6 procent till Sörbrändöfjärden. Det beräknade utsläppet av kväve bedöms inte leda till en statusförsämring eller äventyra möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormerna för Sörbrändöfjärden.

Dagvatten

Dagvatten som uppkommer inom anläggningen kommer att samlas upp och avledas till Talgas egna dagvattendiken inom verksamhetsområdet. Från Talgas dagvattendiken kommer dagvattnet att ledas vidare till Luleå kommuns dagvattendiken, lokaliserade norr och söder om verksamhetsområdet. Dagvatten inom verksamhetsområdet kan också komma att avledas direkt till kommunens dagvattendiken. Via kommunens dagvattendiken leds det samlade dagvattenflödet under befintlig trumma vid Gräsörvägen (öster om Talgas verksamhetsområde), och därefter vidare österut, via kommunens dagvattendiken, till utsläppspunkten i Harrbäcksviken (del av Sörbrändöfjärden). Allt dagvatten från Talgas verksamhet kommer således att ledas via kommunens dagvattendiken innan utsläpp sker till recipienten. Talga kommer endast att ansvara för att anlägga och underhålla bolagets egna dagvattendiken som ligger inom Talgas verksamhetsområde medan Luleå kommun kommer att ansvara för att anlägga och underhålla de diken som ligger precis norr och söder om Talgas verksamhetsområde samt de diken som leder dagvattenflödet från trumman vid Gräsörvägen och vidare till utsläppspunkten i Harrbäcksviken. För en illustration av Talgas dagvattendiken, respektive de kommunala dagvattendiken

som omger Talgas verksamhetsområde, hänvisas till figur 4 i den tekniska beskrivningen.

Utöver den fastläggning av partikulärt material och partikelbundna föroreningar som kommer att ske inom verksamhetsområdet på grönytor och grusytor, vid avrinning över dikesslänter och vid avrinning i diken utanför verksamhetsområdet, planerar Talga inte att införa något reningssteg för dagvattnet. Av genomförda beräkningar framgår att dagvattnet från Talgas fastighet generellt sett ligger under värdena för maximal årlig belastning som togs fram i samband med detaljplanen för att säkerställa att exploateringen av området inte skulle medföra otillåten påverkan på recipienten. Dagvattnet från Talgas verksamhet medför således ingen större belastning än den som bedömts tillåtlig från respektive nyetablering i området inom ramen för den lagakraftvunna detaljplanen.

Enligt planbeskrivningen till den lagakraftvunna detaljplanen innebär den planerade systemlösningen för dagvattenhantering i korthet att dagvattendiken ska anläggas längs gator och längs kvartersmarkens ytterkanter i syfte att dels avleda dagvatten, dels fungera som fördröjnings- och reningsanläggningar. Systemlösningen innebär dessutom att vissa områden inom Hertsöfältet avsätts för eventuella kompletterande anläggningar för fördröjning eller rening av dagvatten. Utöver fördröjning av dagvattnet ingår i systemlösningen ingen ytterligare rening av dagvattnet innan det släpps ut till recipienten.

Den planerade dagvattenhanteringen överensstämmer med den framtagna systemlösningen. Såväl Talga som kommunen är överens om att bolagets planerade hantering inte avviker från kommunens systemlösning.

Dagvatten som uppkommer inom anläggningen från tak, uppställningsytor och vägar kommer att samlas upp i brunnar, alternativt avledas direkt till kommunens dagvattendiken längs Gamla Lövskärsvägen och Gräsörvägen. Dagvattenflödet som avleds via ledningar från ytorna i den nordöstra delen av verksamhetsområdet kommer att ledas till grönytan mellan anodproduktionsanläggningen och kontorsbyggnader för översilning och fastläggning av partikulärt material och eventuellt olja. Transportvägar inom verksamhetsområdet kommer, där så är möjligt, att utformas med en lutning mot de diken som anläggs i verksamhetsområdets ytterkant, i syfte att möjliggöra direkt avrinning till dessa. I den utsträckning en utformning av transportvägarna enligt ovan inte är möjlig, kommer avrinning till diken att ske via dagvattenbrunnar. Talga kommer att göra medvetna materialval för tak och övrigt byggmaterial för att minska förekomst av förorenande ämnen i dagvattnet. Parkeringsytor kommer att anpassas och placeras i anslutning till gröna ytor för att öka möjlighet till fastläggning av partikulärt material och olja.

Av genomförda dagvattenutredningar framgår att den naturliga fastläggning av partikulärt material och fördröjning av dagvatten som kommer att ske inom Talgas fastighet och inom detaljplaneområdet, innan dagvattnet avleds till Sörbrändöfjärden, är tillräckligt för att motverka negativa miljöeffekter på recipienten. Dagvattnet från Talgas fastighet ligger generellt sett under värdena för maximal årlig belastning som togs fram i samband med detaljplanen och under jämförbara

riktvärden för innehåll i dagvatten. Utredningarna konstaterar att det inte finns något behov av ytterligare rening av dagvattnet från Talgas fastighet.

Den systemlösning för dagvattenhantering som togs fram för detaljplanen innefattar diken och ytor för fördröjning av dagvatten och fastläggning av partikulärt material. Denna lösning bedömdes ha tillräcklig reningskapacitet för de föroreningshalter som genereras till följd av att området exploateras för industri. Den planerade hanteringen av dagvatten kommer att överensstämma med den övergripande systemlösning som beslutats inom ramen för detaljplanen.

Årsmedelflödet av dagvatten från Talgas planerade verksamhetsområde till Sörbrändöfjärden, via Harrbäcksviken, bedöms uppgå till cirka 1,9 liter per sekund. Totalt avrinner ytvatten från ett avrinningsområde på cirka 6 km² till Harrbäcksviken, vilket motsvarar ett årsmedelflöde på cirka 115 liter per sekund. Årsmedelflödet av dagvatten från Talgas verksamhetsområde utgör cirka 1,7 procent av det totala flödet till Harrbäcksviken.

Koncentrationen av potentiellt förorenande ämnen i dagvattnet från Talgas verksamhetsområde kommer, redan innan reningseffekterna har inkluderats, i huvudsak att ligga under de beräknade värdena för maximal årlig belastning för vattenförekomsten, dvs. de mängder som bedömts acceptabla att släppa ut till recipienten utan en statusförsämring. Inkluderas även reningseffekterna i form av bland annat fastläggning av partikulärt material, kommer samtliga ämnen förutom ett, (benso(a)pyren), att ligga under värdena för maximal årlig belastning. Mängden benso(a)pyren i dagvattnet från området överstiger emellertid det beräknade värdet för maximal årlig belastning till recipienten redan vid oexploaterade förhållanden, vilket kan bero på att värdena är baserade på modellerade halter.

Med hänsyn till det mycket begränsade flödet, och de mycket små mängderna av potentiellt förorenande ämnen i dagvattnet från Talgas verksamhetsområde, kommer dagvattnets belastning på Harrbäcksviken att bli mycket begränsad. Mot bakgrund av detta bedöms risken för att dagvattnet skulle påverka vattenkemin i Harrbäcksviken eller Sörbrändöfjärden som mycket liten. Detta innebär i förlängningen att förekomsten av kransalger eller övriga eventuella naturvärden i Harrbäcksviken inte kommer att påverkas negativt av dagvattnet från Talgas fastighet.

Kemikalier och avfall

De huvudsakliga kemikalier som kommer att förbrukas och lagras inom ramen för produktionsprocesserna utgörs av svavelsyra, natriumhydroxid, fluorvätesyra, kvävgas och beck. I vattenreningsanläggningarna kommer bland annat järn(iii)sulfat bränd kalk och flockningsmedel förbrukas. Som bränsle för efterförbränningskammaren (inom anodtillverkningsprocessen) används gasol. Därtill kommer diesel att användas som bränsle för reservaggregatet och för brandvattenpumparna, vilka används vid strömbortfall.

Alla kemiska produkter kommer att ankomma till anläggningen med lastbil och för varje produkt kommer ett separat lastningsutrymme att finnas.

Eftersom den sökta verksamheten är en helt ny verksamhet går det inte att i detalj förutse exakt vilka mängder avfall som kommer att uppkomma eller exakt hur samtliga dessa avfall kommer att hanteras.

Den enskilt största avfallsfraktionen från verksamheten kommer att bestå av slam från rening av processvattnet. Slammet kommer att förvaras i täta containers utomhus. En del av slammet bedöms kunna återanvändas inom cementindustrin, och en annan del bedöms kunna återanvändas inom fluorvätesyratillverkning som råvara. För det fall återvinning av slammet inte visar sig vara möjligt kommer avfallet att deponeras på en deponianläggning med erforderliga tillstånd för att omhänderta sådant avfall. Talga har varit i kontakt med en lokal entreprenör, Stena Recycling AB i Luleå, som bekräftat att de har möjlighet att omhänderta avfallet. Slammet kommer inledningsvis att avvattnas och därefter, om möjligt, återvinnas. För det fall att det inte är möjligt att återvinna avfallet kommer det istället att transporteras till Däva deponi & avfallscenter i Umeå AB, som har erforderliga tillstånd för att omhänderta avfallet.

Det stoft som kommer att uppkomma från partikelavskiljningen av processluften består av värdefullt grafitmaterial och kommer att återföras till processen i så stor utsträckning som möjligt. De mycket små avfallsmängder som ändå kommer att uppstå från denna processdel kommer att omhändertas av godkänd avfallsmottagare och sannolikt energiåtervinnas.

Det förpackningsavfall som bedöms kunna uppstå vid anläggningen är säckar som innehållit grafitkoncentrat eller beck samt behållare för kemiska produkter. Förpackningsavfallet kommer att hanteras enligt retursystem från leverantörer i den mån detta finns. Talga kommer även fortlöpande att undersöka möjligheterna till förpackningsåtervinning. Övriga avfallsslag innefattande t.ex. textilfilter från partikelavskiljningen, förbrukningsmaterial, slam från oljeavskiljare samt det förpackningsavfall som inte omfattas av retursystem kommer att lämnas till godkänd avfallsmottagare, och sannolikt energiåtervinnas. Eventuellt metallskrot, batterier, lysrör och övrigt elektronikavfall kommer att omhändertas av godkänd avfallsmottagare, och sannolikt till stor del materialåtervinnas. Hushållsavfall bestående av exempelvis kontorspapper, förpackningar och organiskt avfall från lunchrum kommer att sorteras och hämtas enligt lokala renhållningsföreskrifter.

Transporter

Samtliga inkommande och utgående transporter till och från anläggningen kommer att ske via lastbil. De inkommande transporterna innefattar främst leveranser av grafitmaterial, bränslen och processkemikalier. Det bedöms anlända ca 19 lastbilar med grafitkoncentrat till anläggningen per vecka. Utgående transporter kommer huvudsakligen att bestå av slutprodukten Talnode-C.

Den huvudsakliga transportvägen för transporter till och från anläggningen är via Hertsövägen norrut, genom Luleå till E4. Transporter med farligt gods kommer emellertid att ske via Gräsörvägen över Svartön till E4. Transporter till och från

anläggningen kommer huvudsakligen att ske under dagtid, men i vissa fall kan även transporter förekomma nattetid.

Energianvändning

Verksamhetens energibehov kommer att tillgodoses med el från förnybara energikällor, såsom sol-, vind- och vattenkraft. Elen kommer att förses från Luleå Energi. De mest energikrävande processenheterna inom verksamheten är kvävgastillverkningen och pyrolysugnarna. Även torkugnar (grafitreningsprocessen) och s.k. omformare (anodtillverkningsprocessen) är energikrävande processenheter. Uppvärmning av fabriks- och kontorslokaler kommer att ske med fjärrvärme, distribuerad av Luleå kommun. Talga kommer att använda moderna el- och processkontrollsystem vilka gör det möjligt att mäta, minimera och utvärdera verksamhetens elanvändning. Att minska verksamhetens energianvändning utgör en ständig förbättringsprocess, vilket kommer vara kärnan i anläggningens ledningssystem.

Insatsstyrka

Talga kommer att hålla, alternativt bekosta, en egen första insatsstyrka. Den slutliga utformningen och omfattningen av insatsstyrkan är ännu inte beslutad. Talga planerar för att insatsstyrkan, bland annat, ska kunna genomföra livräddande insatser på egen personal och chaufförer av tankbilar i händelse av utsläpp av fluorvätesyra samt utföra initiala släckförsök med vanlig släckutrusning i händelse av brand.

Miljökonsekvenser

Miljökonsekvenserna av den sökta verksamheten, inklusive konsekvenserna av anläggningsarbetena, beskrivs i avsnitt 8–9 i miljökonsekvensbeskrivningen. Sammanfattningsvis kan sägas att den ansökta verksamheten förväntas ge upphov till miljökonsekvenser som sträcker sig från obetydliga/försumbara till måttliga, beroende på påverkansaspekt. Miljökonsekvensbeskrivningen visar sammantaget att miljökonsekvenserna av den sökta verksamheten är godtagbara.

Talga har efter att tillståndsansökan lämnades in till mark- och miljödomstolen låtit genomföra fältinventeringar av skyddade arter i området samt en fördjupad studie av den sökta verksamhetens påverkan på vissa av de genom inventeringen identifierade arterna. Av genomförda inventeringar och utredningar framgår sammantaget att den sökta verksamheten, med beaktande av föreslagna skyddsåtgärder, inte kommer att medföra någon otillåten påverkan på någon fridlyst art eller deras relevanta livsmiljöer.

Sedan tillståndsansökan lämnades in till mark- och miljödomstolen har Talga även genomfört biologiska undersökningar i det vattenområde där utsläppet av process- och kylvatten planeras ske. Av underlaget framgår sammantaget att det identifierats en rödlistad växtart, flotagräs, i det vattenområde som berörs av det planerade utsläppet. Varken anläggandet av utloppsledningen eller utsläppen av vatten från denna bedöms emellertid medföra någon otillåten påverkan på växtarten. Utöver förekomsten av flotagräs identifierades inga övriga skyddsvärda arter som skulle kunna påverkas av den sökta verksamheten.

Delar av miljökonsekvensbeskrivningen har reviderats med anledning av dessa ytterligare undersökningar och utredningar.

Tillåtlighetsfrågor

Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken

Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken)

Talga har arbetat med forskning och teknikutveckling inom branschen för batterianodtillverkning under mycket lång tid. Det är genom detta mångåriga arbete som Talga har lyckats skapa den tillverkningsprocess som planeras implementeras i den sökta verksamheten. Tillverkningsprocessen har funktionstestats och utvärderats under flera år vid den pilotanläggning som Talga etablerade i Tyskland redan 2015. Talga har dessutom nyligen etablerat en anläggning för utveckling och kvalitets-säkring av de produkter som avses tillverkas och av de processer som avses användas i den sökta verksamheten. Anläggningen ligger i Luleå och togs i drift under början av 2022.

Bolagets organisation har genom flera år av forskning, teknikutveckling och faktiska tester av processerna skaffat sig en omfattande kunskap och erfarenhet av batterianodtillverkning. Bolagets organisation har därtill stor kunskap om gruv- och mineralindustrin. Inför framtagandet av denna ansökan har bolaget även anlitat utomstående expertis med omfattande erfarenhet av bland annat energifrågor, avfallsfrågor och risker kopplade till hantering av kemikalier. Genom samrådsförfarandet och upprättandet av miljökonsekvensbeskrivningen har bolaget dessutom fått goda kunskaper och insikter om den sökta verksamhetens påverkan.

Bolaget besitter sammantaget de kunskaper som krävs för att bedöma miljöpåverkan av den sökta verksamheten. Bolaget har i miljökonsekvensbeskrivningen identifierat de miljö- och hälsorisker som den planerade verksamheten kan tänkas ge upphov till. Kunskapskravet enligt 2 kap. 2 § miljöbalken är uppfyllt.

Bästa möjliga teknik och försiktighetsprincipen (2 kap. 3 § miljöbalken)

I framtagen miljökonsekvensbeskrivningen beskrivs de skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som bolaget avser att vidta i syfte att i första hand förebygga eller hindra att verksamheten orsakar skada för människor eller miljön, i andra hand motverka och begränsa sådan skada, och i tredje hand återställa sådan skada. Genom att tillämpa denna skadelindringshierarki beaktar bolaget försiktighetsprincipen. Bolaget har vidare baserat sina bedömningar på konservativa antaganden och således troligen överskattat påverkan av den sökta verksamheten, vilket också är ett uttryck för försiktighetsprincipen. Ett exempel på detta är att bolaget i beräkningarna för utsläpp till luft har tagit höjd för ett visst utsläpp av fluorvätesyra och svavelvätesyra, trots att sådant utsläpp inte bedöms förekomma under normal drift av verksamheten.

Bolaget har utrett vilka tekniker som finns tillgängliga och kommer att tillämpa bästa möjliga teknik vid utformningen och driften av verksamheten. Genom att

använda naturlig grafit som råvara istället för syntetisk grafit, i synnerhet Vittangigrafiten med dess speciella egenskaper som möjliggör en effektivare produktion, och genom de produktionsprocesser som bolaget har utvecklat och/eller optimerat, kommer Talga att kunna tillverka batterianodmaterial med en lägre energi- och kemikalieförbrukning och framför allt med ett mycket mindre utsläpp av koldioxid jämfört med konventionella tillverkningsmetoder. Den valda tekniken innebär dessutom, jämfört med konventionella tillverkningsmetoder, att mindre mängder fluorvätesyra behöver användas och lagras inom verksamheten, vilket är positivt i såväl miljö- som riskhänseende.

Mot bakgrund av ovanstående och vad som i övrigt anges i handlingarna uppfyller bolaget försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik.

Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § miljöbalken)

Kemiska produkter kommer att användas, lagras och till viss del även tillverkas (kvävgas) inom ramen för den sökta verksamheten. De huvudsakliga kemikalierna som kommer att hanteras är fluorvätesyra, svavelsyra, natriumhydroxid och kvävgas. Fluorvätesyra är en för människor relativt farlig kemikalie, men direkt nödvändig för den sökta verksamheten. Ett flertal skyddsåtgärder och försiktighetsmått har implementerats i den planerade verksamheten för att minimera riskerna förknippade med hanteringen av fluorvätesyra, såsom att syran kommer att hanteras och lagras i en från övriga processer separat byggnad försedd med särskild skyddsutrustning. Även övriga kemiska produkter som planeras användas inom verksamheten kommer att ha ett separat lastningsutrymme, och den absoluta merparten av kemikalierna kommer att hanteras och lagras inomhus i syfte att minimera påverkan på människors hälsa och miljön till följd av eventuella spill eller olyckor.

Hantering av kemikalier kommer att ske enligt gällande regelverk och rekommendationer. Talga har i planeringen och utformningen av verksamheten beaktat, och kommer fortsatt att beakta, hälso- och miljömässiga aspekter, men även riskaspekter, i valet av kemiska produkter som ska användas. Här kan särskilt nämnas att bolaget beslutat att tillverka kvävgas inom anläggningen istället för att inhandla och transportera gasen till anläggningen. Detta delvis för att minimera de risker som annars är förenade med transport av förvätskad kvävgas.

Bolaget kommer återkommande att utvärdera kemikalier som används och huruvida dessa kan och bör ersättas. Sammantaget uppfyller bolaget produktvalsprincipen i 2 kap. 4 § miljöbalken.

Hushållnings- och kretsloppsprinciperna (2 kap. 5 § miljöbalken)

Bolaget har i planeringen och utformningen av verksamheten beaktat de möjligheter som finns till hushållning av energi och resurser, och kommer även fortsatt beakta dessa aspekter vid bedrivande av verksamheten. Som exempel kan nämnas att bolaget har arbetat för att utforma en i så stor utsträckning som möjligt sluten process inom såväl grafitreningsprocessen som anodtillverkningsprocessen. Utspätt processvatten från lakningsstegen i grafitreningsprocessen återanvänds uppströms i processen till uppslamning och tvättning av filterkakor. Vattnet flödar motströms till grafiten i processen för att maximera effektiviteten i tvättningen och minimera

mängden vatten som behöver tillföras processen. Bortsett från filtreringsstegen är grafitreningsprocessen kontinuerlig. En majoritet av de partiklar som uppkommer från behandling av grafiten samlas upp och återförs till processen.

Konventionell anodtillverkning är en mycket energikrävande process. Idag sker den största tillverkningen av anodmaterial i Kina, Japan och Sydkorea. I dessa länder är tillverkningen av anoder beroende av syntetisk grafit. Syntetisk grafit tillverkas av råolja eller koks. Den mycket energikrävande processen att framställa syntetisk grafit sker dessutom ofta med en energimix med stora inslag av kolkraft.

Till skillnad från konventionell batterianodtillverkning kommer den sökta verksamheten att tillverka anodmaterial från naturlig grafit, bruten i Sverige. Den sökta verksamhetens energibehov kommer uteslutande att tillgodoses genom el från förnybara energikällor såsom vind-, sol- och vattenkraft. Därtill kommer möjligheter till energiåtervinning att implementeras i ett flertal delar av den sökta verksamheten. Till exempel kommer varmt kylvatten användas för att värma upp vattenströmmar i vattenreningsanläggningarna. Om möjligt kommer även överskott av värme att ledas ut till Luleå kommuns fjärrvärmenät. Talga har varit i kontakt med Luleå Energi AB som har svarat att det, med de system som finns i dagsläget, inte kan ta emot Talgas överskottsvärme då returtemperaturen är för låg. Talga kommer att fortsätta att utreda alternativa mottagare och alternativ användning av returvattnet samt överskottsvärmen, både inom bolagets egna anläggningar och för externt bruk.

Den sökta verksamheten innebär därför att de koldioxidutsläpp som är förknippade med tillverkning av batterianodmaterial blir signifikant lägre jämfört med konventionella tillverkningsmetoder. Detta utgör en god hushållning med naturresurser.

Bolaget kommer aktivt att arbeta med avfallshierarkin för att i första hand minimera mängden avfall genom att recirkulera så mycket som möjligt av råvaror och kemikalier. Det första steget är att minimera uppkomsten av avfall och att återanvända material. Därefter följer avfallshanteringen stegen återvinning, energiåtervinning och i sista hand deponering.

Utöver vad som nämnts ovan om återanvändning av energi och råvaror inom verksamheten, kommer bolaget att utreda och arbeta för att möjliggöra återanvändning av den absolut största avfallsfraktionen inom verksamheten, nämligen slam från reningsanläggningarna. I nuläget bedöms slammet kunna återanvändas inom cementindustrin och som råvara i tillverkning av fluorvätesyra.

Mot bakgrund av ovanstående uppfylls kraven i 2 kap. 5 § miljöbalken.

Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § miljöbalken)

Inför upprättandet av tillståndsansökan genomfördes en omfattande lokaliseringstudering, inom vilken ett flertal alternativa lokaliseringar studerades. Av de studerade alternativen bedöms den valda lokaliseringen vara den bästa utifrån ett flertal faktorer, bland annat utifrån funktion, miljökonsekvenser, logistik samt ur ett samlat riskperspektiv.

I den kompletterade lokaliseringsutredningen har samtliga lokaliseringsalternativ studerats och rangordnats utifrån konsekvenserna av de värsta olycksscenarierna som bolaget identifierat inom ramen för riskbedömningen. Av utredningen framgår sammanfattningsvis att den valda lokaliseringen, tillsammans med lokaliseringsalternativet Piteå, utgör den bästa lokaliseringen ur ett individriskperspektiv. Avståndet till Sevesoverksamheter är emellertid något kortare vid lokaliseringsalternativet Piteå, vilket, jämfört med den valda lokaliseringen, medför en större risk för dominoeffekter vid en eventuell olycka.

I den kompletterade lokaliseringsutredningen finns även en redogörelse för riskerna förknippade med transport av farligt gods, inklusive fluorvätesyra, för respektive lokaliseringsalternativ. Talga har i ansökningsunderlaget redogjort för att fluorvätesyran kommer att anlända antingen till Luleå hamn eller Piteå hamn, för att sedan transporteras med lastbil till den planerade anläggningen. Bägge hamnar har möjlighet att hantera de mängder fluorvätesyra som Talga planerar använda i den sökta verksamheten. I takt med att detaljprojekteringen fortskridit, har Talga kunnat konstatera att det mest sannolika alternativet är att fluorvätesyran kommer att anlända till och transporteras från Piteå hamn. Detta inte minst med hänsyn till att den entreprenör som hanterar gods i båda hamnarna förespråkar alternativet Piteå hamn, eftersom det innebär en säkrare hantering av syran.

Av den kompletterande utredningen framgår att den valda lokaliseringen, för det fall att transportererna sker från Piteå hamn, utgör en sämre eller något sämre lokalisering än två av lokaliseringsalternativen, men en något bättre lokalisering än det sista lokaliseringsalternativet, utifrån aspekten risker vid transport av farligt gods. Även om den valda lokaliseringen är sämre eller något sämre jämfört med två av lokaliseringsalternativen ur just denna aspekt, innebär den valda lokaliseringen alltså acceptabla risker ur ett miljö-, individ- och samhällsperspektiv. I sammanhanget förtjänas även påtalas att, för det fall att transport av fluorvätesyran istället sker från Luleå hamn, kommer den valda lokaliseringen att utgöra den ojämförbart bästa lokaliseringen även ur aspekten risker vid transport av farligt gods.

Talga har även låtit genomföra en kompletterande riskbedömning avseende ett stort läckage av fluorvätesyra utomhus. Av den kompletterande riskbedömningen framgår sammantaget att olycksscenarioet bedöms ge ett förhållandevis litet bidrag till den sökta verksamhetens totala individrisknivå. Tidigare bedömningar av verksamhetens samlade individrisknivå bedöms därför fortfarande representativa för den övergripande riskbilden.

Den valda lokaliseringen är därtill belägen inom ett område som enligt gällande översikts- och detaljplan är särskilt utpekad för industriell verksamhet. Verksamheten är även ur omgivnings- och recipientsynpunkt väl lokaliserad.

Sammanfattningsvis är den valda lokaliseringen den bästa lokaliseringen utifrån ett samlat riskperspektiv och utifrån en sammanvägd bedömning av övriga relevanta faktorer, såsom miljökonsekvenser, logistik m.m. Den valda lokaliseringen utgör en lämplig lokalisering och uppfyller lokaliseringskravet enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken

Riksintressen

Verksamhetsområdet ligger inom ett område som dels är utpekad som riksintresse för rörligt friluftsliv, dels är utpekad som riksintresse för totalförsvaret. I anslutning till verksamhetsområdet ligger också naturreservatet Ormberget-Hertsölandet, vilket är utpekad som riksintresse för friluftsliv. De två riksintressena för friluftsliv sträcker sig över stora arealer och den sökta verksamheten kommer varken att försvåra åtkomsten till eller utnyttjandet av riksintressena. Vid uppförande av byggnader inom den planerade anläggningen kommer Talga att beakta den stopphöjd som gäller i området till följd av riksintresset för totalförsvaret. Den sökta verksamheten kommer inte att motverka totalförsvarets intressen.

Övriga utpekade riksintressen ligger på så stora avstånd från verksamhetsområdet att utnyttjandet av dessa inte bedöms påverkas av den sökta verksamheten.

Sammantaget bedöms den sökta verksamheten inte påtagligt försvåra utnyttjandet av eller motverka de riksintressen som pekats ut inom och i anslutning till verksamhetsområdet.

Rennäring

Verksamhetsområdet ligger inom Gällivare samebys vinterbetesmarker. Samebys renkötselområde sträcker sig från Gällivare i nordväst till Luleå i sydost. Det närmaste riksintresset för rennäringen från verksamhetsområdet ligger cirka 3,6 kilometer sydväst om Luleå Industripark, inom ett område som delas av Sirges, Tuorpon, Udtja och Jåhkågasska samebyar. Närmaste riksintresse för rennäring inom Gällivare samebys renkötselområde utgörs av en flyttled som börjar cirka 12 kilometer norr om verksamhetsområdet. I naturreservatet Ormberget-Hertsölandet, beläget cirka 620 meter norr om verksamhetsområdet, finns även en uppsamlingsplats som nyttjas av Gällivare sameby.

Möjliga konsekvenser av den sökta verksamheten är främst förlust av betesmarker och störningar i form av buller och i form av mänsklig aktivitet vid verksamheten och genom transport till och från denna. Själva verksamheten kan också utgöra en visuell störning.

Vad gäller förlust av betesmarker bedömer Talga att det planerade verksamhetsområdet är av begränsad betydelse för den rennäring som Gällivare sameby bedriver.

Genomförd bullerutredning visar på en mycket begränsad spridning av buller från verksamheten. Redan i direkt anslutning till verksamheten bedöms bullernivåerna ligga under 40 dBA. Vid naturreservatet och samebys uppsamlingsplats bedöms bullerbidraget från verksamheten endast uppgå till 23 dBA. Den sökta verksamheten kommer dessutom till allra största del utföras inomhus, vilket minskar störningen till följd av mänsklig aktivitet. Verksamhetsområdet kommer därtill att vara omgärdad av skog, vilket ytterligare minskar den visuella påverkan från

verksamheten. Mellan Hertsöfältet och naturreservatet går Hertsövägen, vilken kan antas utgöra en barriär som renarna sällan korsar. I nära anslutning till naturreservatet finns dessutom redan befintlig bostadsbebyggelse, och Luleå tätort med omkringliggande aktiviteter och infrastruktur ligger endast ett fåtal kilometer bort.

I miljökonsekvensbeskrivningen har den sökta verksamheten bedömts medföra en liten negativ konsekvens på rennäringen, jämfört med nuläget, och en obetydlig konsekvens jämfört med nollalternativet.

Sammantaget bedöms den sökta verksamheten inte komma att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande, i synnerhet inte inom något område som har betydelse för rennäringen, eller inom område av riksintresse för rennäringen.

Tillåtlighet enligt 5 kap. miljöbalken

Som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen, bedöms den sökta verksamheten (1) inte komma att medföra någon försämring av berörda vattenförekomsternas status, ens på nivån för enskilda kvalitetsfaktorer, och inte heller äventyra uppnåendet av god status i berörda vattenförekomster, och (2) inte komma att medföra något över-skridande av annan tillämplig miljö kvalitetsnorm för annat än vatten. Den sökta verksamheten är därmed tillåtlighet enligt 5 kap. 4 och 5 §§ miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken

Natura 2000

Verksamhetsområdet ligger inte inom något Natura 2000-område eller något annat område som är skyddat enligt 7 kap. miljöbalken. Det närmaste Natura 2000-området, Stenåkern (SE0820052), ligger cirka 4,8 kilometer söder om verksamhetsområdet. Natura 2000-området syftar till att skydda naturtypen Taiga. Stenåkern har pekats ut som Natura 2000-område på grund av att skogen under lång tid har utvecklats fritt med mycket liten mänsklig påverkan. Som hotbild mot området anges i bevarandeplanen bland annat skogliga åtgärder såsom avverkning och röjning, samt olika typer av exploatering.

Cirka 5,5 kilometer sydost om verksamhetsområdet ligger ytterligare ett Natura 2000-område, Likskäret (SE0820305). Natura 2000-området syftar till att skydda naturtyperna sandbankar, blottade ler- och sandbottnar, rev, strandängar vid Östersjön, strandstränder vid Östersjön, obestämd dynmiljö, trädklädda dyner, öppna mossar och kärr, Taiga och landhöjningsskog. Som hotbild mot området anges i bevarandeplanen bland annat fysisk exploatering, användning av biologiska resurser, störning och intrång på grund av mänsklig aktivitet och modifiering av naturliga vattensystem m.m.

De främsta hotbilderna mot Natura 2000-områdena utgörs enligt respektive bevarandeplan av exploatering inom eller i direkt anslutning till områdena, vilket inte kommer att ske till följd av den sökta verksamheten. Som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen kommer ljudnivåerna som alstras från den sökta verksamheten att vara mycket låga redan inom ett par hundra meter från verksamhetsområdet. Därtill bedöms verksamhetens utsläpp till vatten endast medföra en

begränsad påverkan i anslutning till utsläppspunkten. Den sökta verksamheten kommer att lokaliseras på ett sådant avstånd från de båda Natura 2000-områdena, 4,8 respektive 5,5 kilometer, att verksamheten inte riskerar att medföra någon påverkan på områdena. Med anledning härav bedöms den sökta verksamheten inte erfordra tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Naturresevat

Det närmaste naturresevatet, Ormberget-Hertsölandet, är beläget cirka 620 meter norr om verksamhetsområdet. Den sökta verksamheten kommer inte att bedrivas i strid med gällande resevatföreskrifter, eller i övrigt medföra någon påverkan på området.

Natura 2000-områdena Stenåkern och Likskäret utgör också naturresevat. Som redogjorts för ovan kommer den sökta verksamheten inte att medföra någon påverkan på områdena.

Strandskydd

Hertsöfjärden och Sörbrändöfjärden omfattas av strandskydd. Harrbäcksviken och Björkhaga omfattas av ett utvidgat strandskydd. Inom planområdet har strandskyddet upphävts för lokalgatan genom området.

Inom strandskyddsområden gäller förbud mot vissa åtgärder enligt 7 kap. 15 § miljöbalken. Enligt 16 § gäller förbuden inte verksamheter eller åtgärder som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken. Frågan om eventuella dispenser från förbuden förutsätts ingå i prövningen av tillståndet.

Nedläggning av ledningar i vatten och anslutande strandområde kommer delvis att ske inom strandskyddsområde. Efter nedläggandet kommer ledningarna inte att hindra eller avhålla allmänheten från att beträda ett strandskyddsområde. Inte heller kommer nedläggandet av ledningarna att medföra någon väsentlig förändring i livsvillkoren för djur- eller växtarter. Till följd härav träffas inte den sökta verksamheten i sig av förbuden i 7 kap. 15 § miljöbalken, oavsett undantaget för tillståndsgiven verksamhet. För det fall förbuden skulle kunna vara tillämpliga noteras att de anläggningar som berörs för sin funktion måste ligga vid vattnet och att behovet inte kan tillgodoses utanför strandskyddat område. Förutsättningar för dispens föreligger således.

Mot bakgrund av ovanstående är verksamheten tillätlig även med beaktande av reglerna i 7 kap. miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 8 kap. miljöbalken

Den sökta verksamheten kommer att uppföras och bedrivas inom ett område som är detaljplanelagt för industri. Talgas verksamhetsområde för industrianläggningen innefattar inte något område som har bedömts ha högre naturvärdesklass än 4 (visst naturvärde) i de naturvärdesinventeringar som har gjorts. Inom detta område finns det inte någon observation av fridlysta arter som har rapporterats till Artportalen.

Innan Talga påbörjar arbeten för att uppföra anläggningen kommer Luleå kommun att avverka skogen inom bland annat Talgas verksamhetsområde. Avverkningen, och Talgas senare hårdgörande av ytor och uppförande av industrianläggningen, kommer att medföra påverkan på detta område. Försiktighetsåtgärder för att begränsa påverkan, såsom att utföra avverkningen utanför häckningsperioden, är möjliga. Om kommunen utför avverkningen som planerat kommer detta dock att bli en fråga för kommunen.

Utanför verksamhetsområdet för industrianläggningen kommer endast ledningsdragning och vattenuttag att ske. Ledningarna kommer att dras i utkanten av ett område med högt naturvärde och i närheten eller i utkanten av områden med påtagligt naturvärde. Ledningsdragningen sker till stor del i befintliga ledningsgator.

Observationer av arter som åtnjuter särskilt skydd enligt artskyddsförordningen, såsom utter och olika fågelarter, har gjorts i områdena där ledningarna kommer att dras. Fågelarterna är i stor utsträckning knutna till vattenmiljön, och Talga kommer därför inte att utföra ledningsarbeten i vatten under häckningsperioden. Även vad gäller förekomsten av utter finns möjliga skyddsåtgärder för att minimera påverkan.

Utifrån tillgänglig information bedömer Talga att Talgas verksamhet, med beaktande av föreslagna skyddsåtgärder, inte kommer att medföra någon otillåten påverkan på någon fridlyst art eller deras relevanta livsmiljöer. Mot bakgrund av detta är verksamheten tillåtlig med beaktande av reglerna i 8 kap. miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 16 kap. miljöbalken

Den sökta verksamheten kommer att begränsas genom sökt produktionsmängd, genom villkor och genom de åtaganden som har gjorts i målet. Enligt vad som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen kommer den sökta verksamheten endast att medföra obetydliga till måttliga konsekvenser för människors hälsa och miljön. Sett till de förväntade miljökonsekvenserna samt till det faktum att den sökta verksamheten kommer att fylla ett viktigt syfte under lång tid, och inte heller är begränsad i tid eftersom nya mineraltillgångar kontinuerligt tillkommer, saknas det skäl att tidsbegränsa tillståndet.

Sammanfattning av tillåtligheten

Miljöbalkens syfte är att driva samhällsutvecklingen i en hållbar riktning. Mot bakgrund av ovanstående redogörelse följer att den sökta verksamheten är förenlig med miljöbalkens syfte och uppfyller de krav som kan ställas enligt miljöbalkens tillåtlighetsregler. Det sökta tillståndet ska därför meddelas.

Särskilt om vattenverksamheten

Rådighet

Den sökta vattenverksamheten kommer huvudsakligen att utföras inom fastigheten Luleå Hertsön 11:1010, som ägs av bolaget. Uttaget av kyl- och processvatten, samt nedläggande av ledningar och uppförande av annan utrustning för såväl uttaget som

utsläppet av vatten kommer emellertid delvis utföras inom fastigheten Luleå Hertsön 11:1, som ägs av Luleå kommun.

Som ägare till fastigheten Luleå Hertsön 11:1010 har Talga vattenrättslig rådgighet inom fastigheten enligt 2 kap. 2 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Vidare har bolaget vattenrättslig rådgighet på fastigheten Luleå Hertsön 11:1 genom ett servitutsavtal som ingåtts med Luleå kommun den 14 juni 2023.

Oförutsedd skada av vattenverksamheten

Inga enskilda intressen riskerar att skadas av den sökta vattenverksamheten. Någon sakägarförteckning är således inte aktuell att upprätta. Den ansökta vattenverksamheten är inte av sådan art att oväntade effekter kan väntas uppstå efter en längre tid. Talga anser därför att tiden för anmälan av oförutsedd skada lämpligen bestäms till fem år från arbetstidens utgång.

Prövningsavgift

Kostnaderna för utförandet av de delar som avser vattenverksamhet beräknas inte överstiga 45 miljoner kronor. Grundavgiften uppgår således till 70 000 kronor enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Bortledandet av vatten från Inre Hertsöfjärden föranleder en tilläggsavgift, vilken enligt 3 kap. 5 a § tillsammans med grundavgiften inte ska överstiga 140 000 kronor.

Sett till mängden vatten som ansökan omfattar bör den sammanlagda prövningsavgiften bestämmas till 140 000 kronor.

Villkorsdiskussion

Allmänt villkor

Bolaget föreslår att domstolen föreskriver ett allmänt villkor av vilket det följer att verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget åtagit sig eller redovisat i ansökan.

Utsläpp till luft

Den planerade verksamhetens utsläpp till luft består framför allt av partiklar och koldioxid samt en mindre mängd fluorväte och kväveoxider. De huvudsakliga utsläppskällorna är grafitreningsanläggningen, anodproduktionsanläggningen och interna transporter. Verksamheten har totalt trettiosex (36) utsläppspunkter till luft: sex (6) från grafitreningsanläggningen och trettio (30) från anodproduktionen. Kvävgasproduktionen medför inga nettoutsläpp till luft. Den planerade verksamheten bedöms inte ge upphov till några luktutsläpp eller damning.

Luftutsläpp från grafitreningsanläggningen och anodproduktionsanläggningen sker genom skrubbar, textila stofffilter och en förbränningsanläggning för VOC. Utsläppspunkterna från processerna i grafitreningsanläggningen och anodproduktionsanläggningen kommer att förses med cyklon och textilfilter eller enbart

textilfilter. Reningsutrustningen bedöms avskilja cirka 99,5 procent av partiklarna i processluften och partikelhalten till atmosfär kommer uppgå till maximal 5 mg/m³.

Skrubbrar för fluorvätesyra och svavelsyra i grafitreningsanläggningen kommer att vara dimensionerade för att till fullo avlägsna den syra som avgår från lagringstankar för fluorvätesyra och svavelsyra. Vid en eventuell incident, med utsläpp av syra till följd, kommer belastningen på skrubbrarna att bli högre och vid dessa tillfällen kan lägre halter fluorvätesyra och svavelsyra finnas i utgående luft. Halten bedöms vid dessa tillfällen som högst uppgå till 1 mg/m³.

Processluft från pyrolysstegets i anodproduktionen behandlas i en efterbränningskammare för att reducera utsläppen till atmosfär. De delprocesser där dammande material hanteras kommer att ske slutet för att undvika utsläpp av partiklar.

Utsläppen från verksamheten bedöms inte medföra att miljö kvalitetsnormer eller miljömål överskrids.

Buller och vibrationer

Verksamhetens huvudsakliga ljudkällor består av maskiner inne i anläggningen, fläktar/ventilationsaggregat och skorstenar samt transporter till och från området. Med hänsyn till hur verksamheten utformas och avståndet till närmaste bostäder kommer verksamheten inte under någon tid på dygnet att medföra buller över riktvärdena för industriverksamhetsbuller. Även riktvärden för maximala ljudnivåer innehålls med god marginal.

Vibrationer kraftiga nog att kunna uppfattas vid närmaste bostäder bedöms inte uppkomma i ansökt verksamhet vare sig vid normal drift eller under anläggningsfasen. Något villkor för vibrationer bedöms inte behövligt.

Rennäring

Den planerade verksamheten bedöms påverka renskötseln i liten omfattning i form av att tidigare obebyggd mark och potentiell renbetesmark ianspråk tas och infrastruktur anläggs. Verksamheten bedöms dock jämfört med nollalternativet ha en obetydlig påverkan för renskötseln eftersom området oavsett kommer att exploateras i och med att det är detaljplanelagt för industriändamål och ska omvandlas till industrimark. Området bedöms vidare redan i nuläget vara starkt påverkat av bebyggelse, industrier och olika typer av mänsklig aktivitet.

I syfte att begränsa den störning som etableringen av verksamheten kan medföra på renskötseln avser bolaget genomföra ett samråd med Gällivare sameby innan anläggningsarbetena påbörjas.

Transporter

Verksamhetens transporter har beskrivits i ansökan och en konsekvensbedömning finns i miljökonsekvensbeskrivningen. Något särskilt villkor beträffande transporter bedöms sammantaget inte behövligt.

Energiushållning

Den bedömda energianvändningen redovisas i ansökan och en närmare beskrivning av energianvändningen finns i miljökonsekvensbeskrivningen. Hushållning av energi som resurs är en viktig del i den planerade verksamheten. Verksamheten har planerats och utformats för att optimeras bl.a. utifrån frågor om energianvändning. Bolaget har ingen erinran mot att det föreskrivs ett villkor med innebörd att bolaget ska redovisa sitt arbete med kartläggning och mätning av verksamhetens energianvändning samt utvärdering av möjliga energieffektiviseringsåtgärder i en energihushållningsplan. Tidsintervallet för redovisningen bör sättas till fyra år så att det sammanfaller med det tidsintervall som föreskrivs för skyldigheten att upprätta energikartläggning enligt lag (2014:266) om energikartläggning i stora företag.

Risk, kemikalier och avfall

Kemikalier kommer att användas i bl.a. grafitreningsprocessen, vattenreningsanläggningarna och anodproduktionen. Kemikaliehanteringen kommer att ske enligt gällande regler och rekommendationer. Lagring av kemikalier och flytande farligt avfall kommer endast att förekomma på invallad och tät yta försedd med nederbördsskydd. Invallningen ska inrymma det största förvaringskärls volym samt 10 procent av den samlade volymen av övriga förvaringskärl. Lagringen ska även vara skyddad mot påkörning. Vidare ska spill och läckage omgående samlas upp och tas om hand.

Ett handlingsprogram och rutiner för att förebygga olycksrisker med bl.a. kemikalier kommer att tas fram för den planerade verksamheten. Det kommer också att finnas beredskapsplaner för insatser om en allvarlig olycka skulle inträffa. Då riskerna för olyckor i verksamheten är små och inga bostäder eller andra områden där allmänheten generellt vistas finns i det omedelbara närområdet bedöms konsekvenserna av en eventuell olycka som begränsade. En mer utförlig beskrivning av risker och hantering av kemikalier finns i miljökonsekvensbeskrivningen.

Vad gäller avfall härrör den största andelen av det avfall som uppkommer i verksamheten från processen och rening av det processvatten och den processluft som uppstår i denna. Den enskilt största avfallsfraktionen består av slam från rening av processvatten. Även stoft från partikelavskiljningen av processluften kommer att uppkomma.

Stoftet består av värdefullt grafitmaterial och kommer att återföras till processen i så stor utsträckning som möjligt. En del av slammet bedöms kunna användas i cementindustrin och det avfall som uppstår från ETP2 bedöms kunna återvinnas inom fluorvätesyratillverkning som råvara. Det vatten som uppkommer från de skrubbar som bland annat behandlar ventilationsgaserna från de tankar vätefluoridsyra och svavelsyra förvaras i kommer att behandlas i vattenreningsanläggningarna och således inte lämna anläggningen som avfall.

I möjligaste mån ska slammet återvinnas, men till den del det inte är möjligt kommer slammet att deponeras på en anläggning som är godkänd för farligt avfall. Då det i dagsläget inte är säkerställt att det slam som uppkommer i verksamheten kan återvinnas har konsekvensbedömningen gjorts utifrån att allt slam deponeras.

Bolaget kommer kontinuerligt i enlighet med avfallshierarkin att arbeta för att minimera avfall och återvinna uppkommet avfall i möjligaste mån, samt hantera avfallet enligt gällande regelverk. Farligt avfall som uppkommer kommer att förvaras och hanteras på ett sådant sätt att föroreningar inte ska nå omgivningen.

Den uppdaterade säkerhetsrapporten, som planeras att lämnas in till tillsynsmyndigheten innan verksamheten tas i drift kommer att inkludera information om erfarenheter från olyckor med Sevesokemikalier såsom fluorvätesyra och gasol.

Kontroll och avveckling

Talga omfattas av krav på egenkontroll och kommer att utföra egenkontroll enligt miljöbalken, förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll samt tillämpliga föreskrifter. I den tekniska beskrivningen redovisas Talgas förslag till kontroll och uppföljning av verksamheten. Talga kommer att upprätta ett detaljerat kontrollprogram för verksamheten i samband med att anläggningen uppförs. Detta kommer att ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan verksamheten tas i drift.

Uppskjuten fråga om utsläpp till vatten

Utsläpp till vatten från den ansökta verksamheten består av processvatten, kylvatten och dagvatten. Bolaget planerar att släppa ut uppvärmt kylvatten samt behandlat processvatten till Sörbrändöfjärden.

Processvattnet renas i två reningsanläggningar (ETP1 och ETP2) innan det blandas med utgående kylvatten och släpps till recipienten. Den planerade utformningen av reningen beskrivs närmare den tekniska beskrivningen. Utformningen uppfyller kravet på bästa möjliga teknik. Vattenkvaliteten i utgående vatten från reningsanläggningarna kommer att kontrolleras regelbundet och kommer efter rening ha en låg föroreningsgrad. Vattnet kommer att innehålla lägre halter av metaller. Utsläppen bedöms inte medföra att miljökvalitetsnormer eller miljömål överskrids.

Uppvärmigt kylvatten som tagits ut från Inre Hertsöfjärden kommer att ledas till Sörbrändöfjärden i samma ledning som det behandlade processvatten. Utsläppet av uppvärmt kylvatten bedöms inte medföra att miljökvalitetsnormer avseende temperaturpåverkan överskrids.

Dagvattnet från verksamhetsområdet kommer att avledas via diken som mynnar ut i Sörbrändöfjärden. Fastläggning av partikulärt material och partikelbundna föroreningar i dagvatten kommer att ske inom området på grönytor och grusytor, vid avrinning över dikesslänter och vid avrinning i diken runt om fastigheten. Utifrån beräkningen av halter och mängder dagvatten bedöms det inte föreligga ett behov av dagvattenrening eller fördröjning.

Med beaktande av att det rör sig om en ny anläggning och att reningstekniken måste installeras, driftsättas och utvärderas innan det är möjligt att närmare fastslå halterna i utgående vatten, föreligger det i nuläget inte förutsättningar att föreskriva några slutliga villkor gällande utsläpp till vatten. Bolaget föreslår följaktligen att frågan

om vilka slutliga villkor som ska gälla för utsläpp till vatten från verksamheten skjuts upp under en prövotid. Under prövotiden ska bolaget utreda de tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att begränsa verksamhetens utsläpp av föroreningar till vatten. Resultatet av utredningarna ska ges in till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet har fått laga kraft. Under prövotiden föreslås en provisorisk föreskrift gälla för det renade processavloppsvattnet, avsedd att följas upp innan detta blandas med utgående kylvatten.

Verkställighetsförordnande

Syftet med den sökta verksamheten är att påskynda den gröna omställningen genom att i Sverige etablera en anläggning för storskalig tillverkning av anodmaterial till litiumjonbatterier till elbilssektorn. Efterfrågan på elbilar, och i förlängningen på batterier och anodmaterial, bedöms öka väsentligt inom de närmaste åren, särskilt som ett slutdatum för nybilsförsäljning av fossilbränsleddrivna bilar kan komma att bestämmas i närtid. Den sökta verksamheten innebär att batterianodmaterial kan tillverkas med mycket mindre utsläpp av växthusgaser jämfört med konventionella metoder.

Mot denna bakgrund är Talga mycket angeläget om att kunna påbörja förberedande arbeten för den planerade verksamheten snarast möjligt efter att tillstånd har meddelats. Bolaget har därför inkluderat ett yrkande om verkställighetsförordnande.

Verksamheten bedöms vidare medföra positiva samhällsekonomiska konsekvenser i form av bland annat ökade arbetstillfällen m.m. Verksamheten planeras att lokaliseras till ett område som är detaljplanelagt för industriell verksamhet, och som kommer att förberedas för sådan verksamhet oberoende av om eller när den sökta verksamheten etableras. Med de skyddsåtgärder som bolaget avser att vidta enligt vad som beskrivits i ansökan och underlagshandlingar bedöms påverkan på motstående intressen bli godtagbar. Bolaget anser sammantaget att det föreligger skäl för verkställighetsförordnande.

Inga enskilda intressen riskerar att skadas av den ansökta vattenverksamheten. Det saknas därför skäl att förskriva om säkerhet för ersättning enligt 22 kap. 28 § miljöbalken.

INKOMNA YTTRANDEN

Domstolen upplyser om att det inte är fråga om en uttömmande redogörelse för samtliga inkomna yttranden i samtliga delar. Delvis är det en sammanfattning, delvis ett återgivande av senast inkomna yttrande.

Länsstyrelsen

Utsläpp till vatten

Länsstyrelsens bedömning är att nya utsläpp av zink och kvicksilver till Sörbrändöfjärden är otillåtna enligt 5 kap. 4 § miljöbalken och att prövande myndighet därför bör inhämta särskilt yttrande från vattenmyndigheten för att om

möjligt erhålla undantag. Att ställa krav på verksamheten beträffande utsläppsreduktion (reningsmetoder) eller andra åtgärder är viktigt för att minska påverkan på de berörda vattenmiljöerna i Sörbrändöfjärden.

Resonemanget om försiktighet och undantag ovan motiveras ytterligare av att det planeras för flera större industriverksamheter som bedöms kunna påverka Sörbrändöfjärden med utsläpp. Ur vattenförvaltningsperspektiv är det viktigt att bedöma den kumulativa påverkan som både den föreliggande sökta verksamheten och framtida planerade verksamheter kommer att utgöra på vattenmiljöerna i recipienten Sörbrändöfjärden. Länsstyrelsen noterar att det kan finnas möjlighet för Vattenmyndigheten för en viss vattenförekomst att besluta om mindre stränga kvalitetskrav enligt 4 kap. 10 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660), men det ställs mycket höga krav på långt gående rening av utsläppen till recipient innan detta skulle kunna vara aktuellt.

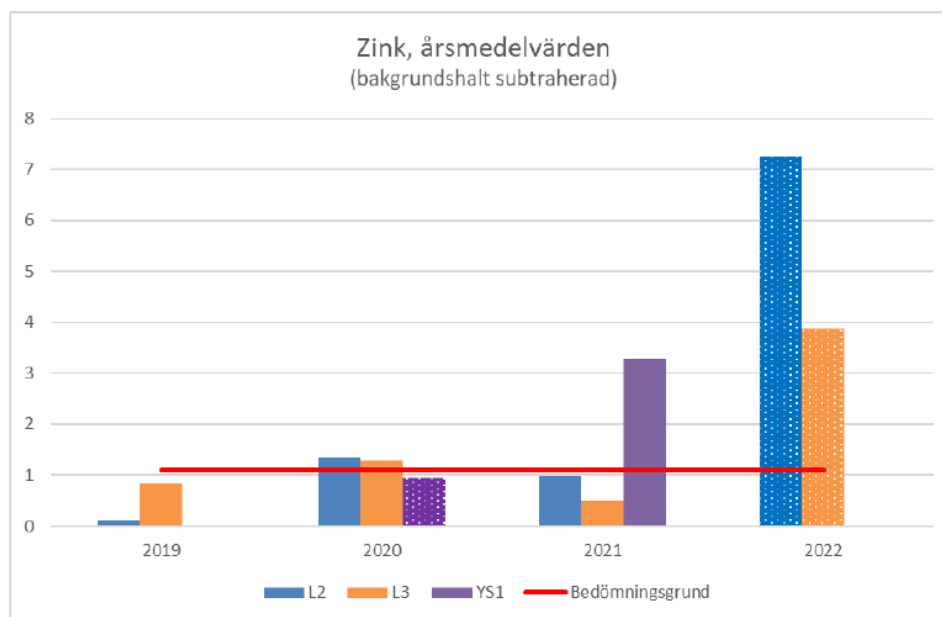
Ny klassning i Vatteninformationssystem Sverige (VISS)

Länsstyrelsen har efter att bolagets ansökan inkommit uppdaterat statusbedömningen avseende vattenförekomsten Sörbrändöfjärden. Den gamla bedömningen omfattade data fram till 2018. Den nya bedömningen omfattar data mellan åren 2019 –2021. Även data från 2022 har beaktats men utelämnats vid bedömnings-tillfället eftersom datainsamlaren då misstänkte att de höga halterna av zink berodde på kontamination vid provtagningstillfället. Datainsamlaren har återkommit den 14 mars 2023 med uppgifter om att det sannolikt inte handlar om provtagningskontamination. Utöver data från det samordnade recipientkontrollprogrammet (SRK) har även data från en kommunal övervakningsstation (YS1) använts som underlag till statusbedömningen.

Data från det samordnade recipientkontrollprogrammet visar att bedömningsgrundens gränsvärde för zink överskrids år 2020 i stationerna L2 och L3 enligt Havs- och Vattenmyndighetens föreskrift HVMFS 2019:25. Länsstyrelsen använder sig av beräknade årsmedelvärden för jämförelse med detta gränsvärde. Detta beror på att gränsvärdet i bedömningsgrunden anges som årsmedelvärde. År 2021 överskrider årsmedelvärdet av zinkhalter (4 stycken mättillfällen) tydligt gränsvärdet (1,1 µg/l) i Luleå kommuns övervakningsstation YS1. Sammantaget är villkoret för måttlig status avseende kvalitetsfaktorn 'särskilda förorenande ämnen' uppfyllt enligt 2 kap. 4 § HVMFS 2019:25

Årsmedelvärdena av zink, Zn, (µg/l) illustreras i nedanstående tabell. De svagt prickade staplarna i figur 2 är årsmedelvärden som inte legat till grund för den nya statusbedömningen:

- Den lila stapeln 2020 är baserad på data från kommunens övervakningsstation, endast två prover togs det året.
- Staplarna med blå och orange färg från 2022 är data från SRK, stationerna L2 och L3. Datainsamlaren (SSAB EMEA AB i Luleå) misstänkte kontamination i samband med provtagningen detta år eftersom halterna är så pass förhöjda, men det har visat sig i efterhand enligt datainsamlarens uppgifter att det inte är fråga om bristande provtagningshygien.

Data för löst zink, Zn, ($\mu\text{g/l}$) från 3 stationer i Sörbrändöfjärden åren 2019–2022. L2 och L3 är SRK-stationerna, YS1 är Luleå kommuns station inom kontrollprogrammet för Hertsöfältet.

Data avseende zink (Zn) från Luleå kommuns övervakningsstation framgår av nedanstående tabell.

Zinkhalter från den kommunala övervakningsstationen YS1.

Datum	Zn ($\mu\text{g/l}$) filtr
2020-07-20	0,5
2020-08-26	2,5
2021-01-25	5,7
2021-02-24	3,7
2021-07-19	1,3
2021-08-31	4,6

Årsmedelvärdena som ligger till grund för statusbedömningen har beräknats genom att först beräkna årsmedelvärden för varje år och station. Sedan har bakgrundshalten 0,55 $\mu\text{g/l}$ subtraherats.

Länsstyrelsen informerar om att det går att utföra ovan nämnda beräkning på olika sätt. Subtraktionen av bakgrundshalten kan också göras för varje mättillfälle och sedan beräkna årsmedelvärden för varje station. Men då uppstår frågan om hur man hanterar negativa resultat. Antingen kan negativa resultat helt bortses ifrån eller så kan den ursprungliga halten användas utan att bakgrundshalten subtraheras. I bägge dessa fall blir resultatet högre årsmedelvärden och därmed tydligare överskridanden av bedömningsgrunden samt en lägre tillförlitlighet i bedömningen.

Rättsliga utgångspunkter

Länsstyrelsen uppfattar att bolaget verkar blanda ihop begreppen gällande äventyrandet av möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen kontra tolkningen av försämringsförbudet.

Bolaget anför att *”En tillkommande förorening i en vattenförekomst som redan har god ekologisk status och som fortsättningsvis kommer att ha god ekologisk status om den aktuella verksamheten eller åtgärden tillåts innebär inget äventyrande. En förändring inom en klassgräns, till exempel inom måttlig status, ska som utgångspunkt inte heller i sig anses utgöra ett äventyrande. Det finns således ett ganska stort utrymme för att tillåta verksamheter eller åtgärder som i och för sig innebär påfrestningar för arbetet att förbättra vattenmiljön, eller som gör det svårare att uppnå rätt vattenkvalitet.”* och hänvisar till proposition 2017/18:243, s. 193.

Länsstyrelsen uppfattar att det är en tolkning av en text som handlar om äventyrandet av möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen. Länsstyrelsen hänvisar till följande citat i proposition 2017/18:243, s. 193. *”En tillkommande förorening i ett vatten som redan har god ekologisk status och, om verksamheten tillåts, kommer att fortsätta ha god ekologisk status innebär inget äventyrande. Vidare ska en förändring inom en klassgräns, t.ex. inom måttlig status, inte i sig anses äventyra möjligheterna att uppnå rätt kvalitet på vattenmiljön, i vart fall så länge inte ny praxis från EU-domstolen säger något annat.”* Denna text handlar alltså inte om tolkningen av försämringsförbudet.

För tolkningen av försämringsförbudet torde det vara följande som gäller enligt proposition 2017/18:243, s. 192–193. *”Försämringsförbudet ska enligt EU-rätten innebära att verksamheten eller åtgärden inte får medföra en så stor försämring av vattnets kvalitet att vattnet måste karakteriseras till en lägre status än den status som vattenförekomsten har innan verksamheten eller åtgärden påbörjas. EU-domstolen har genom Weserdomen (se avsnitt 4.6) dessutom klarlagt att en otillåten försämring inträffar redan om en av de relevanta kvalitetsfaktorerna försämras så mycket att vattenförekomsten –om statusen bestämdes enbart utifrån den kvalitetsfaktorn –skulle behöva karakteriseras till en lägre status. En otillåten försämring kan alltså inträffa enbart genom att en kvalitetsfaktor försämras till en lägre status, även om vattenförekomsten som helhet med hänsyn till samtliga kvalitetsfaktorer inte behöver karakteriseras till en lägre status. Genom Weserdomen har EU-domstolen också klarlagt att om vattenkvaliteten i fråga om en kvalitetsfaktor redan är i den sämsta kvalitetsklassen, ska varje försämring inom den kvalitetsfaktorn anses som en otillåten försämring.”*

Länsstyrelsen uppfattar att bolaget menar att det finns utrymme för att tillåta verksamheter eller åtgärder som innebär påfrestningar för vattenmiljön. Detta gäller dock endast ekologisk status avseende andra kvalitetsfaktorer än ’särskilda förorenande ämnen’. Enligt den s k Weserdomen är ingen ytterligare försämring tillåten när en kvalitetsfaktor är statusbedömd till lägsta statusklass, inte ens på parameternivå. Ekologisk status avseende kvalitetsfaktorn ’särskilda förorenande ämnen’(SFÄ) har endast två statusklasser: god eller måttlig status. Länsstyrelsen har i tidigare yttranden anförts att bolagets underlag visar att måttlig status råder i vattenförekomsten och har därför även ändrat i VISS för att ytterligare tydliggöra den bedömningen. Eftersom länsstyrelsen bedömer att måttlig status råder för ekologisk status/kvalitetsfaktorn SFÄ är det länsstyrelsens uppfattning att inga ytterligare utsläpp till vattenförekomsten är tillåtna enligt 5 kap. 4 § miljöbalken

med stöd av Weserdomen. Detta eftersom den sökta verksamheten ökar belastningen av zink till förekomsten med 44 kg/år vilket skulle utgöra 17 % av den sammantagna belastningen av zink via utloppet från Inre Hertsöfjärden och den sökta verksamhetens utsläpp. Det är länsstyrelsens bedömning att detta sannolikt skulle bidra till ökade halter av zink i vattenförekomsten Sörbrändöfjärden och därför utgöra statusförsämring på parameternivå. Därmed finns inget ytterligare utrymme för att tillåta verksamheter som medför nya utsläpp av zink.

Recipientförhållanden

Länsstyrelsen har ändrat bedömningen i VISS utifrån data för perioden 2019–2021 (se ovan). Bedömningen grundar sig på samma dataunderlag som bolaget tidigare presenterat. Länsstyrelsen håller fast vid tidigare bedömningar.

Minimikravet för provtagningsfrekvens (4 gånger/år) är uppfyllt för de data som använts för klassningen. Se tabell 3.3, s. 30-31 i Naturvårdsverkets Handbok 2008:2. Där anges minimifrekvensen på raden näst längst ned (andra förorenande ämnen). Provtagningsfrekvensen för prioriterade ämnen (1 g/månad) är däremot inte uppfyllt i SRK-övervakningen. Zink är inte ett prioriterat ämne utan faller därför under rubriken 'andra förorenande ämnen'.

I vissa fall kan länsstyrelsen använda sig av fleråriga medelvärden, exempelvis om provtagningsfrekvensen varit lägre än det som anges i (NV-Handbok 2008:2). Det medför dock att bedömningens tillförlitlighet försämras eftersom bedömningsgrundens gränsvärde för zink är framtaget som årsmedelvärden.

Ett annat argument till att inte använda flerårsmedelvärden till statusbedömning av särskilda förorenande ämnen är att det riskerar att förringa påverkan av ämnen som betecknas som miljögifter. Det handlar om en vattenförekomst som redan är påverkad av utsläpp från befintlig industri och förorenad mark. Eftersom vattendirektivet syftar till skydda vattenmiljöer och dess ekosystem (skydd av vatten som dricksvattenresurs är inte tillämpligt här) bör försiktighetsprincipen tillämpas. Med tanke på att åtgärder för bättre vattenmiljöer är centralt i vattendirektivet så är det viktigt att upptäcka eventuella miljöproblem så tidigt som möjligt för att kunna peka på åtgärdsbehov (och förhoppningsvis också reella åtgärder där det behövs).

Bolaget menar ”[...] att det inte är lämpligt att bedöma statusen för en kvalitetsfaktor eller ett visst ämne endast baserat på ett enstaka årsmedelvärde, eftersom recipientdata från enstaka år alltid kommer att uppvisa en viss variation”.

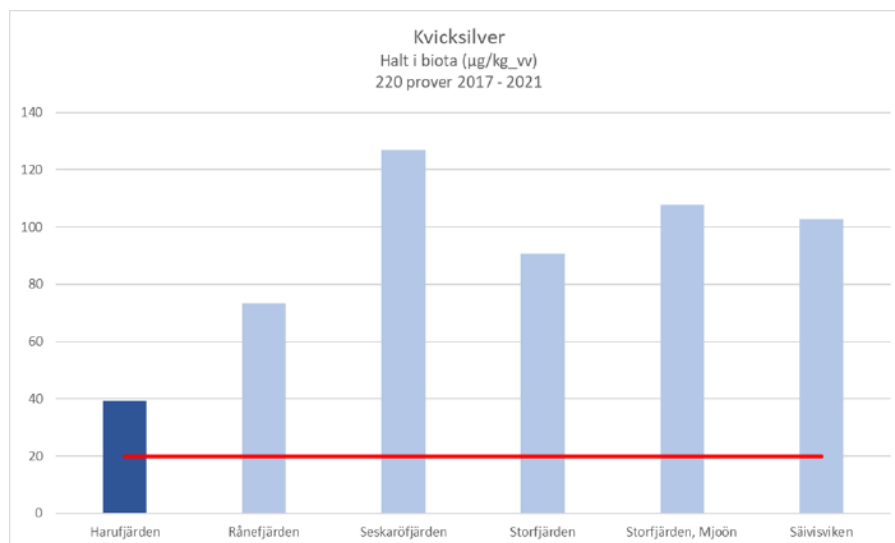
Länsstyrelsen har bedömt ekologisk status avseende kvalitetsfaktorn särskilda förorenande ämnen enligt Havs- och Vattenmyndighetens föreskrift HVMFS 2019:25. Gränsvärdet för god ekologisk status avseende särskilda förorenande ämnen beträffande zink är i denna föreskrift angivet som årsmedelvärde. Att det i vissa prov analyserats förhöjda halter är inte konstigt med tanke på att Sörbrändöfjärden redan är belastad av föroreningar dels via utloppet från Inre Hertsöfjärden (och förmodligen i viss mån även från Sandöfjärden), dels via diffust läckage från industriområdet på Svartön (diken och grundvatten). Var föroreningar exakt härrör från vid olika episoder med förhöjda halter är inte utrett i detalj, varken i underlaget till föreliggande ansökan eller i något annat fall. Utifrån länsstyrelsens perspektiv

finns det i nuläget betydande påverkanskällor till zink som redan belastar vattenförekomsten Sörbrändöfjärden (industri, förorenade markområden samt dagvatten). Det är länsstyrelsens bedömning att episoder med förhöjda halter av zink i Sörbrändöfjärden orsakas av en eller flera av dessa påverkanskällor.

Länsstyrelsen har valt att bortse från data härrörande från 2022 (p g a eventuell kontaminationsproblematik, se ovan). Att exkludera avvikande (förhöjda) halter riskerar att rendera i missvisande årsmedelvärden. Om den uppmätta halten av zink överensstämmer med verkligheten eller inte samt vilken halt som verkligt rådde vid mättillfället är inte känt. Det går därför inte att säga om årsmedelvärden från 2022 överskrider gränsvärdet för god status avseende zink eller inte.

Bolaget skriver att det i själva verket råder god status genom att visa på antalet årsmedelvärden som underskrider gränsvärdet för zink. Det som ska bedömas är dock inte antalet underskridanden. I 2 kap. 4 § HVMFS 2019:25 framgår att *”Vattenmyndigheten ska klassificera den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorn särskilda förorenande ämnen [...] till måttlig status eller måttlig potential om värdet i tabell 1 i bilaga 2 och tabell 1 i bilaga 5 för något ämne överskrids vid någon för ytvattenförekomsten representativ övervakningsstation.”* Det räcker alltså med ett överskridande vid en station för att bedöma ’måttlig’ status. I det här fallet bedömer länsstyrelsen att överskridande skett två gånger 2020 (SRK-stationerna L2 och L3) samt en gång 2021 (kommunala övervakningsstationen YS1), totalt 3 överskridanden.

Kemisk status avseende kvicksilver är nationellt bedömd till ’uppnår ej god’ med hänvisning till att kvicksilver bedöms vara överallt överskridande. Det finns inget annat gränsvärde för kvicksilver i vatten än föreskriftens (HVMFS 2019:25) gränsvärde för maximalt tillåten halt. Det finns inga gränsvärden att jämföra årsmedelvärden baserade på kvicksilverhalter i vatten. Bolaget visar upp siffror över årsmedelvärden för kvicksilver från åren 2020–2022, vilka alltså inte går att bedöma mot gränsvärdet för maximalt tillåten halt.

Tabell: Halter i biota (strömning) från stationer i Bottenviken.

Bedömningen i hela Bottenviken visar på för höga halter av kvicksilver. Uppmätta halter av kvicksilver i biota ligger generellt högre än gränsvärdet för god kemisk status i biota (20 µg/kg våtvikt). Det ska dock understrykas att det inte finns mätningar av kvicksilver i biota från vattenförekomsten Sörbrändöfjärden. Data från Harufjärden (ca 20 km öster om Sörbrändöfjärden) visar att medelhalten av kvicksilver i strömming var 40 µg/kg våtvikt (220 prover totalt). Gränsvärdet överskreds i 180 av 220 prover. Sammantaget bedömer länsstyrelsen att den nationella statusbedömningen av kvicksilver stärks av dessa data som visar att fisk i Bottenviken generellt har förhöjda halter av kvicksilver.

Eftersom kemisk status för kvicksilver är bedömd till lägsta möjliga statusklass i Sörbrändöfjärden är det länsstyrelsens bedömning att inga ytterligare utsläpp av kvicksilver till vattenförekomsten är tillåtna.

Otillåten statusförsämring

Bolaget har presenterat en detaljerad spädningsmodell och argumenterar för att denna visar att utsläppen av zink från den sökta verksamheten inte kommer att medverka till otillåten statusförsämring. Detta blir dock irrelevant eftersom ekologisk status avseende särskilda förorenande ämnen redan i nuläget bedömts till 'måttlig' status enligt HVMFS 2019:25, vilket medför att nya utsläpp till Sörbrändöfjärden inte kan tillåtas.

En spädningsmodell kan vara värdefull i det fall en blandningszon behöver avgränsas. Om detta blir aktuellt i något skede så blir det viktigt att bolaget redovisar de antaganden, ingångsvärden samt eventuellt andra avgörande parametrar som styr modellresultatet.

Risk och säkerhet

Länsstyrelsen delar bolagets syn om att riskerna inom verksamhetsområdet är acceptabla utifrån de kompletterande uppgifter avseende risker förknippande med stort läckage av fluorvätesyra utomhus inom verksamheten som bolaget redovisat. Vad gäller transport av fluorvätesyra (följdföretag) medför detta sannolikt större risker än vad som föreligger inom verksamhetsområdet, men kan även det anses vara tillåtligt under förutsättning att gällande regelverk kring transport av farligt gods följs.

Dagvatten

Länsstyrelsen uppfattar, efter bolagets kompletteringar gällande dagvattenhanteringen, att bolagets planerade dagvattenhantering kommer att överensstämja med den systemlösning för dagvatten som togs fram för detaljplanen. Länsstyrelsen anser därför att den planerade verksamheten är förenlig med gällande detaljplan.

Verksamhetskoder

Länsstyrelsen konstaterar att bolaget har sett över tillämpliga verksamhetskoder och kompletterat ansökan med de som bolaget anser bättre överensstämmer med den planerade verksamheten. Länsstyrelsen uppfattar att de aktuella verksamhetskoderna är:

- 13.40 enligt 4 kap. 14 § miljöprövningsförordningen

- 24.45 enligt 12 kap. 45 § miljöprövningsförordningen

Länsstyrelsen anser i nuläget att ovan nämnda verksamhetskoder är rimliga för den sökta verksamheten, men att ytterligare någon verksamhetskod som bolaget yrkar på i andra hand kan tilläggas till ovanstående.

Villkor

Utsläpp till luft och delegation

Länsstyrelsen ansluter sig till den villkorsskrivning som Naturvårdsverket föreslagit.

Länsstyrelsen noterar att bolaget uppger att den planerade verksamheten inte bedöms ge upphov till damning, men det är myndighetens uppfattning att de ämnen, särskilt grafit, som hanteras är mycket damningsbenägna. Länsstyrelsen anser att det finns en uppenbar risk att damning kan komma att uppstå. Länsstyrelsen anser att det är befogat och nödvändigt att tillsynsmyndigheten erhåller en delegation med de verktyg som kan komma att behövas för att kunna hantera risker med uppkomst av damning.

Buller och vibrationer

Länsstyrelsen konstaterar att den planerade verksamheten kommer att vara i nära anslutning till ett område med flertalet etablerade men även tillkommande industri- verksamheter, nämligen områdena Svartön och Hertsöfältet kallat Luleå industri- park. Av dessa verksamheter är den mest dominerande SSAB EMEA AB i Luleå vid Svartöstad. I deldom avseende SSAB Luleås verksamhet, meddelad av miljö- domstolen den 26 november 2010 i mål nr M 2350-08, framgår att nattperioden är kl. 22:00–07:00. Länsstyrelsen anser att det kan vara lämpligt att nattperioden bedöms lika för de verksamheter som etableras inom Luleå industripark för att så långt möjligt minimera risken för störningar gentemot närboende.

Vidare är det myndighetens inställning och erfarenhet att den typ av tung industri som bolaget representerar kan komma att störa omgivningen mer än vad som framgår av bolagets ansökan. Myndigheten har erfarenhet av större etableringar i Norrbotten och erhåller många klagomål från boenden varje år vad gäller buller- störningar morgon- samt kvällstid och anser därför att det är än mer motiverat att nattperioden sätts till kl. 22:00–07:00.

Länsstyrelsen uppfattar utifrån bolagets argumentation att det inte föreligger arbets- moment som typiskt sett bör ge upphov till höga momentana ljudnivåer nattetid. Om så är fallet, kan länsstyrelsen inte annat än se att det inte skulle vara några problem att acceptera länsstyrelsens villkorsförslag gällande momentan ljudnivå om maximalt 55 dBA nattetid. Om bolaget å andra sidan motsätter sig detta kan det underförstått uppfattas såsom att de momentana bullernivåerna nattetid kan komma att överskrida 55 dBA. Detta är inte acceptabelt. Med detta som utgångspunkt anser länsstyrelsen att det är angeläget att bullervillkoret förenas med ett momentanvärde nattetid enligt myndighetens villkorsförslag.

Rennäring och delegation

Länsstyrelsen anser att bolagets villkor om att endast samråda med Gällivare sameby inte är tillräckligt. Såsom bolagets villkorsförslag är utformat finns det ingen möjlighet att påverka tidplanen om det föreligger olika uppfattningar i frågan gällande påverkan på rennärings. Eftersom länsstyrelsen har till uppgift att föra talan och tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen är det både rimligt och befogat att samrådet även sker med myndigheten samt att villkoret förenas med en delegation till tillsynsmyndigheten för att säkerställa att det kan om så är behövt beslutas om erforderliga åtgärder och försiktighetsmått för att minimera eventuell störning på rennärings.

Energihushållning och delegation

Länsstyrelsen uppfattar att syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling där hushållning med material, råvaror och energi är av central betydelse, vilket framgår enligt 1 kap. 1 § miljöbalken. I förarbetena till miljöbalken framgår att de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 2-5 §§ miljöbalken ska tillämpas så att balkens mål i 1 kap. 1 § kan uppnås. Enligt 2 kap. 5 § miljöbalken ska alla verksamhetsutövare hushålla med energi och i första hand använda förnybara energikällor.

Länsstyrelsen uppfattar att den planerade verksamheten kommer att vara modern och effektiv ur energisynpunkt, men att den innebär en relativt stor förbrukning av förnyelsebar el ur ett resursförbrukningsperspektiv. Det uppfattas vidare att energiförbrukningen för bolagets tillverkningsprocess är mindre än för konventionella tillverkningsmetoder vid befintliga anläggningar runtom i världen.

Länsstyrelsen uppfattar att då tekniken för den sökta verksamheten är relativt ny så finns det vissa osäkerheter i hur långt man kan nå gällande möjliga och kostnads-effektiva energieffektiviseringar av verksamheten. Bolaget bör därför planera för att utforma verksamheten på ett sådant sätt som underlättar framtida förändringar och effektiviseringar.

Mot bakgrund av detta anser länsstyrelsen att det är rimligt att bolaget systematiskt och fortlöpande arbetar med energieffektiviseringar av verksamheten med tydliga redovisningar med tillhörande delegation där tillsynsmyndigheten även har möjlighet att meddela åtgärder där så är behövt.

Länsstyrelsen anser att bolagets ursprungliga villkorsförslag avseende energihushållning är alltför oprecist samt att det endast innehåller ett minimum av redovisning. Länsstyrelsen anser att detta inte är tillräckligt samt att det inte i tillräcklig grad främjar hanteringen av energihushållningsfrågorna. Länsstyrelsens villkorsförslag är utformat för att det ska vara tydligt vilka ramar tillsynsmyndigheten kan verka inom för att man inte ska gå utöver dessa.

Länsstyrelsen anser sålunda att om energihushållningsplanen med tillhörande åtgärdsplan och innehåller relevant information, som länsstyrelsen särskilt pekat på i sitt villkorsförslag, är det möjligt för tillsynsmyndigheten att besluta om väl avvägda villkor. Vidare anser länsstyrelsen att energifrågorna är så pass viktiga att länsstyrelsens villkorsförslag med tillhörande delegation är skäligt och motiverat

med den omvärldssituation, med ”grön” omställning som kräver mycket elenergi kombinerat med nuvarande tillgång, som nu föreligger att stipulera om att energikartläggningen ska ske med ett tätare intervall än lagkravet, lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag, som får anses vara en absolut miniminivå.

Länsstyrelsen anser att med det tidsintervall som länsstyrelsen angivit gällande redovisningen av energihushållningsplanen med tillhörande åtgärdsplan blir det än mer fokus på energihushållningsfrågorna som är centrala i den ”gröna” omställningen. Vidare anser länsstyrelsen att för att säkerställa att miljömässigt motiverade och rimliga åtgärder genomförs behöver tillståndet innehålla en delegation till tillsynsmyndigheten om att föreskriva vilka åtgärder som bolaget ska vidta. Sådana delegationer förekommer också i praxis, se MÖD 2009:17, MÖD 2011:23 och MÖD 2014:42. I de två senare målen begränsades delegationen till ”skäliga åtgärder”, i det första var delegationen helt utan begränsning. Praxis har kvarstått även under senare år. Se exempelvis Mark- och miljööverdomstolens dom den 31 augusti 2020 i mål M 2578-19 där domstolen ändrade underinstansens dom just avseende delegation om energihushållningsåtgärder.

Risk, kemikalier och avfall samt delegation

Länsstyrelsen konstaterar att hanteringen av fluorvätesyra kommer att vara betydande i verksamheten. Därtill att det är en mycket farlig kemikalie både för människa och miljö. Verksamheten kommer att omfattas av Sevesolagstiftningens högre kravnivå, vilket innebär att verksamheten även är en farlig verksamhet. I 2 kap. 4 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor föreskrivs skyldigheter vid farlig verksamhet.

Länsstyrelsen anser att bolaget har ett långt gående ansvar att i skälig omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa allvarliga skador på människor eller miljön. Detta då kommunens dimensionering av den kommunala räddningstjänsten inte är dimensionerad för den typ av storskaliga kemikalieolyckor som kan uppkomma vid bolagets verksamhet och det är inte heller kommunens skyldighet att dimensionera för detta.

Mot bakgrund av de ämnen som kommer att hanteras och dess inneboende farlighet är det motiverat att domstolen föreskriver ett villkor om en första insatsstyrka som ska kunna hantera brand, läckage av gas, explosion och andra allvarliga tillbud. Vidare uppfattar länsstyrelsen att en närmare precisering av insatsstyrkan inte kan ske innan anläggningens slutliga utformning har bestämts. Mot bakgrund av detta anser länsstyrelsen att villkoret ska förenas med en delegation för utformningen av insatsstyrkan för att säkerställa att det finns möjlighet för tillsynsmyndigheten att besluta om de åtgärder som kan komma att krävas utifrån den slutliga utformningen och driften av anläggningen.

Länsstyrelsen anser att det är av vikt att myndigheten erhåller en delegation att meddela ytterligare villkor som kan behövas avseende bemanning, utbildning m.m. beträffande den angivna insatsstyrkan.

Naturvårdsverket

Prövningskoder

Naturvårdsverket noterar att bolaget under handläggningen vid mark- och miljödomstolen ändrat uppfattning om tillämpliga koder enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) för tillverkningen av batterianodmaterial så att verksamheten nu omfattas av kod 13.40 istället för 13.20-i (4 kap 14 resp. 12 §§ miljöprövningsförordningen). Även 23.20 (11 kap. 6 § miljöprövningsförordningen) nämns som ett alternativ. Naturvårdsverket konstaterar att tekniken såvitt myndigheten känner till inte är prövad tidigare. Naturvårdsverket har, utifrån befintligt underlag med beskrivningar, inte någon erinran emot bolagets bedömning i detta avseende.

Naturvårdsverket delar också bolagets uppfattning att kod 24.45 (12 kap. 45 § miljöprövningsförordningen) är lämplig för tillverkning av kvävgas på anläggningen.

Villkor

Utsläpp till luft

Naturvårdsverket anser att bolagets ursprungliga villkorsförslag är alltför oprecist. En nästan identisk skrivning föreskrevs av mark- och miljödomstolen i Vänersborg i dom den 6 maj 2020 i mål M 2194-19. Avgörandet överklagades varpå Mark- och miljööverdomstolen istället föreskrev ett begränsningsvärde (dom den 27 januari 2022 i mål nr M 6314-20).

Liksom Mark- och miljööverdomstolen bedömer Naturvårdsverket att ett funktionsvillkor med en begränsningsvärdeskonstruktion är otydlig och inte säkerställer en effektiv kontroll av att villkoret efterlevs. Vi delar även bedömningen att ett begränsningsvärde innebär en tydligare reglering både för verksamhetsutövaren och tillsynsmyndigheten.

Bolagets ursprungliga förslag till villkor är också oprecist i fråga om tid då det inte finns någon tidsram. Naturvårdsverket har därför fört in preciseringen om mätning som dygnsmedelvärde i villkoret

Energihushållning och delegation

Tillsynsmyndigheten bör få delegation att fatta beslut om villkor med ytterligare energihushållande åtgärder utifrån bolagets redovisning. Villkorskonstruktionen är väl förankrad i praxis.

Bolaget menar att verksamheten är alltför komplex avseende produktionsprocesser och energisystem, varför det varken är ändamålsenligt eller lämpligt att överlåta beslutsfattandet avseende energihushållningsåtgärder till tillsynsmyndigheten.

Naturvårdsverket menar att om energihushållningsplanen, med tillhörande åtgärdsplan, är väl genomarbetad och innehåller relevant information är det möjligt för tillsynsmyndigheten att besluta om väl avvägda villkor.

Syftet med konstruktionen är att verksamhetsutövaren med vissa angivna tidsmellanrum till tillsynsmyndigheten redovisar en energihushållningsplan vari planerade energihushållningsåtgärder samt resultat av genomförda åtgärder framgår. Naturvårdsverket menar att för att det ska säkerställas att miljömässigt motiverade och rimliga åtgärder verkligen genomförs behöver tillståndet dessutom innehålla en delegation till tillsynsmyndigheten om att föreskriva vilka åtgärder som verksamhetsutövaren ska vidta. Sådana delegationer förekommer också i praxis, se MÖD 2009:17, MÖD 2011:23 och MÖD 2014:42. I de två senare målen begränsades delegationen till ”skäligen åtgärder”, i det första var delegationen helt utan begränsning. Praxis har kvarstått även under senare år. Se exempelvis Mark- och miljööverdomstolens dom den 31 augusti 2020 i mål M 2578-19 där domstolen ändrade underinstansens dom just avseende delegation om energihushållningsåtgärder.

MSB

Bolagets kompletterande riskbedömning avseende ett stort läckage av fluorvätesyra utomhus har besvarat myndighetens tidigare frågor på ett bra sätt. Myndigheten delar bolagets syn att riskerna inom själva verksamhetsområdet är små och acceptabla. Följdföretaget intransport av fluorvätesyra från Piteå alternativt Luleå hamn medför sannolikt större risker men är även det tillåtligt under förutsättning att gällande regelverk kring transport av farligt gods följs.

SGI

SGI delar inte bolagets uppfattning att PFAS-föreningen är avgränsad: (1) vid vägen söder om brandövningsplatsen eller (2) vid Gräsörvägen.

Afry har på uppdrag av WSP och i sin tur på uppdrag av Talga AB har utfört kompletterande numerisk grundvattenmodellering av planerade tillfälliga diken i samband med planerad uppförande av ett verksamhetsområde på Hertsöfältet, Luleå. Den numeriska grundvattenmodellen redovisar avsänkningar utöver den tidigare redovisade avsänkningen från opåverkade grundvattenförhållanden, maximalt upp till 1,1 m avvikelser från modellerad grundvattennivå.

Enligt SGI:s bedömning har WSP gjort ett flertal misstolkningar av den numeriska modellen. Den numeriska modellen beskrivs som *”ett ”värsta fall” med ytliga och höga nivåer”* och att den *”är framtagen med högt stående grundvatten och kan således redan betraktas som ett extremfall”*. Det framkommer att den numeriska modellen kalibrerats mot nivåmätningar från 2020 vilket motsvarade en nivå då grundvattnet bedömts stå *”relativt högt”*. Vidare har det angetts att kalibreringspunkter uppmätts av olika aktörer och vid olika tillfällen. Då grundvattennivåer i svensk terräng ofta står som högst under hösttiden kan en *”relativt hög”* grundvattennivå under den tiden inte betraktas som extremfall. Dock håller SGI med om att modellen med dessa antagande är relativt konservativ, men utan statistisk analys av meteorologiska och hydrogeologiska förhållanden anses det vara en kvalitativ bedömning. SGI bedömer att osäkerheter kring grundvattenmodellen som myndigheten redovisade tidigare kvarstår.

Nordväst om brandövningsplatsen är riktningen på grundvattenflödet lokalt sydväst, mot Talgas planerade verksamhetsområde. Flödet är dock avskärmat av den lägre hydrauliska nivån som uppstår på grund av ett dike. En lokal grundvattendelare uppstår i modellen över verksamhetsområdet och sydost, vilket har stöd från uppmätta grundvattennivåmätningar. Dock kan en avsänkning som uppkommer (1,1 m i modellen) påverka utformningen av den modellerade grundvattendelaren, vilket skulle kunna leda till förändrad transport mot tillfälliga diken.

SGI noterar att halter av PFAS har uppmätts i grundvatten uppströms brandövningsplatsen. Av särskilt värde att notera är att halter som redovisas i WSP:s bemötande är ca. 300 m uppströms (norr) och ca. 270 m lateralt mot grundvattnets flödesriktning (sydväst) från brandövningsplatsen. Dessa observationer indikerar att följande antaganden inte är korrekta: (1) *”Det planerade verksamhetsområdet är beläget uppströms föroreningen, och ingen spridning som når planerade verksamhetsområdet bedöms därmed ske”* och (2) *”att PFAS-föroreningen är koncentrerad främst till brandövningsplatsen och området söder och sydost om denna och att grundvatten föroreningen inte är spridd väster om Gräsörvägen”*.

SGI noterar att även om modellering av tillfälliga diken utfördes under antagligen stationära förhållanden saknas redovisning av resulterande simulerade grundvattennivåer. Den kompletterande grundvattenutredningen redovisar enbart avsänkning från opåverkade grundvattenförhållanden. Eftersom den hydrauliska gradienten är avgörande för advektiv transport är det resulterande hydrauliska förhållandet av intresse för att bedöma spridningsrisker för PFAS från brandövningsfältet.

Vidare hänvisar WSP till partikelspårning som utfördes av Afry i den numeriska modellen. Dessa figurer indikerar att flödeslinjer med ursprung från brandövningsplatsen upphör i den befintliga bäcken norr och söder om brandövningsplatsen. Figuren överensstämmer inte med fältmätningar av främst PFOS och PFOA, vilket indikerar att grundvattenmodellens trovärdighet, med avseende att återskapa ämnestransportsprocesser på ett numeriskt sätt, inte är tillfredsställande. Trots det ger resultaten av partikelspårningen viktig information för bedömning av vikten av dispersiva och diffusiva processer. Det framkommer att spridningsmönstret i grundvattnet från brandövningsplatsen är komplext.

SGI har tidigare kommenterat att återfyllnadsmassor kan ha olika hydrauliska egenskaper. Eftersom tillfälliga diken kvarstår som låga topografiska punkter efter återfyllning, vars primära syfte under uppförande var att avvattna det lokala grundvattnet, kommer dikena ha kvar sin dränerande funktion även efter det att de återfyllts om inte återfyllnaden sker med jordartsmaterial som har en lägre genomsläpplighet än omgivande jordarter. Antaganden den kompletterande grundvattenutredningen att *”Vattnet kommer dock inte att pumpas bort från dikena efter de fyllts var för porerna i materialet bedöms fyllas med vatten och grundvattennivån återgår till tidigare presenterade nivåer”* är inte motiverat, framför allt norr om planerade verksamhetsområdet där materialet kan bestå av mer lera och silt. SGI efterfrågar dock inte en ny modellering av resulterande grundvattenavsänkning, det skulle vara komplext att numerisk modellera fram det som skulle uppkomma på grund av återfyllnadsmaterial med modellen som redovisas. Det är dock viktigt att

notera att ändring av återfyllnadsmaterialet till material med högre hydraulisk konduktivitet kan komma att påverka spridningen av eventuella föroreningar.

Slutligen vill SGI notera att alla numeriska modeller innehåller osäkerheter och brister, vilket inte utesluter deras tillämpning i olika tekniska utredningar. Den numeriska grundvattenmodellen ger viktig information om grundvattenförhållanden och transportsprocesser. SGI bedömer att merparten av PFAS följer grundvattnets generella flödesriktning mot sydost, men noterar även att PFAS halter som överstiger preliminära riktvärden för PFOS har uppmätts uppströms grundvattnets generella flödesriktning. Detta avstånd kan sammanfalla med andra punkter väster om Gräsörvägen.

För att klargöra osäkerheter avseende föroreningssituationen rekommenderar SGI:

- provtagning av PFAS i utpumpat länshållningsvatten från tillfälliga diken inom Talgas verksamhetsområden
- provtagning av PFAS i nylagda kommunala diken, söder om brandövningsplatsen
- provtagning av grundvatten väster om Gräsörvägen, hänsyn behöver tas till potentiellt slutna hydrogeologiska förhållanden
- att föroreningssituationen i grundvatten och ytvatten övervakas i ett långsiktigt kontrollprogram, där analys sker av åtminstone de 24 PFAS som ingår i SGU:s *Föreskrifter om kartläggning, riskbedömning och klassificering av status för grundvatten* (SGU-FS2023:1).

SGI ställer sig positiva till de slutligen framtagna simulerade grundvattenytorna som visar grundvattenflödet i riktning mot, men inte ända fram till, verksamhetsområdet. SGI ställer sig också positiva till att Talga ska genomföra provtagning av PFAS i diken och i grundvatten inom verksamhetsområdet. SGI vill understryka vikten av att provtagning påbörjas under uppförandet av verksamheten när grundvattenavsänkningen förväntas vara som störst samt att analys av PFAS sker i enlighet med SGI:s tidigare rekommendationer. Om PFAS påvisas vid provtagning, ska tillsynsmyndigheten kontaktas.

Nämnden

Nämnden har samrått med kommunekologen på Luleå kommun angående konsekvenserna av den ansökta vattenverksamheten samt om naturvårdsfrågorna. Av samrådet framgår att kommunekologen varit delaktig i diskussioner med Talga angående bästa lösningen för dragningen av ledningar samt att exploatering av området har accepterats i och med detaljplaneläggningen av området. Förutsatt att de skyddsåtgärder som diskuterats samt beskrivits i ansökan med tillhörande bilagor följs så har nämnden inget att erinra mot att tillstånd meddelas för vattenverksamheten. Nämnden har heller inget att erinra mot att tillståndet innefattar arbete inom strandskyddat område på det sätt som beskrivs i ansökan.

Det är positivt att kontrollprogram för anläggningsarbetet kommer att upprättas, inklusive en separat masshanteringsplan samt beskrivning av hur sulfidjord ska hanteras. Detta bland annat för att säkerställa att schaktmassorna hanteras på ett bra sätt även i senare led. Vad gäller säkerhetsrapporten finns det nu mer information

om kommande verksamheter i närheten av Talgas verksamhetsområde (bland annat beviljat bygglov). Dessa uppgifter bör tas omhand i säkerhetsrapporten.

Nämnden har inga synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen.

Sammanfattningsvis har nämnden, med hänvisning till Talgas beskrivning av påverkan på hälsa och miljö med anledning av verksamheten, inget att erinra mot att tillstånd meddelas i enlighet med bolagets yrkande.

Sjöfartsverket

Vad gäller vattenverksamhet avseende nedläggning av vattenledningar anser myndigheten att vattenledningarnas position samt alla förändringar av strandlinjen ska mätas in. Resultaten ska delges Sjöfartsverket för uppdatering av sjökort.

Om behov föreligger bör riskreducerande åtgärder gällande anläggningsfasen vidtas i tillräcklig omfattning. Sådana åtgärder kan vara att arbetsområdet och/eller siltgardiner märks ut med tillfällig utmärkning för sjöfarten och att ex. arbetspråmar förses med bländfri belysning nattetid. Eventuell utmärkning för sjöfarten (SSA) behöver tillstånd från Transportstyrelsen.

Vid förläggning av ledning som inte spolats eller grävs ner i sjöbotten hela dess sträckning vill Sjöfartsverket informera om att den kan riskera att skadas av ankranke båtar. Det är viktigt att ledningar viktas i tillräcklig omfattning så att den inte riskeras att flyta upp.

Skyltning med sjövägmärken ska vara i enlighet med Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om sjövägmärken, TSFS 2019:12. Om behov föreligger kan skyltningen kompletteras med ett sjömärke av typ specialmärke.

BOLAGETS BEMÖTANDE

Av länsstyrelsens synpunkter

Länsstyrelsen anser att den sökta verksamhetens utsläpp till Sörbrändöfjärden kommer att medföra en otillåten försämring av vattenförekomsten och att det därför krävs ett undantag från miljökvalitetsnormerna enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) för att tillstånd ska kunna meddelas. Länsstyrelsens inställning grundas sammanfattningsvis på att parametrarna zink och kvicksilver båda bedöms till den lägsta möjliga statusnivån, och att ytterligare utsläpp av dessa ämnen därmed inte är tillåtligt.

Talga ifrågasätter länsstyrelsens statusbedömning. Talga menar vidare att även om parametrarna anses uppnå den lägsta statusnivån så kommer det planerade utsläppet inte att medföra en otillåten försämring av vattenförekomsten eller ett otillåtet äventyrande av miljökvalitetsnormerna. Talga uppfattar att länsstyrelsens inställning vilar på felaktiga tolkningar av vattenförekomstens status, utsläppets påverkan på vattenförekomsten och försämringsförbudets innebörd. Talga utvecklar i det följande.

Recipientförhållanden

Länsstyrelsen har nyligen uppdaterat bedömningarna för Sörbrändöfjärden i VISS, vilket har resulterat i att den ekologiska statusen numera klassificeras till måttlig status. Den nya klassificeringen baseras på att årsmedelvärdet av zink i vattenförekomsten översteg bedömningsgrunden för god status enligt HVMFS 2019:25 i provtagningspunkterna L2 och L3 under 2020 och i Luleå kommuns övervakningsstation YS1 under 2021. Länsstyrelsen beslutade då att klassificera parametern zink och den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorn särskilda förorenande ämnen till måttlig status istället för god status, vilket i sin tur resulterade i att den ekologiska statusen klassificerades ned från god status till måttlig status.

Talga ifrågasätter länsstyrelsens ändrade statusklassificering och menar att statusen i Sörbrändöfjärden alltså är god. De huvudsakliga skälen för ifrågasättandet framgår i det följande.

Länsstyrelsen har valt att helt bortse från 2022 års provtagningar, eftersom det enligt länsstyrelsen inte går att säkerställa huruvida de kraftigt förhöjda zinkhalterna som uppmätts under januari 2022 i provtagningspunkterna L2 och L3 överensstämmer med verkligheten. Talga menar istället att det är uppenbart att provtagningen i januari 2022 har gett felaktiga resultat, eftersom resultaten så kraftigt avviker från samtliga tidigare och senare provtagningar, inklusive den som gjordes endast tre veckor senare. Om resultatet vore korrekt kan det i vart fall inte anses representativt för vattenförekomsten. Provtagningen i januari 2022 bör därför bortses från i beräkningen av årsmedelvärde för 2022. Det finns emellertid ingen anledning att för den skull utesluta övriga värden från 2022, vilka till följd av intensifierad provtagning uppgår till hela 25 provtagningar i L2 och L3. Dessa 25 värden ger ett medelvärde om mindre än 1,5 µg/l, vilket motsvarar god status.

Länsstyrelsen har valt att basera sin bedömning på enskilda avvikande år. Sett till de senaste fem årens (2018–2022) provtagningar inom SRK är det endast år 2020 som har ett medelvärde över 1,65 µg/l, vilket har använts som platsspecifik bedömningsgrund. Både senare och tidigare års medelvärden understiger detta värde.

Länsstyrelsens klassificering utgår vidare från en bakgrundshalt som inte har någon direkt bäring på Bottenviken och som inte heller beaktar Luleälvens tillskott. Det finns inget fastställt bakgrundsvärde för zink, eller fastställd metodik för att räkna fram bakgrundsvärdet. I brist på sådana grundläggande förutsättningar har Vattenmyndigheterna sökt ensa bedömningsunderlaget och gemensamt tagit fram en rapport om bakgrundshalter av zink i kustvatten i Bottenviken och Bottenhavet. Arbetet resulterade dock i stor spridning på zinkhalterna i ett spann på 1–35 µg/l. Man valde då att istället använda ett beräknat värde för bakgrundshalt i Egentliga Östersjön om 0,55 µg/l. Samtidigt framhölls att nära mynningen av de stora floderna (läs älvarna) är påverkan från tillrinnande älvvatten troligen mycket stor, och att det därför är rimligt att också ta hänsyn till koncentrationerna i tillrinnande älv.

Till följd av Vattenmyndigheternas rapport används i praktiken typiskt sett värdet 0,55 µg/l som bakgrundshalt vid klassificering av status i kustvattenförekomster

även i Bottenhavet och Bottenviken, trots att värdet inte har anpassats för dessa vatten. Vidare beaktas sällan halter i tillrinnande älv, trots att detta rekommenderas av Vattenmyndigheterna. I linje med detta har såväl länsstyrelsen som Sweco utgått från 0,55 µg/l som bakgrundshalt.

Mot bakgrund av länsstyrelsens ställningstaganden och urval av data för att omklassificera Sörbrändöfjärden finns det emellertid anledning att överväga om nämnda bakgrundshalt bör tillämpas.

Som redovisats tidigare uppvisar hydrodynamiken i Sörbrändöfjärden stor påverkan från Luleälven. Detta innebär också att haltvariationer i ytvattnet i Sörbrändöfjärden till stor del styrs av älvens masstransport. Den använda bakgrundshalten har emellertid inte alls beaktat den stora masstransport av zink som sker från Luleälven. Mot bakgrund av detta menar Talga att halten är för lågt satt.

Sedan 2017 års rapport har motsvarande analyser kunnat ge bättre beräknade bakgrundshalter för Bottenhavet och Bottenviken. I SLU:s rapport 2020:12 har exempelvis den regionala bakgrundshalten i Bottenviken beräknats till 1,2 µg/l, dvs. mer än dubbelt så mycket.

Talga anför sammanfattningsvis att det omfattande underlag som bolaget inkommit med i målet entydigt visar att parametern zink bör anses uppnå *god status* i Sörbrändöfjärden. Eftersom övriga underliggande parametrar också bedömts till god status bör även den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorn särskilda förorenande ämnen anses uppnå *god status*.

Försämringsförbudet innebär inte ett krav på nollutsläpp

Länsstyrelsen anför att det inte är möjligt att tillåta några ytterligare utsläpp av zink eller kvicksilver till Sörbrändöfjärden eftersom parametern zink (och den till zink övergripande kvalitetsfaktorn särskilda förorenande ämnen) samt parametern kvicksilver bedöms till den lägsta möjliga statusnivån i vattenförekomsten.

Talga menar att länsstyrelsens slutsats är felaktig. Såvitt avser utsläppen av zink är slutsatsen i första hand felaktig eftersom den vilar på en felaktig bedömning av statusen. Slutsatsen är också felaktig (och då även i förhållande till kvicksilver) eftersom den utgår ifrån att försämringsförbudet i 5 kap. 4 § miljöbalken skulle innebära ett krav på nollutsläpp när den relevanta parametern eller kvalitetsfaktorn befinner sig på den lägsta statusnivån. En sådan långtgående tolkning av försämringsförbudet saknar stöd i såväl lagstiftning som praxis.

Av EU-domstolens avgörande i mål C-461/13 (Weserdomen) följer att även i de fall då en kvalitetsfaktor befinner sig i den lägsta klassen krävs fortfarande en *försämring* av kvalitetsfaktorn för att en otillåten försämring ska anses ha inträffat. Domstolens avgörande ger *inte* stöd för tolkningen att utsläpp, om än aldrig så litet, av ett särskilt förorenande ämne som har klassificerats som måttlig status aldrig kan anses tillåtet (dvs. krav på nollutsläpp). Utsläppet måste leda till någon form av försämring av kvalitetsfaktorn för att en otillåten försämring ska kunna inträffa.

Mark- och miljööverdomstolen har konstaterat att Weserdomen inte ska tolkas som att varje försämring på *parameternivå* ska vara förbjuden. Det är endast för den eller de parametrar som redan befinner sig i den lägsta klassen som *ytterligare försämring* inte är tillåten (Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 21 april 2017 i mål M 2649-16 och M 2650-16). Av domstolens avgörande följer att det även på parameternivå krävs någon form av *ytterligare försämring* av en parameter i den lägsta klassen för att en otillåten försämring ska anses ha inträffat.

Av Mark- och miljööverdomstolens praxis framgår vidare att när det är fråga om parametrar som är stödjande till de styrande biologiska faktorerna (till exempel fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer och särskilda förorenande ämnen som zink) inträffar en otillåten försämring bara om utsläppet har *reell inverkan på biologin* i den aktuella vattenförekomsten. Av domstolens praxis framgår vidare att det bör göras både en avvägning i enlighet med försiktighetsprincipen och en *rimlighetsavvägning* vid bedömningen av om en viss påverkan kan anses utgöra en otillåten försämring. Försämringen ska dessutom bedömas utifrån vattenförekomsten som helhet.

Det som redogjorts för ovan ger sammantaget stöd för Talgas inställning att försämringsförbudet inte kan tolkas som att det rent generellt innebär ett krav på nollutsläpp när en kvalitetsfaktor eller en parameter bedöms till den lägsta statusnivån. Det måste göras en bedömning av huruvida utsläppet riskerar att medföra en ytterligare försämring.

Av de utredningar som Talga låtit genomföra framgår sammantaget att utsläppet av zink och kvicksilver i förhållande till övrig transport i Luleälven är mycket begränsat och i det närmaste helt försumbart. Utsläppet bedöms endast medföra en mycket begränsad och lokal påverkan på vattenkemin, och påverkan på biologin bedöms vara helt obetydlig. Detta innebär följaktligen att *även* om parametrarna och kvalitetsfaktorn bedöms till den respektive lägsta statusnivån, kommer det planerade utsläppet inte att medföra en otillåten försämring.

Det saknas anledning att inhämta yttrande från vattenmyndigheten

Länsstyrelsen anför att det krävs undantag från miljökvalitetsnormerna enligt 4 kap. 9–12 §§ vattenförvaltningsförordningen för att tillstånd ska kunna meddelas för den sökta verksamheten och yrkar därför att mark- och miljödomstolen ska inhämta yttrande från behörig vattenmyndighet i enlighet med 22 kap. 13 § miljöbalken och 4 kap. 13 § vattenförvaltningsförordningen.

Talga menar att det saknas anledning att inhämta ett yttrande från vattenmyndigheten samt att det varken finns behov av eller ens möjlighet att tillämpa de undantag som länsstyrelsen hänvisar till.

Av 22 kap. 13 § miljöbalken följer att mark- och miljödomstolen är skyldig att inhämta ett yttrande från den länsstyrelse som är berörd vattenmyndighet vid två olika situationer. Den första situationen då ett yttrande ska inhämtas är om något förhållande av betydelse för miljökvalitetsnormgivningen inte överensstämmer med det som lagts till grund för en sådan norm och den bristande överensstämmelsen har

betydelse för möjligheten att bestämma rimliga och ändamålsenliga miljövillkor. Syftet med att inhämta ett yttrande från berörd vattenmyndighet i denna situation är att informera vattenmyndigheten om att det föreligger förhållanden som motiverar en förändring av gällande klassificering eller miljökvalitetsnormerna för den berörda vattenförekomsten, och ge myndigheten möjlighet att genomföra nödvändiga förändringar innan domstolen fattar sitt beslut. Det kan till exempel handla om att utredningen om de faktiska förhållandena i målet visar att vattnet har en annan status än den status som vattenmyndigheten lagt till grund för sina ställningstaganden.

Även om domstolen skulle dela bolagets bedömning att den nyss ändrade statusbedömningen i VISS inte överensstämmer med de faktiska förhållandena i vattenförekomsten, saknas anledning att inhämta ett yttrande från vattenmyndigheten för de syften som anges ovan. Det framgår uttryckligen av länsstyrelsens yttrande att den nya statusklassificeringen i VISS har gjorts delvis baserat på bolagets utredningar i målet. Det får därför antas att vattenmyndigheten redan har tagit del av bolagets utredningar, men att myndigheten inte funnit anledning att klassificera vattenförekomsten i enlighet med dessa slutsatser. Det saknas skäl att anta att myndigheten hade gjort en annan bedömning om ett yttrande hade inhämtats i detta skede, samtidigt som inhämtandet av ett sådant yttrande hade riskerat att kraftigt försena det tidskritiska och samhällsnyttiga projektet som den sökta verksamheten utgör.

För att domstolen ska ha en skyldighet att inhämta ett yttrande i den första situationen krävs dessutom att oenigheterna mellan de faktiska förutsättningarna och de normgrundande förutsättningarna har betydelse för domstolens möjligheter att bestämma rimliga och ändamålsenliga villkor. Talga menar inte att den nuvarande statusbedömningen, även om den avviker från de faktiska förhållandena, förhindrar domstolen att föreskriva ändamålsenliga eller rimliga miljövillkor för verksamheten.

Den andra situationen när ett yttrande ska inhämtas är när domstolen anser att en ny verksamhet eller en ändring av en befintlig verksamhet endast kan tillåtas med de undantag som regleras i 4 kap. vattenförvaltningsförordningen. Som redogjorts för i tidigare ingivet underlag, och i viss mån ovan, kommer det planerade utsläppet varken att medföra en otillåten försämring av vattenförekomsten eller ett otillåtet äventyrande av miljökvalitetsnormerna. Det saknas därmed behov av att göra undantag från miljökvalitetsnormerna och följaktligen saknas skyldighet och anledning för mark- och miljödomstolen att inhämta ett yttrande från vattenmyndigheten.

Talga noterar därutöver att de undantag som regleras i 4 kap. 9–12 §§ vattenförvaltningsförordningen, och som länsstyrelsen hänvisat till, inte synes aktuella att tillämpa i detta fall. Talga förutsätter att länsstyrelsen utvecklar sin syn på dessas tillämplighet vid den kommande huvudförhandlingen.

Reningsteknik

Länsstyrelsen anför att bolaget behöver komplettera ansökan med uppgifter om reningsteknik och reningsgrad för att utsläppen från verksamheten inte ska riskera ett äventyrande av miljökvalitetsnormerna och/eller medföra skada eller olägenhet på miljön. Länsstyrelsen anser att sådan information är en förutsättning för att bolaget ska visa att bästa möjliga teknik kommer att användas i verksamheten.

Talga planerar att använda beprövad teknik för vattenrening (kemisk fällning och filtrering), vilket bedöms utgöra bästa möjliga teknik för verksamheten. Den sökta verksamheten omfattas inte av några BAT-slutsatser, men Talga har likväl visat att för verksamheten jämförbara BAT-slutsatser följs. Som framgår av bilaga B3 till ansökan kommer merparten av de i BAT 17 i BAT-NFM6 listade teknikerna att användas för vattenreningen i den sökta verksamheten. Av tabell 1 nedan framgår vidare att de utsläppsnivåer som bedöms kunna uppnås, och som föreslagits som provisoriska villkor för verksamheten, ligger långt under de lägsta angivna dygnsmedelvärdena av vad som utgör BAT-AEL enligt BAT-NFM. Detta ger ytterligare stöd för att den planerade reningstekniken och föreslagna utsläppsnivåer uppfyller kravet på bästa möjliga teknik.

	Zn	As	Pb	Cd	Hg	Ni
BAT-AEL, lägsta angivna dygnsmedelvärde (µg/l)	<400	<100	<200	20	5	100
Av Talga föreslaget månadsmedelvärde (µg/l)	50	30	5	0,5	0,1	10

Tabell 1. BAT-AEL för utsläpp av vatten enligt BAT 17 i BAT-NFM.

Bolaget har föreslagit att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten ska skjutas upp under en provotid. De haltgränser som föreslagits att gälla som provisoriskt villkor under provotiden är samma halter som legat till grund för påverkansbedömningen, vilken visat att påverkan är acceptabel. Som tidigare framförts av bolaget förväntar sig Talga, efter det att den planerade reningstekniken har installerats, driftsatts och utvärderats, att kunna minska utsläppen från verksamheten och därmed minska verksamhetens belastning på vattenförekomsten.

Av SGI:s synpunkter

Talga har inkommit med ett omfattande underlag för att kunna bedöma huruvida etableringen av verksamheten riskerar att påverka den konstaterade PFAS-föroreningen i området. Av underlaget framgår sammantaget att etableringen av verksamheten kommer att medföra en viss grundvattenavsänkning, vilken är som störst under byggtiden då de tillfälliga dikena är i drift. Avsänkningen sker framför allt inom Talgas verksamhetsområde, men sträcker sig också något utanför verksamhetsområdet i västlig/sydvästlig riktning. Etableringen av verksamheten, inklusive driften av de tillfälliga dikena, medför emellertid ingen påverkan på grundvattennivåerna norr eller öster om verksamhetsområdet.

I det ingivna underlaget har Talga också redogjort för de flertal provtagningar av PFAS i grundvatten som utförts inom Hertsöfältet. Provtagningarna, som genomförts av olika aktörer och vid olika tillfällen, visar sammantaget att PFAS-halterna är som högst inom brandövningsplatsen och i ett område syd/sydost om denna,

vilket sammanfaller med riktningen av grundvattenflödet från brandövningsplatsen. Brandövningsplatsen ligger öster om Talgas verksamhetsområde, och etableringen av Talgas verksamhet kommer inte att medföra någon påverkan på grundvattennivåerna vid brandövningsplatsen eller området syd/sydost om denna. PFAS har också uppmätts i två provpunkter strax norr respektive nordväst om brandövningsplatsen, men då i mycket lägre halter jämfört med halterna inom brandövningsplatsen och området syd/sydost om denna. Även dessa provpunkter ligger öster om Talgas verksamhetsområde, och grundvattnet vid provpunkterna kommer således inte heller att påverkas av etableringen. Vid Gräsörvägen, som ligger väster om brandövningsplatsen, har PFAS inte kunnat påträffas i grundvattnet. Inte heller längre västerut har PFAS påträffats i grundvattnet.

Talga menar sammantaget att det ingivna underlaget tydligt visar att PFAS-föroreningen är avgränsad till ett område öster om Talgas verksamhetsområde, och att den grundvattenavsänkning som sker till följd av etableringen av den sökta verksamheten inte kommer att påverka dessa områden. Detta innebär följaktligen att PFAS-föroreningen i området inte utgör hinder för etableringen av den sökta verksamheten. Vad SGI anför i sitt yttrande påverkar inte bolagets slutsatser eller bedömningar i denna del och föranleder inte heller något behov av ytterligare kompletteringar.

Talga kommer att genomföra grundvattenprovtagningar inom verksamhetsområdet med avseende på bland annat PFAS, och även provta det vatten som släpps ut från verksamhetsområdet genom diken. Resultaten från provtagningarna kommer att redovisas och följas upp inom ramen för Talgas egenkontroll. Som Talga framfört tidigare kan bolaget emellertid inte åta sig att genomföra provtagning på annans mark, inte minst eftersom detta kan vara förenat med praktiska begränsningar, men också på grund av att sådan provtagning inte kan anses vara Talgas ansvar. Talga kommer emellertid att verka för att kontrollen av PFAS i grundvatten inom Hertsöfältet samordnas med Luleå kommun och framtida verksamhetsutövare i området.

Av Sjöfartsverkets synpunkter

Talga bekräftar att vattenledningarnas position och alla förändringar av strandlinjen till följd av etableringen av den sökta verksamheten kommer att mätas in i enlighet med myndighetens synpunkter. Vid behov kommer de riskreducerande åtgärder som föreslås av myndigheten att utföras.

Av synpunkter som rör villkor

Utsläpp till luft och delegation

Antalet utsläppspunkter till luft från den planerade verksamheten är många och att kontrollera utsläppet vid varje enskild utsläppspunkt en gång per år innebär redan en stor kostnad för Talga. Bolaget anser, i likhet med Naturvårdsverket, att det är tillräckligt att utsläppspunkterna kontrolleras en gång per år och i samband med förändringar som kan medföra ökade utsläppshalter av stoft.

Den planerade anläggningen bedöms inte ge upphov till damning. Öppen transport av fasta material inom anläggningen kommer inte att förekomma och all hantering av material kommer antingen att ske inomhus eller i slutna system utomhus. Material som levereras till anläggningen kommer att levereras i slutna säckar eller behållare. Mot bakgrund av att verksamheten inte bedöms ge upphov till damning och då Talgas åtaganden omfattas av det allmänna villkoret saknas skäl att föreskriva delegation till tillsynsmyndigheten avseende damning.

Buller

Det av Talga föreslagna villkoret, där tidsintervallet för nattetid bestämts till kl. 22-06, är överensstämmande med Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller. Det saknas anledning att göra avsteg från vägledningen endast på grund av att SSAB:s tillstånd är utformat på annat sätt. Detta särskilt mot bakgrund av att tillståndet snart är tretton år gammalt, och mot bakgrund av att SSAB, såvitt bolaget förstår, planerar att ansöka om ett nytt tillstånd för verksamheten. Naturvårdsverkets riktlinjer kommer dessutom att vara vägledande för övriga verksamheter som etableras i området.

Länsstyrelsen har vidare föreslagit en justerad villkorsreglering avseende momentana ljudnivåer från verksamheten. Talgas verksamhet innehåller inga moment som typiskt sett ger upphov till höga momentana ljudnivåer (till exempel slag eller dunsar), varför det saknas anledning att formulera villkoret på det sätt som länsstyrelsen har föreslagit. Talga menar att det är mer ändamålsenligt att genom villkoret istället begränsa den tid på dygnet när arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till höga momentana ljudnivåer får utföras, dvs. i enlighet med bolagets villkorsförslag.

Rennäring och delegation

Ett tillstånd ska, enligt 22 kap. 25 § miljöbalken, innehålla de villkor som behövs för att förhindra skada på eller olägenhet för omgivningen. Syftet med bolagets föreslagna villkor är att eventuell negativ påverkan på rennäringen i Gällivare sameby till följd av anläggningsarbetena för den sökta verksamheten ska förebyggas och minimeras. Detta görs lämpligen genom samråd med berörd sameby. Att genomföra samråd med tillsynsmyndigheten är ingenting som bidrar till att uppfylla villkorets syfte. Talga kan dock åta sig att efter det att ett samråd genomförts, informera tillsynsmyndigheten om det genomförda samrådet.

Talga menar vidare att de åtgärder som kan komma att genomföras som ett resultat av samrådet är så pass generella och potentiellt omfattande att en delegation i enlighet med länsstyrelsens förslag inte heller är skälig att föreskriva.

Energihushållning och delegation

Talga instämmer i myndigheternas bedömning att hushållning av energi är en viktig fråga. Talga har ingen erinran mot att det föreskrivs ett villkor med innebörd att bolaget ska redovisa sitt arbete med kartläggning och mätning av verksamhetens energianvändning samt utvärdering av möjliga energieffektiviseringsåtgärder i en energihushållningsplan. Bolaget anser dock, likt Naturvårdsverket, att tidsintervallet för redovisningen ska sättas till fyra år så att det sammanfaller med det tidsintervall

som föreskrivs för skyldigheten att upprätta energikartläggning enligt lag (2014:266) om energikartläggning i stora företag.

Risk, kemikalier och avfall och delegation

Talga har inget emot att det föreskrivs ett villkor med krav för Talga att hålla eller bekosta en egen insatsstyrka, men föreslår några justeringar av länsstyrelsens förslag för att i första hand precisera vilka krav som ska ställas på insatsstyrkan.

Talga anser att det inte är lämpligt att föreskriva en delegation i enlighet med länsstyrelsens förslag då frågor om verksamhetens bemanning rimligen bör ligga i Talgas kontroll och inte tillsynsmyndighetens.

BOLAGETS ÅTAGANDEN

Utöver bolagets slutliga villkorsförslag har bolaget vid huvudförhandlingen gjort följande åtagande i målet.

Utsläpp till luft och damning

- Utsläppspunkterna från grafitreningsanläggningen kommer att förses med textilfilter och cyklon.
- Utsläppspunkterna från anodproduktionsanläggningen kommer att förses med textilfilter.
- Skrubbrar för fluorvätesyra och svavelsyra kommer att vara dimensionerade för att till fullo avlägsna den syra som avgår från lagringstankar och processer vid normal drift.
- Material som levereras till anläggningen kommer att levereras i slutna säckar eller behållare.
- Öppen transport av fasta material inom anläggningen kommer inte att förekomma.
- All hantering av dammande material kommer antingen att ske inomhus eller i slutna system utomhus.

Rennäring

- Bolaget kommer att informera tillsynsmyndigheten om det genomförda samrådet.

Risk, kemikalier och avfall

- Det kommer att vara möjligt att hindra att dagvattenflödet rinner under Gräsörvägen.
- All hantering av fluorvätesyra kommer att ske inomhus i särskilt avsedda, invallade och brandtekniskt avskilda utrymmen med separat ventilation.
- Bolaget kommer ställa krav på att leverantörer ska följa Eurofluors rekommendationer för transport av fluorvätesyra
- All lossning av fluorvätesyra kommer att ske under övervakning av både tankbilschaufför och av bolagets egen personal.
- Gasoltankar kommer att vara utrustade med säkerhetsventiler och placeras så att inga tändkällor finns i närheten. Gasolhanteringen kommer att vara utrustad med flam- och gasdetektorer.

- Avfall kommer att omhändertas av godkänd avfallsmottagare med erforderliga tillstånd.

Naturvärden

- Anläggningsarbeten, inklusive avverkning, för vattenledningarna kommer att utföras under perioden augusti-februari för att undvika påverkan under fåglarnas häckningsperiod samt fortplantningsperiod för vanlig groda och utter.
- Avverkning vid ledningsdragning kommer att minimeras och schakter kommer att återfyllas kontinuerligt för att minimera tiden med öppna schakter.
- Om möjligt kommer de träd som avverkas i samband med nedläggandet av vattenledningarna att lämnas kvar i området.
- Belysning på natten kommer att minimeras och ljuskällor kommer att vinklas nedåt marken i största möjliga utsträckning.

Etablering

- Utrustning för att hantera utsläpp till mark och vatten kommer att finnas tillgänglig under hela anläggningsskedet.
- Sulfidjord som påträffas under anläggningsskedet kommer att transporteras till deponi med erforderliga tillstånd och möjlighet att motta sådana jordar.
- Om fornlämning påträffas under anläggningsarbetena kommer arbetena omedelbart avbrytas och förhållandet anmälas till länsstyrelsen.
- Uttagsledningen för kyl- och processvatten kommer att förses med utrustning som förhindrar att fisk och andra större organismer följer med vattnet in i systemet.
- Vattenledningarnas position och alla förändringar i strandlinjen till följd av den sökta verksamheten kommer att mätas in och delges Sjöfartsverket.
- Sediment som behöver grävas upp i samband med nedläggandet av vattenledningarna kommer att provtas med avseende på dess föroreningsnivå. Eventuella förorenade sediment kommer att avlägsnas i kommunikation med tillsynsmyndigheten.

DOMSKÄL

Allmänt

I ansökan uppgav Talga initialt att den ansökta verksamheten omfattas av industriutsläppsförordningen men har under handläggningen reviderat detta till att verksamheten inte utgör industriutsläppsverksamhet. Bolaget har uppgett att tillämpliga verksamhetskoder är 13.40 (anläggning för annan bearbetning eller anrikning av malm, mineral eller kol än rostning och sintring) och 24.45 (anläggningar för att endast genom fysikaliska processer i industriell skala tillverka gas- eller vätskeformiga kemiska produkter). Bolaget har vidare anfört att för det fall domstolen anser att den planerade tillverkningen inte ska klassificeras som tillverkning i

industriell skala menar bolaget att verksamhetkod 24.47 (anläggning för att genom endast fysikaliska processer i försöks-, pilot- eller laboratorieskala eller annan icke industriell skala yrkesmässigt tillverka, bland annat, andra kemiska produkter) är tillämplig. Länsstyrelsen och Naturvårdsverket har uppgett att verksamhetskoderna är rimliga. Mark- och miljödomstolen gör samma bedömning.

SGI har under handläggningen haft synpunkter kopplade till att det finns en PFAS-förening vid brandövningsplatsen i närområdet till den ansökta verksamheten. Talga har under handläggningen kompletterat grundvattenmodelleringen och menat att föreningen är avgränsad i relation till bolagets ansökta verksamhet. Vidare har bolaget åtagit sig att genomföra grundvattenprovtagningar inom verksamhetsområdet med avseende på bland annat PFAS och även provta det vatten som släpps ut från verksamhetsområdet genom diken. Domstolen uppfattar att SGI ansett sig nöjda med provtagningen och även domstolen finner förfarandet lämpligt.

Miljöbedömning

Mark- och miljödomstolen bedömer att den miljökonsekvensbeskrivning som har getts in i målet uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken och utgör tillräckligt underlag för prövningen i målet så att den specifika miljöbedömningen kan slutföras. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

Tillåtlighet och tillstånd

Rådighet för vattenverksamhet

Att Talga har rådighet över vattnet inom det område där de åtgärder som omfattas av ansökan om tillstånd till vattenverksamhet ska vidtas är en processförutsättning (jfr rättsfallen NJA 1993 s. 331 och NJA 2012 s. 362).

Bolagets ansökan om tillstånd i denna del omfattar dels uppförande av bolagets anläggningar inom vattenområden på fastigheten Luleå Hertsön 11:1010, dels nedläggande av ledningar och uppförande av övriga anläggningar för uttag respektive utsläpp av kyl- och processvatten inom fastigheten Luleå Hertsön 11:1. Mark- och miljödomstolen bedömer att bolaget har den rådighet som krävs för den sökta vattenverksamheten. Detta som ägare till Luleå Hertsön 11:1010 och genom det

servitutsavtal som ingåtts med Luleå kommun i egenskap av ägare till Luleå Hertsön 11:1.

Planer

Ett tillstånd får inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900). Små avvikelser som inte strider mot syftet med planen får dock göras. Det framgår av 2 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken.

Luleå kommun antog en översiktsplan i september 2021. I planen pekas området för den sökta verksamheten ut som område för verksamheter som inte bör blandas med bostäder, exempelvis verksamheter som kan vara störande, miljöpåverkande, ytkrävande eller genererar tung trafik eller stor mängd övrig trafik.

Verksamhetsområdet omfattas även av detaljplanen för del av Hertsön 11:1 m.fl., Hertsöfältet (PL 480), som fick laga kraft den 21 januari 2021. I detaljplanen är området utpekad för industri.

Under målets handläggning har länsstyrelsen lyft frågan om bolagets planerade dagvattenhantering överensstämmer med den systemlösningen som finns i detaljplanen. Efter bolagets kompletteringar i denna del har länsstyrelsen bedömt att den planerade dagvattenhanteringen kommer att överensstämma med systemlösningen i detaljplanen. Länsstyrelsen har därför ansett att den sökta verksamheten är förenlig med detaljplanen.

Även mark- och miljödomstolen bedömer att de aktuella planerna inte utgör något hinder mot den sökta verksamheten.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) (vattendirektivet) har implementerats i svensk rätt genom bl.a. bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer i 5 kap. miljöbalken.

Vid den rimlighetsavvägning som ska göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken ska kostnaderna för försiktighetsmått vägas mot nyttan av dem. Trots denna avvägning ska sådana krav ställas som behövs för att följa miljökvalitetsnormerna enligt 5 kap. 4 och 5 §§ miljöbalken. Av 5 kap. 4 § miljöbalken framgår att en myndighet eller en kommun inte får tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller har så stor betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Vid prövning för ett nytt tillstånd och vid omprövning av tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr.

Frågan om otillåten försämring

En otillåten försämring enligt artikel 4.1 i vattendirektivet har av EU-domstolen definierats som en försämring på kvalitetsfaktornivå som innebär att statusen försämras så att den byter klass (mål C-461/13, Weserdomen). För det fall statusen redan är i den sämsta klassen är varje försämring otillåten.

Den ansökta verksamhetens utsläpp till vatten kommer att medföra ökade utsläpp av metaller, bl.a. zink. Länsstyrelsen har under målets handläggning anfört att nya utsläpp av zink och kvicksilver till Sörbrändöfjärden är otillåtna enligt 5 kap. 4 § miljöbalken och att prövande myndighet därför bör inhämta särskilt yttrande från vattenmyndigheten för att om möjligt erhålla undantag.

Sörbrändöfjärdens övervakning, status och miljökvalitetsnormer

Mark- och miljödomstolen konstaterar att processvatten från den ansökta verksamheten ska behandlas och sedan släppas ut, gemensamt med kylvatten, via en utloppstub vid "Piren" i den nordvästra delen av recipienten Sörbrändöfjärden, som även utgör en vattenförekomst. Vattenförekomsten är klassad som ett kustvatten och den nordvästra delen har direktkontakt med vattenförekomsten Inre Hertsöfjärden, klassad som sjö, dvs. inlandsvatten. Sörbrändöfjärden är stor, ca 95 km².

Bild 1: Vattenförekomsten Sörbrändöfjärden markerad i mörkblå färg. Utsläppspunkten markerad med röd prick.

Efter att Talgas ansökan lämnades in till domstolen har vattenmyndigheten den 3 mars 2023 justerat den ekologiska statusen från god till måttlig utifrån en försämring av kvalitetsfaktorn särskilda förorenade ämnen, i detta fall zink. I VISS uppges SSAB:s utsläpp i Inre Hertsöfjärden vara den betydande punktkällan för påverkan på Sörbrändöfjärden. Den kemiska statusen uppnår ej god vilket också varit den rådande situationen sedan den första förvaltningscykeln. Orsaken till att god status inte uppnås är bland annat halterna av kvicksilver är för höga i vattenförekomsten, i likhet med alla ytvatten i Sverige idag. De fastställda miljökvalitetsnormerna är god ekologisk status 2027 och god kemisk status.

Bolaget har invänt mot att den ekologiska statusen nedklassats från god till måttlig. Bolaget anser att statusen är god och har lagt fram underlag för att påvisa detta. Urvalet som vattenmyndigheten har gjort för sin bedömning menar bolaget baseras på enskilda avvikande år. Bolaget har också anfört att bakgrundshalten av zink som vattenmyndigheten har använt i sin bedömning är för låg och inte speglar den faktiska bakgrundssituationen till följd av Luleälvens tillskott. Uppskattningsvis 35 ton zink per år når kustvattenförekomsterna från Luleälven och dessutom är

fördelningen av denna mängd zink mellan kustvattenförekomsterna oklar till följd av komplexa flödesförhållanden och stora utbyten av vattenmassor mellan vattenförekomsterna. Bolaget har vidare ifrågasatt om övervakningsstationerna kan sägas vara representativa för hela vattenförekomsten.

Mark- och miljödomstolen noterar att det av VISS framgår att övervakningspunkter för fastställande av status för vattenförekomsten Sörbrändöfjärden utgörs av tre kontrollpunkter, L2, L3 och YS1. L2 ligger inne i Harrbäckviken och L3 ligger vid Lövskär strax utanför kusten på Hertsölandet. Båda dessa kontrollpunkter ingår i samlad recipientkontroll (SRK) för Norrbottenskusten med grundläggande syfte att beskriva effekterna av industriernas utsläpp och tillhandahålla kompletterande data som är nödvändiga vid beskrivning av recipienternas tillstånd. YS1 är placerad mitt inne i viken och utgör en kontrollpunkt i Luleå kommuns kontrollprogram för vattenkemi Hertsöfältet.

Bild 2: Övervakningsstationerna i Sörbrändöfjärden. Utsläppspunkten markerad med röd prick.

Samtliga tre övervakningsstationer är därmed förlagda till viken i nordvästra delen av vattenförekomsten. Viken utgör uppskattningsvis ca 7 procent av vattenförekomstens totala yta. Några kontrollpunkter utanför viken ingår inte i statusbedömningen. Utifrån detta kan mark- och miljödomstolen konstatera att grunden för vattenmyndighetens statusbedömningar för vattenförekomsten vilar på tre övervakningsstationer, vars placering har valts utifrån andra syften än att ligga till grund för bedömning av Sörbrändöfjärdens status i sin helhet.

Av vattendirektivets artikel 8.1 framgår att medlemsstaterna är skyldiga att upprätta program för övervakning av ytvattenstatus och att dessa program ska omfatta bl.a. den ekologiska och kemiska statusen samt volym och nivå eller flödes hastighet, i den mån det är relevant. Direktivet innehåller inte några närmare bestämmelser om placering av övervakningsstationer.

Vattenförvaltningsförordningen (2004:660) anger att varje vattenmyndighet ska se till att program för övervakning av vattnets tillstånd finns och genomförs i enlighet med artikel 8 i vattendirektivet och artikel 3 i direktiv 2008/105/EG. Förordningen innehåller inte några bestämmelser om hur övervakningsstationer bör placeras. I Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25) definieras en övervakningsstation som ett geografiskt läge som är representativt för en ytvattenförekomst. Föreskrifterna ger dock inte ledning om hur representativiteten ska bestämmas.

Inom EU har det tekniska dokumentet CIS Guidance 7 (Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive [2000/60/EC], Guidance document 7, Monitoring under the Water Framework Directive) för övervakning under vattendirektivet tagits fram. Av dokumentet framgår att det bör betraktas utgöra en informell konsensus inom EU-kommissionen, medlemsstaterna m.fl. om god praxis. Dokumentet är inte juridiskt bindande men har legat till grund för svenska myndigheters föreskrifter, allmänna råd och handböcker. Av punkten 2.8.2, selection of monitoring sites, framgår exempelvis att flera övervakningspunkter behövs när det finns flera utsläppskällor.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det av relevanta bestämmelser inte tydligt framgår hur övervakningsstationer ska placeras för att anses vara representativa för en vattenförekomst. Det är givetvis, som länsstyrelsen har uttryckt det, en fråga om resurser hur väl en övervakning kan utföras. Domstolen anser dock att det är tveksamt att mätresultat enbart från de tre övervakningsstationerna, som täcker en mycket begränsad del av den stora vattenförekomsten, som dessutom har en komplex flödesbild med stora vattenutbyten med vattenförekomster på ömse sidor,

ska ligga till grund för statusbedömning för hela vattenförekomsten. Att den inre viken av vattenförekomsten har förhöjda halter av zink är ostridigt men det är okänt hur statusen ser ut i övrigt av vattenförekomsten. Sammantaget gör detta att domstolen bedömer att Sörbrändöfjärdens statusklassning är baserad på ett bristande underlag.

Recipientmodell och omblandningszoner

Talgas beräkningar visar att zinkbelastningen från den angränsande Inre Hertsöfjärden i nuläget är ca 208 kg per år att jämföra med tillskottet från den ansökta verksamheten om ca 44 kg per år till recipienten Sörbrändöfjärden. Det kan även jämföras med Luleälvens årliga bidrag om 35 ton zink till kustvattenförekomsterna. Bolaget har upprättat en recipientmodell för bedömningen av påverkan på recipienten av utsläppt avloppsvatten, såväl kylvatten som behandlat processvatten. Mark- och miljödomstolen bedömer dels att bolagets tillvägagångssätt är relevant för att prognosticera framtida utsläpp med halter av föroreningar i recipienten, dels att utredningen uppfyller kraven och modellen framstår som tillfyllest för ändamålet.

Det utgående avloppsvattnet kommer att vid utsläppspunkten ha halter av arsenik, koppar och zink som överskrider bedömningsgrunderna för kustvatten avseende särskilda förorenande ämnen (Havs- och vattenmyndighetens föreskrift HVFMS 2019:25). Vad avser kadmium, kvicksilver, bly och nickel klassas samtliga av dessa som prioriterade ämnen i samma föreskrift. Halterna av dessa ämnen i enbart det rena processvattnet överskrider föreskriftens gränsvärden. Efter blandningen med kylvattnet kommer dock halterna i avloppsvattnet vid utsläppspunkten att ligga under dessa gränsvärden.

För utsläppet av avloppsvattnet i Sörbrändöfjärden uppkommer ett område, en omblandningszon, där halter av föroreningar i avloppsvattnet kommer att vara högre än halterna i omgivande vatten. För koppar, kadmium, kvicksilver, bly och nickel sker en snabb utspädning i ett begränsat område vid utsläppspunkten. För zink och arsenik uppkommer större påverkansområden i vattenförekomsten. Med påverkansområde har bolaget avsett där halten överskrider bedömningsgrunden för

kustvatten. Det blir således ett mindre påverkansområde där halterna för maximal tillåten halt överskrids och ett större område där årsmedelhalten överskrids. Med bedömningsgrunden för maximal tillåten koncentration för zink på 1,65 µg/l (bedömningsgrund för kustvatten 1,1 µg/l plus bakgrundhalt 0,55 µg/l) erhålls vid det värsta scenariot det största påverkansområdet. Påverkansområdet, i direkt anslutning till utsläppspunkten, utgör ca 0,05 procent av Sörbrändöfjärdens area.

I ingressen (punkten 19) till Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/105/EG om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område m.m. anges att i närheten av utsläpp från punktkällor är föroreningskoncentrationerna i regel högre än miljökoncentrationerna i vatten. Därför bör medlemsstaterna ha möjlighet att använda blandningszoner så länge detta inte hindrar att relevanta miljökvalitetsnormer uppfylls i de övriga delarna av ytvattenförekomsten. Blandningszonernas omfattning bör vara begränsad till området i närheten av utsläppspunkten och bör vara proportionell. Direktivets artikel 4.1 ger därför medlemsstaterna möjlighet att ange blandningszoner nära utsläppspunkter.

Begreppet omblandningszon har inte införts svensk rätt. Enligt mark- och miljödomstolens uppfattning har dock sådana zoner historiskt tillämpats vid reglering av utsläpp och detta förhållande har inte ändrats till följd av vattendirektivets implementering i Sverige. Den svenska tillämpningen överensstämmer därför med direktivets lydelse och i praktiken används detta synsätt vid utsläppreglering av tillstånd. Mark- och miljööverdomstolen har exempelvis i ett mål gällande bl.a. en uppskjuten fråga om utsläpp av sulfat till recipient från gruvverksamhet tillämpat ett sådant synsätt (dom den 22 januari 2016 i mål M 10031-14). Mark- och miljödomstolen anser att det är rimligt att acceptera en omblandningszon där miljökvalitetsnormerna tillåts överskridas under förutsättning att uppfyllandet av normerna inte hindras vid en representativ övervakning av vattenförekomsten. Vidare anser mark- och miljödomstolen att vare sig haltnivåerna i omblandningsområdet eller storleken den utgör kan bedömas som otillåtna. Avseende effekten till följd av temperaturhöjningen i recipienten bedömer domstolen bli obetydlig på ekologin i området.

Sammantaget om frågan om otillåten försämring

Mark- och miljödomstolen konstaterar sammanfattningsvis att verksamheten inte kan bedömas medföra någon otillåten försämring till följd av någon relevant kvalitetsfaktor i den berörda vattenförekomsten. Inte heller den sökta bortledningen av ytvatten kan medföra någon otillåten försämring av relevanta kvalitetsfaktorer. Domstolen bedömer även att utsläppet inte ger upphov till otillåten försämring avseende den kemiska statusen.

Frågan om äventyr

I fråga om äventyrandet av möjligheterna att nå miljö kvalitetsnormerna gör domstolen följande överväganden.

Av förarbetena till 5 kap. 4 § miljöbalken framgår att med ”äventyra” avses att det ska vara fråga om ett risktagande av en sådan dignitet att Sveriges möjlighet att uppfylla vattendirektivets krav hotas så allvarligt att risken måste betraktas som oacceptabel. Med ”äventyra” avses inte vilket försvårande som helst. Hanterliga risker – dvs. risker som bedöms kunna hanteras på ett sätt som gör att det inom ramen för vattenförvaltningen eller genom andra åtgärder fortfarande är möjligt och sannolikt att rätt kvalitet på vattenmiljön kan uppnås – bör alltså kunna accepteras och inte betraktas som ett äventyrande. I äventyra ligger ett moment av hasard, högt spel, vågspel eller chanstagande, dvs. att man medvetet tar en så stor risk att den inte kan betraktas som acceptabel när det gäller möjligheten att uppnå rätt vattenkvalitet eller tillåter att möjligheten att uppnå rätt vattenkvalitet lämnas åt slumpen (prop. 2017/18:243 s. 193).

Mark- och miljödomstolen bedömer att även om den sökta verksamheten kommer att utgöra en punktkälla är belastningen inte betydande på sådant sätt att den kan utgöra ett otillåtet äventyrande av möjligheterna att nå miljö kvalitetsnormerna i den utpekade vattenförekomsten.

Sammantaget om miljö kvalitetsnormer

Sammantaget anser domstolen att den sökta verksamheten, med de begränsningar som föreskrivs nedan, inte strider mot bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer för

vatten i 5 kap. 4 § miljöbalken. Domstolen bedömer vidare att det inte behöver inhämtas något yttrande från vattenmyndigheten i anledning av den ansökta verksamheten. Domstolen anser inte heller att det finns skäl att förelägga Havs- och vattenmyndigheten, som tidigare avstått från att yttra sig i målet, att yttra sig innan målet avgörs.

Hänsynsreglerna

Lokaliseringen

Av 2 kap. 6 § miljöbalken framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö. Den ansökta verksamhetens lokalisering har valts i jämförelse med andra alternativa lokaliseringar och bedömts vara den mest lämpliga enligt bolaget. Den valda lokaliseringen är belägen i ett område detaljplanelagt för industri. Mark- och miljödomstolen har att pröva om den valda lokaliseringen kan godtas.

Närmaste bostad är belägen ca 900 meter öster om det planerade verksamhetsområdet och närmaste bostadsområden ca 1,4 kilometer österut och västerut. Den sökta verksamheten kommer till största delen utföras inomhus och det buller som genereras med anledning av den ansökta verksamheten är kopplad till transporter till och från verksamheten och till torkugn, kompressorer och ventilationsaggregat. Utredningen visar på låga bullernivåer till omgivningen från såväl verksamhetsområdet som transporter. När det gäller buller har bolaget föreslagit slutliga villkor för dels anläggningsskedet i enlighet med Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser, dels driftskedet i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer för nyetablerad industri. Genomförd bullerutredning har, enligt domstolens bedömning, visat att de begränsningsvärden som anges i riktlinjerna är möjliga att innehålla.

Hantering och transporter av framförallt fluorvätesyra och gasol medför i sig en risk för allvarliga olyckor. Riskbedömningar har utförts av bolaget och riskerna bedöms där som acceptabla. Även MSB och länsstyrelsen har bedömt att riskerna kan

godtas. Transporter med farligt gods kommer att ske via Gräsörvägen över Svartön till E4 vilket innebär att Hertsövägen norrut som går i närheten av bostadsbebyggelse inte ska användas för dessa transporter. Bolaget har gjort ett flertal åtaganden avseende fluorvätesyra, exempelvis att ställa krav på att leverantörer ska följa Eurofluors rekommendationer för transport av fluorvätesyra. All lossning av fluorvätesyra kommer att ske under övervakning och hanteringen av fluorvätesyra ska ske inomhus i särskilda utrymmen. Gasoltankar ska utrustas med säkerhetsventiler och det ska finnas flam- och gasdetektorer i gasolhanteringen. Med bolagets åtagande och de villkor som fastställs menar domstolen att riskerna blir acceptabla.

Vad gäller utsläpp till luft konstaterar domstolen att verksamheten kommer att hantera finkorniga material. All hantering av dammande material ska dock hanteras inomhus eller i slutna system och utsläppspunkter ska förses med textilfilter och cyklon. Domstolen återkommer till frågan om damning nedan i avsnittet om delegationer.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den föreslagna lokaliseringen, med skyddsåtgärder i form av åtaganden och villkor som fastställs kan godtas.

Övriga hänsynsregler

Bolaget har anfört att ansökan uppfyller kraven i hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Mark- och miljödomstolen kommenterar särskilt följande.

Av bestämmelsen i 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att verksamhetens utsläpp till vatten inte strider mot förbudet i 5 kap. 4 § miljöbalken. Att den ansökta verksamhetens utsläpp till vatten inte är otillåten utifrån den bestämmelse frántar inte bolaget

skyldigheten att för vattenreningen använda bästa möjliga teknik i enlighet med 2 kap. 3 § miljöbalken. Bolagets presenterade reningsteknik för utgående processvatten är en vedertagen och grundläggande vattenreningsteknik med pH-justering, fällning och filtrering. Bolaget har också presenterat resultat från pilotförsök med denna vattenrening.

Utöver detta har bolaget vid huvudförhandlingen presenterat en utredning, *File Note- Lulea Refinery ETP –Description of Technology Selection*, som redogör för ytterligare potentiella reningstekniker att koppla på den redan valda reningstekniken. De ytterligare reningstekniker som presenteras i redogörelsen är flotation, ultrafiltrering, aktivt kol, omvänd osmos och jonbyte. Ingen av dessa tekniker har använts vid pilotförsöken för aktuellt avloppsvatten utan slutsatsen i redogörelsen är teoretisk, baserad på erfarenheter från andra projekt och litteratur. Slutsatsen i redogörelsen är att det inte är ekonomisk eller miljömässigt motiverat med ytterligare tekniker utöver den bolaget har presenterat i ansökan.

Trots detta har bolaget föreslagit att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten skjuts upp under en prövotid under vilken bolaget ska utreda och redovisa vilka skyddsåtgärder inklusive reningsmetoder och möjliga kombinationer härav som kan vidtas i respektive delflöde och som bolaget är berett att vidta och när, samt i förekommande fall med motivering till varför någon åtgärd är orimlig, jämte förslag till slutliga villkor.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att samtliga tekniker som bolaget utrett är konventionella tekniker som också används för vattenrening. Som framgår ovan, under rubriken miljö kvalitetsnormer, är recipienten för processavloppsvattnet redan i dag belastad av föroreningar såsom metaller som härstammar från befintliga källor. Denna förutsättning, att recipienten redan har förhöjda halter av föroreningar, måste beaktas och vägas in vid bedömningen av behovet av ytterligare rening, utöver den vattenrening som bolagets ansökan grundar sig på. Domstolen menar utifrån detta att ytterligare rening kan vara befogad och miljömässigt

motiverad utifrån den rådande situationen i recipienten. Det är viktigt att resthalt-erna av föroreningar i det utgående processvattnet nedbringas ytterligare och att riskerna för skada eller olägenheter i recipienten minskar, oavsett att domstolen ovan funnit att det inte är fråga om något äventyrande av miljökvalitetsnormen. Det kan därför vara rimligt att ytterligare reningsteknik kommer till stånd.

Det kan argumenteras för att bolaget inför ansökan skulle ha genomfört ytterligare pilotförsök med dessa vedertagna reningstekniker för att redan i ansökan kunna visa på ännu lägre föroreningshalt i avloppsvattnet. Det har bolaget inte presenterat. Domstolen bedömer dock ändå att förfarandet med en prøvotidsutredning avseende detta ur miljösynpunkt kan accepteras utifrån följande grunder. Dels sätts prøvo-tiden relativt kort och de av bolaget föreslagna halterna i den provisoriska föreskrif-ten kan därmed godtas under prøvotiden. Dels handlar det om väl beprövad teknik och det har inte heller framkommit att avloppsvattnet skulle ha sådana egenskaper att ytterligare rening inte fungerar. Frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten sätts därmed på prøvotid, vilket domstolen återkommer till nedan.

Avseende flockningsmedel för vattenreningen har bolaget inte kunnat ange någon sådan under prøvningen. Bolaget har anfört att det vid valet av kemikalie kommer att iaktta 2 kap. 4 § miljöbalken, dvs. produktvalsprincipen. Se mer om detta nedan under villkor.

Bolaget planerar att använda ca 73 000 m³ hyttsten, svalnad masugnsslagg för anläggningsändamål, som fyllnadsmaterial inom verksamhetsområdet. Bolaget har gett in underlag med analysresultat och karakterisering av hyttsten för att styrka att totalhalterna av miljöfarliga ämnen i hyttsten är låga och att det sker en mycket begränsad utlakning från hyttstenen som understiger Naturvårdsverkets föreslagna bedömningsgrunder för mindre än ringa risk. Mark- och miljödomstolen bedömer att användandet av hyttsten för det ansökta ändamålet är godtagbart.

Mark- och miljödomstolen bedömer sammantaget att den ansökta verksamheten, med de villkor som fastställs nedan, uppfyller hänsynsreglerna.

Riksintressen

Talgas sökta verksamhetsområde ligger inom utpekade riksintressen för rörligt friluftsliv (Norrbottnens skärgård) och för totalförsvaret. I anslutning till området finns ett område utpekad som riksintresse för friluftsliv (Norrbottnens kust och skärgård). På visst avstånd finns ytterligare ett antal riksintressen.

Något riksintresse för rennäring finns inte inom eller i anslutning till verksamhetsområdet. Området ligger inom Gällivare samebys vinterbetesmarker, vilket domstolen återkommer till nedan i fråga om villkor.

Mark- och miljödomstolens bedömer att den sökta verksamheten inte står i konflikt med något riksintresse.

Säkerhetsrapport

Verksamheten omfattas av lagen (1998:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor och verksamhetens användning av fluorvätesyra och gasol medför att den högre kravnivån nås. Till följd av detta ska en säkerhetsrapport ingå i ansökan, vilket bolaget också har bifogat. Användningen av fluorvätesyra och gasol inom området innebär att allvarliga kemikalieolyckor kan inträffa. Mark- och miljödomstolen har att i tillåtlighetsbedömningen i första hand beakta eventuella faror för tredje man. Mot bakgrund av bolagets åtaganden om åtgärder finner mark- och miljödomstolen att tillämplig Sevesolagstiftning inte utgör något hinder för tillåtligheten.

Avfall

Bolaget har uppskattat mängden avfall från den ansökta verksamheten till totalt drygt 13 000 ton per år. Den största avfallsfraktionen består av slam från rening av processvattnet och kommer att förvaras i containrar utomhus. En del av slammet bedöms kunna återanvändas inom cementindustrin eller som råvara vid fluorvätesyratillverkning externt. Sådant slam som inte kan återanvändas ska deponeras på extern deponianläggning med tillstånd för detta. Även avfall i form av stoft från partikelavskiljning uppkommer men kommer att återföras till processen i så stor utsträckning som möjligt.

Mark- och miljödomstolen bedömer att bolagets planerade hantering av restprodukter och avfall inte utgör något hinder för tillåtligheten.

Sammanfattande bedömning av tillåtligheten

Mark- och miljödomstolen har sammanfattningsvis funnit att den verksamhet som bolaget vill bedriva och som omfattas av ansökan är tillåtlig samt att tillstånd kan meddelas med de åtaganden som bolaget har bundit sig till och de villkor som fastställs nedan.

Villkor och delegationer

Talga har lämnat förslag till villkor i ansökan. Förslagen har utifrån motparternas synpunkter justerats och kompletterats dels under skriftväxlingen i målet, dels under huvudförhandlingen. Även förslag på delegationer har tillkommit. Bolagets slutliga förslag skiljer sig i delar från de förslag som länsstyrelsen har lämnat.

Det har inte framförts några invändningar mot bolagets villkorsförslag nr 1, 3, 6–11 och 13–20 eller delegationerna kopplade till villkoren 6, 14 och 20. Domstolen har inte heller något att invända mot villkor och delegationer om det som föreslagits, förutom villkorsförslag 15 och delegationerna kopplade till villkorsförslag 14 och 20. Domstolen finner dock anledning att formulera några av dem på ett annat sätt än vad bolaget föreslagit. Domstolen behandlar dessa nedan, tillsammans med övriga villkor och delegationer samt eventuella andra förhållanden som föranleder kommentarer från domstolens sida. De villkor och delegationer som inte redogörs för särskilt nedan föreskriver domstolen i enlighet med bolagets förslag. De numreras i domslutet som villkor 3, 6–8, 12 och 16–18 samt delegation D1. Den numrering som anges i nedanstående avsnitt avser även den numreringen i domslutet.

Allmänt villkor

Domstolen anser att ett allmänt villkor bör föreskrivas i enlighet med vad bolaget föreslagit. Det bör dock ges en något annan språklig utformning (villkor 1).

Utsläpp till luft

Bolagets slutliga villkorsförslag i denna del överensstämmer med vad Naturvårdsverket föreslagit. I huvudsak stämmer det också överens med vad länsstyrelsen föreslagit. Domstolen anser att villkoret i denna del framstår som lämpligt och ändamålsenligt.

Länsstyrelsen har vid huvudförhandlingen föreslagit att villkoret även ska föreskriva kontinuerlig mätning av stoft med s.k. stoftpinnar, vilket bolaget motsatt sig. Domstolen bedömer att syftet med ett sådant villkor – att fortlöpande säkerställa reningsfiltrens funktion så att utsläppen håller sig inom ett tillåtet spann – omfattas av bolagets skyldigheter enligt 6 § förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. Domstolen väljer därför att utforma villkoret i enlighet med bolagets förslag, dvs. utan föreskrift om mätning med stoftpinnar (villkor 2).

Buller

Mark- och miljödomstolen anser att det, såsom bolaget har föreslagit, ska föreskrivas ett villkor om buller under drift. När det gäller det villkoret har bolaget och länsstyrelsen olika uppfattning i fråga om nattetid ska avslutas vid kl. 06.00 eller kl. 07.00 och om hur villkoret bör utformas i fråga om momentana ljudnivåer nattetid.

Mark- och miljödomstolen anser att Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller ska utgöra utgångspunkten vid regleringen av bullervillkor, där nattetid avslutas vid kl. 06.00. Domstolen bedömer inte att det länsstyrelsen har anfört om bl.a. befintliga tillstånd för andra närliggande verksamheter och generella erfarenheter av klagomål på bullerstörningar från tung industri utgör skäl för att i detta fall frångå vägledningen. Nattetid ska därför avslutas kl. 06.00. Domstolen bedömer vidare att bolagets föreslagna reglering av momentana ljudnivåer är ändamålsenlig (jfr t.ex. MÖD 2011:48). Den innebär att arbetsmoment som kan förutses ge upphov till högre ljudnivåer än 55 dB(A) inte får utföras nattetid. I och med att det i bolagets anläggning kommer att finnas trycksatt utrustning anser

domstolen emellertid att det bör göras ett tillägg om att störande toner ska åtgärdas snarast möjligt, om sådana uppkommer.

Villkoret om buller under drift ska därför utformas på sätt som framgår av domslutet (villkor 4).

Rennäring

Bolagets verksamhetsområde ligger inom Gällivare samebys vinterbetesmarker och bolaget har föreslagit ett villkor om samråd med samebyn innan anläggningsarbetena påbörjas, i syfte att förebygga och minimera eventuell negativ påverkan på rennäringen. Gällivare sameby har inte yttrat sig hos domstolen. Det har inte heller i övrigt framförts några invändningar mot att ett villkor om samråd föreskrivs, men länsstyrelsen har ansett att samrådet även bör inkludera tillsynsmyndigheten. Med hänsyn till att det rör sig om ett samråd begränsat till anläggningsarbeten och att det främst torde vara samebys enskilda intressen som samrådet kommer avse bedömer domstolen att det är tillräckligt att villkoret utformas i enlighet med bolagets förslag (villkor 5).

Risk, kemikalier och avfall

Spill och läckage

Mark- och miljödomstolen väljer att utforma villkoret om spill och läckage av kemikalier eller flytande avfall (villkor 9) på ett delvis annat sätt än vad som föreslagits. Domstolen bedömer att de sista två meningarna i det föreslagna villkoret inte bör föreskrivas, dels då dessa överlappar villkorets första meningar, dels då det kan tänkas finnas situationer där det som samlats upp kan återföras i produktionen eller på annat sätt tas om hand som något annat än avfall.

Fluorvätesyra

Bolaget har gjort tre åtaganden kopplade till användningen av fluorvätesyra i verksamheten, nämligen

1. att all hantering av fluorvätesyra kommer att ske inomhus i särskilt avsedda, invallade och brandtekniskt avskilda utrymmen med separat ventilation.
2. att bolaget kommer ställa krav på att leverantörer ska följa Eurofluors rekommendationer för transport av fluorvätesyra, och
3. att all lossning av fluorvätesyra kommer att ske under övervakning av både tankbilschaufför och av bolagets egen personal.

Mot bakgrund av farligheten hos fluorvätesyra anser mark- och miljödomstolen att åtagandet under punkten 1 i stället bör föreskrivas som ett villkor för verksamheten. Åtagandet under punkten 3 är inte av den digniteten att det bör ges formen av ett villkor.

Det finns risker knuta till transporterna av fluorvätesyra till anläggningen. Domstolen anser att det åtagande som bolaget gjort under punkten 2 är ett angeläget sådant. Domstolen har övervägt om åtagandet i stället bör föreskrivas som ett villkor. Av praxis från Högsta domstolen och Mark- och miljööverdomstolen framgår att det i och för sig är möjligt att bestämma villkor för företags fjärrtransporter. Villkoret skulle i så fall ha sin grund i farligheten hos fluorvätesyra. Transporterna kommer emellertid att omfattas av det separata regelverk som gäller för transport av farligt gods. Med hänsyn även till att det kan vara förenat med osäkerheter att knyta ett villkor till rekommendationer från en branschsammanlutning, om än en till synes etablerad sådan, stannar domstolen vid att inte göra åtagandet till ett villkor.

Sammantaget innebär detta att domstolen väljer att föreskriva ett villkor som motsvarar bolagets åtagande om hanteringen av fluorvätesyra i punkten 1 ovan (villkor 10).

Flockningsmedel

Vid huvudförhandlingen berördes frågan om vilket flockningsmedel som bolaget kommer använda i reningen av utgående processvatten. Som ett resultat av diskuss-

ionerna presenterade bolaget ett förslag till villkor om underrättelse till tillsynsmyndigheten dels under detaljprojekteringen om vilket flockningsmedel bolaget väljer, dels under verksamhetens bedrivande om bolaget byter till en ny typ av flockningsmedel. Till detta har även föreslagits en delegation till tillsynsmyndigheten om val av flockningsmedel med anledning av en underrättelse från bolaget. Länsstyrelsen har ställt sig positiv till förslagen.

Domstolen delar uppfattningen att det bör föreskrivas ett villkor om att bolaget senast under detaljprojekteringen ska underrätta tillsynsmyndigheten om vilket flockningsmedel bolaget avser att använda i sin verksamhet. Detta kan lämpligen föras samman med och föreskrivas i det villkor som bolaget föreslagit om användning av nya kemiska produkter.

Domstolen bedömer att den andra delen av förslaget, underrättelse om ny typ av flockningsmedel, bör kunna omfattas av den generella skrivningen i villkoret om nya kemiska produkter. Domstolen väljer därför att inte ta med en särskild skrivning om byte av flockningsmedel i det kombinerade villkor om flockningsmedel och kemiska produkter som domstolen anser bör föreskrivas (villkor 11). Däremot bör den generella skrivningen inte avse samråd med tillsynsmyndigheten. Användningen nya kemiska produkter som i något väsentligt avseende skiljer sig från tidigare använda produkter bör i stället förutsätta tillsynsmyndighetens godkännande. Domstolen återkommer till frågan om delegation nedan.

Insatsstyrka

Under målets handläggning har länsstyrelsen, understödd av MSB, föreslagit ett villkor om en egen insatsstyrka som ska kunna hantera brand, läckage av gas etc. Bolaget har godtagit att ett sådant villkor föreskrivs. Länsstyrelsen och bolaget har dock haft olika uppfattning om hur villkoret bör utformas. Bolaget har framhållit att insatsstyrkans uppgift ska avse initiala åtgärder och att villkoret därför ska göra det tydligt att det är fråga om just en första insatsstyrka. Länsstyrelsen har framfört att bolaget synes i för stor utsträckning förlita sig till räddningstjänsten, som kan vara på plats ca 15 min efter ett larm, och att en rimlig egen förmåga är skäligt.

Länsstyrelsen har även framhållit att det är viktigt att tillsynsmyndigheten ges en delegation angående insatsstyrkans bemanning m.m. och menat att i annat fall behöver en rimlig dimensionering säkerställas genom villkoret.

Domstolen anser att riskerna i bolagets verksamhet, framförallt förekomsten av fluorvätesyra, motiverar att bolaget ska hålla eller bekosta en första insatsstyrka. Domstolen föreskriver därför ett sådant villkor (villkor 13). Det ligger även i linje med de skyldigheter som följer av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor och lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Villkoret bör omfatta både tillbud och olyckor, samt även läckage av kemikalie.

Det ligger i sakens natur att en *första* insatsstyrka ska vidta åtgärder i inledningen av ett händelseförlopp med ett tillbud eller en olycka, till exempel i avvaktan på att räddningstjänsten tar vid. Villkoret bör dock inte begränsas till *agera initialt/vidta initiala åtgärder* eftersom det kan ge intrycket av en alltför begränsad skyldighet att handla. Domstolen väljer att utforma villkoret på så sätt att insatsstyrkan ska kunna *agera* vid brand etc. och att den ska ha *beredskap och förmåga att vidta åtgärder* för att hindra eller begränsa allvarliga skador på människor och miljön. Insatsstyrkans tillgänglighet är så pass viktig att dess beredskap i form av placering bör anges i villkoret. För att möjliggöra framtida samverkan med andra verksamhetsutövare inom Luleå Industripark är det skäligt att ha beredskap inom eller i *nära* anslutning till verksamhetsområdet.

I likhet med vad bolaget och länsstyrelsen föreslagit bör ett samråd ske mellan bolaget, tillsynsmyndigheten och kommunen. Samrådet ska säkerställa att verksamheten har en över tid relevant beredskap och förmåga att agera vid tillbud eller olyckor.

Domstolen återkommer till frågan om delegation nedan.

Lagring av avfall

Av ansökan framgår att verksamheten inte kommer att varaktigt lagra det avfall som uppkommer i form av torkat slam från reningen av processvatten. Slammet kommer i stället att återvinnas alternativt deponeras på deponianläggning. På fråga från domstolen vid huvudförhandlingen har Talga uppgett att lagringen av slam, som utgör farligt avfall, inom verksamheten i avvaktan på återvinning/borttransport (samtida lagring) kommer uppgå till maximalt 200 ton. Domstolen anser inte att det bör föreskrivas ett villkor kopplat till den samtida lagringen. Den kan dock ha betydelse för frågan om ekonomisk säkerhet, vilket domstolen återkommer till nedan angående uppskjutna frågor.

Råvaror

Vid huvudförhandlingen har frågan lyfts om det tillstånd som bolaget ansöker om är begränsat till att enbart omfatta grafitråvara från bolagets planerade gruvor i Vittangi. En annan grafitråvara skulle möjligen kunna påverka exempelvis vilka utsläpp som sker från verksamheten och vilket avfall som genereras.

Bolaget har angett att det inte finns någon sådan begränsning i tillståndet, men att den planerade verksamheten bygger på förutsättningen att det är grafit från Vittangi som används. Bolaget har mot den bakgrunden föreslagit ett villkor om att bolaget ska meddela tillsynsmyndigheten innan det påbörjar förädling av annan grafitråvara än den från bolagets gruvor i Vittangi. Länsstyrelsen har inte haft några synpunkter på förslaget. Mark- och miljödomstolen bedömer det lämpligt att föreskriva ett villkor i enlighet med bolagets förslag (villkor 14). Villkoret innebär alltså en underrättelseskyldighet, inte en reglering av vilken råvara som får användas i verksamheten.

Ekologisk kompensation

Vid huvudförhandlingen diskuterades frågan om ekologisk kompensation. Av 16 kap. 9 § miljöbalken framgår att tillstånd eller dispens och upphävande av tillstånd eller dispens får förenas med skyldighet att utföra eller bekosta bl.a.

särskilda åtgärder för att kompensera det intrång i allmänna intressen som verksamheten medför.

Bolaget lämnade därefter ett förslag om villkor avseende ekologisk kompensation, som motsvarar det som föreskrivits i domen om tillstånd till bolagets gruva i Vittangi (domstolens dom den 5 april 2023 i mål M 1573-20). Länsstyrelsen har ställt sig positiv till förslaget.

Bolagets anläggningar tar i anspråk ny mark, som Luleå kommun planlagt och förberett för industriverksamhet. Enligt domstolens mening kan det diskuteras om det är bolaget, utifrån 16 kap. 9 § miljöbalken, eller kommunen som bör kompensera för det intrång som den nya industriverksamheten medför. I och med att bolaget genom förslaget godtagit att utföra kompensationsåtgärder väljer domstolen att föreskriva ett villkor om detta (villkor 15). Domstolen återkommer till frågan om delegation nedan.

Kontroll och avveckling

Mark- och miljödomstolen anser att det i villkoret om slutlig avvecklingsplan (villkor 19) bör tydliggöras att åtgärder för avveckling och efterbehandling inte får påbörjas förrän planen har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Bolaget har som villkor föreslagit att det ska underrätta mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten om när tillståndet tas i anspråk. Domstolen anser att en sådan underrättelseskyldighet bör föreskrivas men att den kan ges formen av en särskild punkt i domslutet i stället för ett villkor. Domstolen återkommer till detta nedan under rubriken underrättelseskyldighet.

Vid huvudförhandlingen har mark- och miljödomstolen lyft frågan om det eventuella behovet av periodisk besiktning. Varken bolaget eller länsstyrelsen har sett något behov av sådan. Mot den bakgrunden bedömer domstolen att ett villkor om periodisk besiktning inte bör föreskrivas.

Delegationer

Mark- och miljödomstolen får enligt 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken överlåta åt en tillsynsmyndighet att besluta villkor av mindre betydelse. Talga har, som sin slutliga inställning vid huvudförhandlingen, föreslagit att tillsynsmyndigheten ska få besluta om ytterligare villkor om energihushållning, kompensationsåtgärder och val av flockningsmedel. Energihushållning har domstolen behandlat i det föregående. Nedan behandlar domstolen förslaget angående flockningsmedel och kompensationsåtgärder samt länsstyrelsens förslag till ytterligare delegationer om damning, rennäring och bolagets insatsstyrka.

Flockningsmedel

Av villkoret om flockningsmedel och om användning av nya kemiska produkter (villkor 11) framgår att nya kemiska produkter, som i något väsentligt avseende skiljer sig från tidigare använda produkter, endast får hanteras efter tillsynsmyndighetens godkännande. Enligt domstolens mening omfattar det även användningen av en ny typ av flockningsmedel. Domstolen bedömer att villkoret i sig är tillräckligt och att någon delegation inte behövs i denna del.

Kompensationsåtgärder

I villkor 15 anges att en kompensationsplan ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och att myndigheten sedan får besluta om kompensationsåtgärder. Tillsynsmyndighetens befogenhet att besluta om kompensationsåtgärder framgår därmed direkt i villkoret och det finns därför inte behov av att föreskriva en delegation om att besluta om *ytterligare villkor* om kompensationsåtgärder.

Damning

Länsstyrelsen har framfört att särskilt grafit är mycket damningsbenäget och att det finns en uppenbar risk att damning kan komma att uppstå. Bolaget å sin sida har bedömt att verksamheten inte kommer ge upphov till damning och har även gjort åtaganden kopplade till leverans av material till anläggningen, transport av fasta material inom anläggningen och hanteringen av dammande material.

Även om grafit är ett material som kan damma anser domstolen att bolaget har visat att risken för att någon damning ska uppstå i bolagets verksamhet är mycket liten. Domstolen konstaterar även att bolaget genom det allmänna villkoret är bundet av vad det uppgett och åtagit sig. Det är därför inte motiverat med en delegation som avser erforderliga åtgärder och försiktighetsmått för att minska damning. Om det trots allt skulle uppstå olägenheter kopplade till damning ligger det inom tillsynsmyndighetens befogenhet att vid tillsyn ställa krav på åtgärder.

Rennäring

Domstolen har vid fastställandet av villkor 5 bedömt att samråd inte behöver ske med tillsynsmyndigheten. Domstolen anser inte heller att tillsynsmyndigheten bör ges delegation att besluta om åtgärder och försiktighetsmått utifrån samrådet som bolaget och Gällivare sameby genomfört.

Insatsstyrka

Bolaget har motsatt sig länsstyrelsens förslag, understött av MSB, om att tillsynsmyndigheten ska ges delegation att utifrån villkor 13 besluta om ytterligare villkor om bemanning, utbildning m.m. beträffande bolagets insatsstyrka. Domstolen bedömer att en delegation är ett viktigt komplement till det samråd som villkor 13 föreskriver, i syfte att säkerställa att verksamheten har en över tid relevant beredskap och förmåga att hantera olyckor. Utifrån hur verksamheten bedrivs och utvecklas kan det vara fråga om förändringar i såväl skärpande som mildrande riktning. En delegation bör därför föreskrivas. Domstolen anser att delegationen bör anknyta just till insatsstyrkans beredskap och förmåga att hantera olyckor och väljer därför att formulera den något annorlunda än vad länsstyrelsen har föreslagit (D2).

Uppskjutna frågor

Utsläpp till vatten

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten ska sättas på provotid. Bolaget ska åläggas att under provotiden utreda vilken ytterligare vattenrening som bör anläggas samt vilka slutliga villkor som ska gälla för verksamheten. Bolagets förslag på utredningsföreskrift kan godtas

med förtydligandet att det är fråga om just *ytterligare* rening och med ett par andra tillägg från domstolens sida. De mindre tillägg som länsstyrelsen föreslagit om bl.a. att utredningen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten bör också göras. De provisoriska föreskrifter som bolaget har föreslagit ska gälla under prövotiden kan godtas till innehållet, dock med skillnaden att provtagning ska ske minst två gånger per månad. Föreskrifterna bör redaktionellt ges en delvis annan utformning än den föreslagna.

Domstolen menar att bolaget redan i projekteringsskedet av anläggningens storlek i stort bör ta höjd för att ytterligare reningsutrustning för vattenbehandlingen behöver installeras. Denna merkostnad bör inte heller påföras den kostnad som bolaget senare ska presentera i samband med prövotidsredovisningen.

Ekonomisk säkerhet

Vid huvudförhandlingen har mark- och miljödomstolen lyft frågan om ekonomisk säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken. Av den bestämmelsen framgår att ett tillstånd för sin giltighet får göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda.

Som framgått ovan har bolaget uppgett att den samtida lagringen av slam från reningen av processvatten, som utgör farligt avfall, kommer uppgå till maximalt 200 ton.

Talga har vid huvudförhandlingen i första hand motsatt sig att ett krav på ekonomisk säkerhet föreskrivs. Bolaget har motiverat sin inställning med att det inte finns ett sådant behov, med hänsyn till dels att det inte är fråga om en verksamhet som ger upphov till föroreningar, dels att fastigheten med byggnader och utrustning har ett värde som täcker kostnaderna för hantering av eventuellt avfall vid en konkurs. Bolaget har i andra hand begärt att frågan om ekonomisk säkerhet ska skjutas upp och att bolaget ges möjlighet att genomföra utredningar och beräkningar, med redovisning till domstolen senast sex månader från det att tillståndet fått laga kraft.

Länsstyrelsen har vid huvudförhandling ställt sig positivt till ett krav på ekonomisk säkerhet, mot bakgrund av de kemikalier som kommer hanteras i verksamheten och det avfall som kommer genereras. Länsstyrelsen har inte haft någon invändning mot att frågan skjuts upp och en redovisning till domstolen sex månader efter laga kraft.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att möjligheten att ställa krav på ekonomisk säkerhet i samband med miljöfarlig verksamhet syftar till att skydda samhället från risken att behöva stå kostnaden för efterbehandling i situationer då den ansvariga verksamhetsutövaren försatts i konkurs eller av någon annan anledning inte kan fullgöra sina skyldigheter. I förarbetena nämns som exempel där det kan finnas skäl att ställa krav på säkerhet dels verksamheter som kan förutses avslutas inom viss tid om det samtidigt föreligger ett efterbehandlingsbehov, dels verksamheter där det kan ställas krav på att den fortlöpande fraktar bort avfall (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 205).

Det förhållandet att det inom verksamheten kommer att ske en samtida lagring av en inte oväsentlig mängd farligt avfall kan tala för att tillståndet bör förenas med ett villkor om ekonomisk säkerhet. Även det förhållandet att det är fråga om en ny verksamhet med en ny tillverkningsprocess, som innebär ekonomiska risker i form av stora investeringar innan lönsamhet kan förväntas uppnås är relevant för detta.

Domstolen anser dock, med beaktande av att frågan väckts sent under målets handläggning, att det i nuläget inte finns tillräckligt underlag för att slutligt kunna avgöra frågan om ekonomisk säkerhet. Frågan bör därför skjutas upp. Den av bolaget föreslagna utredningstiden om sex månader från det att tillståndet har fått laga kraft framstår som lämplig. Den utredning som bolaget ska genomföra bör avgränsas till frågan om ekonomisk säkerhet kopplad till omhändertagande och bortskaffande av samtida lagrat farligt avfall i form av slam från renat processvatten.

Det finns inte behov av att meddela någon provisorisk föreskrift om ekonomisk säkerhet.

Tidsbegränsning av tillstånd

Mot bakgrund av att det är fråga om en ny verksamhet med en ny tillverkningsprocess lyfte mark- och miljödomstolen vid huvudförhandlingen frågan om behovet av att tidsbegränsa tillståndet med stöd av 16 kap. 2 § miljöbalken.

Talga har i första hand motsatt sig en tidsbegränsning av tillståndet. Bolaget har anfört att huvudregeln vid tillstånd för denna typ av verksamheter är att de inte är begränsade i tid, att det inte finns särskild anledning att frångå huvudregeln i detta fall och att miljöbalkens regler om omprövning är tillräckliga om förhållandena skulle förändras. I andra hand, för det fall domstolen skulle anse att tillståndet bör tidsbegränsas, har bolaget anfört att en begränsning bör knytas till bolagets gruvtillstånd som gäller till den 18 maj 2070.

Varken länsstyrelsen eller andra motparter och remissinstanser har föreslagit någon tidsbegränsning.

För att tidsbegränsa ett tillstånd krävs det, enligt domstolens uppfattning, att omständigheterna i det enskilda fallet påkallar en sådan begränsning. Det bör vara fråga om starka miljömässiga skäl, som väger över vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen. Domstolen anser inte att det har framkommit sådana skäl i detta fall. Tillståndet ska därför inte tidsbegränsas.

Igångsättningstid m.m.

Igångsättningstid och arbetstid

Talga har föreslagit att igångsättningstiden för den miljöfarliga verksamheten ska bestämmas till tio år och arbetstiden för vattenverksamheten bestämmas till tio år, båda räknade från det att tillståndet har fått laga kraft. Ingen invändning har framställts mot förslagen. Mark- och miljödomstolen bedömer att de föreslagna tiderna är lämpliga.

Oförutsedda skador till följd av vattenverksamhet

Talga har föreslagit att tiden för anmälan av ersättningsanspråk med anledning av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten ska bestämmas till fem år från utgången av arbetstiden. Det har inte framställts någon invändning mot det. Mark- och miljödomstolen bedömer att den föreslagna tiden är lämplig.

Verkställighet

Talga har begärt att tillståndet ska få tas i anspråk även om tillståndet inte har fått laga kraft. Bolaget har motiverat sin begäran med bl.a. intresset ur klimatsynpunkt att tillverka batterianodmaterial med mindre utsläpp av växthusgaser, lokaliseringen till ett område som är detaljplanelagt och förberett för industriell verksamhet och att påverkan på motstående intressen blir godtagbar, med de skyddsåtgärder som bolaget avser att vidta.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det inte finns skäl att anta att ett ianspråktagande av tillståndet före det fått laga kraft skulle medföra beaktansvärda irreversibla verkningar i miljön. Det kan i sammanhanget noteras att verksamhetsområdet är detaljplanelagt för industri och redan har avverkats av Luleå kommun. Mot bakgrund av vad Talga har anfört om behovet av att kunna påbörja den sökta verksamheten och att inga invändningar framförts mot ett verkställighetsförordnande anser mark- och miljödomstolen att det finns skäl att förordna att tillståndet får tas i anspråk även om det inte har fått laga kraft.

Domstolen delar bolagets bedömning att inga enskilda intressen riskerar att skadas av den ansökta vattenverksamheten. Det finns därför inte skäl att förskriva om säkerhet för ersättning enligt 22 kap. 28 § miljöbalken.

Underrättelseskyldighet

Talga har som villkor föreslagit att det ska underrätta mark- och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten om när tillståndet tas i anspråk. Domstolen anser att en sådan underrättelseskyldighet bör föreskrivas men att den kan ges formen av en

särskild punkt i domslutet i stället för ett villkor. Eftersom utredningstiden för utredningsföreskriften U1 har knutits till att grafitreningsanläggningen tagits i drift bör underrättelseskyldigheten även omfatta detta.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen beslutade den 5 juli 2022 att Talga skulle betala en prövningsavgift om 140 000 kr enligt förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken. Domstolen anser inte att finns skäl att ändra det tidigare beslutet och bestämmer därför avgiften slutligt till samma belopp.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)

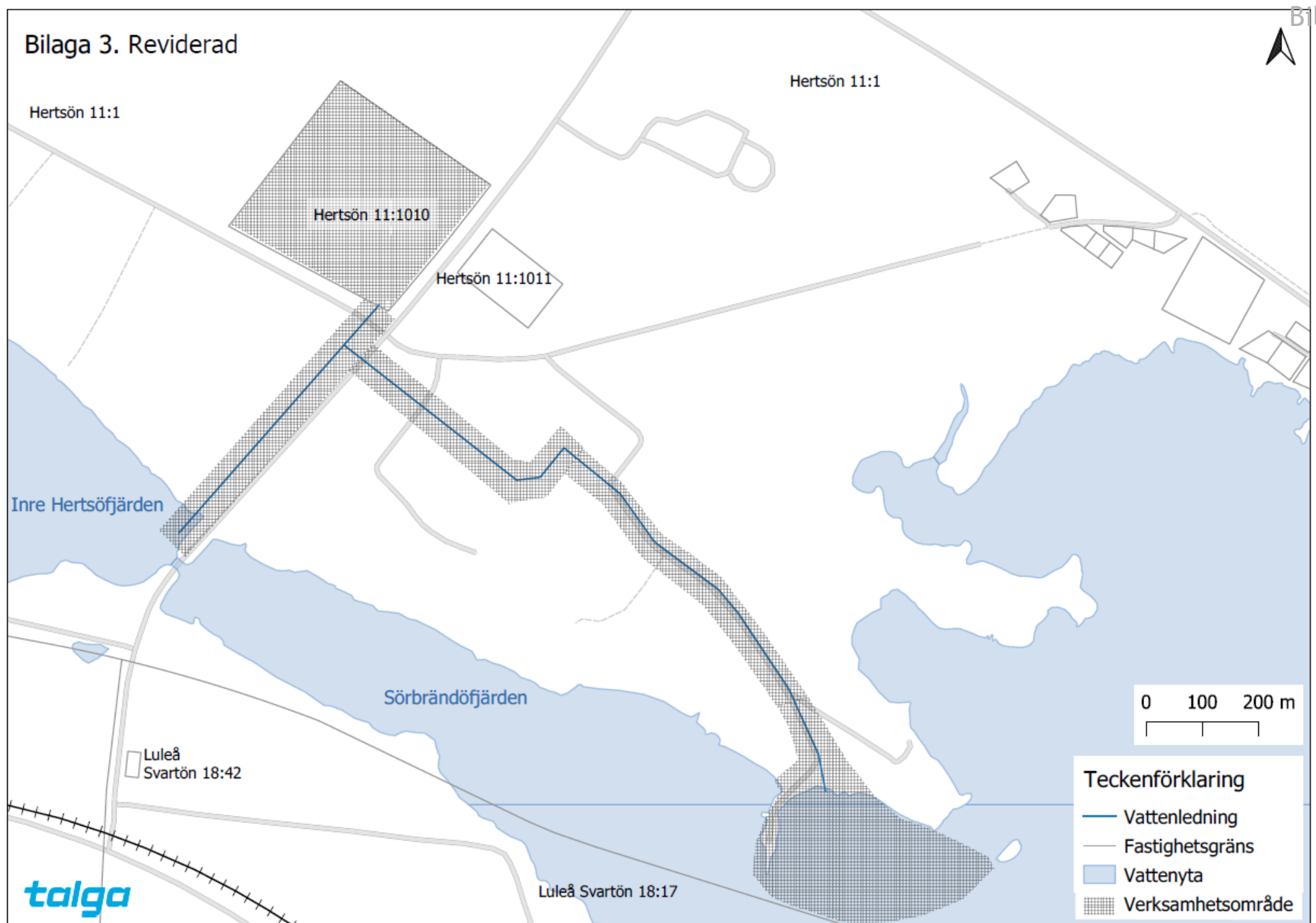
Överklagande senast den 12 juli 2023.

Jonas Öhlund

Camilla Wolf-Watz

I domstolens avgörande har rådmannen Jonas Öhlund, ordförande, tekniska rådet Camilla Wolf-Watz och de särskilda ledamöterna Robert Erixon och Anders Kyösti deltagit.

Bilaga 3. Reviderad

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.